

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MEDENİ USUL HUKUKUNDA RESMİ SENETLERDE SAHTELİK DAVASI

Yüksek Lisans Tezi

Enes EREN UNUTMAZ

Ankara-2025

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MEDENİ USUL HUKUKUNDA RESMİ SENETLERDE
SAHTELİK DAVASI

Yüksek Lisans Tezi

Enes EREN UNUTMAZ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ

Ankara-2025

KABUL VE ONAY

Enes Eren UNUTMAZ tarafından hazırlanan “Medeni Usul Hukukunda Resmi Senetlerde Sahtelik Davası” başlıklı bu çalışma, 17/09/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Özel Hukuk Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KODAKOĞLU (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İSTEMİ (Üye)

Prof. Dr. Şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17.09.2025

ENES EREN UNUTMAZ

ÖZ

UNUTMAZ, ENES Eren. Medeni Usul Hukukunda Resmi Senetlerde Sahtelik Davası, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2025.

Tarafların bir uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak için başvurdukları ispat vasıtalarından biri de senetlerdir. Tarafların yargılama konusu uyuşmazlıkta haklılıklarını kanıtlamak için kullandıkları resmi veya adi senetler, her zaman gerçek ve inkâr edilemez değildirler. Resmi ve adi senetlerin gerçek olmadığı veya tahrif edildiği iddiası, ilgili senet aleyhine delil olarak kullanılan kişi tarafından, görülmekte olan davada sahtelik iddiası veya sahtelik davası biçiminde öne sürülebilecektir. Resmi senetlerin sahteliği iddiası, sadece söz konusu senede resmi evrak vasfı kazandıran şahsı da taraf göstererek açılan bağımsız bir sahtelik davası ile öne sürülebilecektir. Adi senetler bakımından ise, senedin sahteliği, sahtelik iddiası veya ayrı bir sahtelik davası ile öne sürülebilir. Sahtelik davası, hukuki açıdan İİK m.72 hükmü ile düzenlenmiş menfi tespit davası niteliğindedir. Sahtelik iddiasıyla açılan bağımsız dava, menfi tespit davasına konu uyuşmazlığın niteliği esas alınarak sahtelik davası şeklinde tanımlanmaktadır. Sahtelik davası, senetteki imza ya da senet metnindeki yazının sahteliği iddiasına ilişkin ise dava, sahtelik davası şeklinde tanımlanmaktadır. Sahtelik davası ya da görülmekte olan davada sahtelik iddiasına ilişkin hangi hükümlerin uygulanacağına dair doktrin ve yargı kararlarında görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde bazı görüşler ve Yargıtay, sahtelik iddiası ya da bağımsız sahtelik davasında HMK m.209'un uygulanacağını ileri sürmektedirler. Başka bir görüşe göre, bu durumda İİK m.72 uygulanmalıdır. Zira İİK, takip hukuku bakımından HMK'ya oranla özel kanun vasfını taşımaktadır. Çalışmamızda resmi senetlerin neler olduğu, resmi senetlerde sahtecilik halleri, sahtecilik iddiasının derdest davada ön sorun olarak ele alınması ve bağımsız sahtelik davası konuları doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları kapsamında incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Resmi Senet, Noter Senedi, Sahtelik İddiası, Sahtelik Davası, İcra ve İflas Kanunu

ABSTRACT

UNUTMAZ, ENES Eren. Forgery of Official Documents Case in Civil Procedure Law, Master's Thesis, Ankara, 2025.

Deeds are one of the types of evidence that parties may rely on to settle a legal dispute. The official or ordinary deeds presented by the parties to establish their claims for the subject of dispute to ongoing case are not always authentic and beyond dispute. The claim that official and ordinary deeds are not authentic or have been falsified can be put forward by the person who used the relevant deed as evidence against him, in the type of a forgery allegation or a lawsuit for forgery, in the ongoing case. An allegation of forgery concerning official deeds can be asserted only by initiating an independent lawsuit for forgery in which the person conferring the official character upon the deed is also joined as a party. However, in the case of ordinary deeds, forgery may be alleged either as a forgery allegation or through an independent forgery lawsuit. Considering its legal nature, a lawsuit for forgery is a negative declaratory case regulated by Article 72 of the Execution and Bankruptcy Law (EBL). The definition of an independent lawsuit filed alleging fraud as a fraud case is based on the nature of the dispute that is the subject of the negative declaratory case. If the allegation concerns the forgery of the signature or the content of the deed, the case is defined as a lawsuit for forgery. There is no consensus in doctrine and judicial decisions regarding which provisions will be applied regarding the fraud case or the allegation of fraud in the ongoing case. Some opinions in the doctrine and the Court of Cassations claim that Article 209 of the Code of Civil Procedure applies in cases involving a forgery allegation or an independent forgery lawsuit. According to another view, however, Article 72 of the EBL should be applied in such cases. Because, the EBL has the characteristics of a special law in terms of prosecution law compared to the Code of Civil Procedure. Our study tried to examine the concept of official deeds, instances of forgery in official deeds, the handling of forgery allegations as preliminary issue in ongoing cases, and independent forgery lawsuits within the scope of doctrinal opinions and the decisions of the Court of Cassation.

Keywords: Official Deed, Notary Deed, Allegation of Forgery, Forgery Lawsuit, Enforcement and Bankruptcy Law.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, desteğini sürekli hissettiren, araştırma sürecinde karşılaştığım güçlükleri aşmamı sağlayan, her zaman bilgi ve birikimiyle yol gösteren tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ hocama en içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma ve tez yazım sürecim boyunca desteklerini hiç esirgemeyen, her zaman yanımda olan, bana her koşulda inanan ve güvenen, üzerimdeki sonsuz emeklerini tez sürecimde de sürdüren saygıdeğer annem Avukat Arabulucu Gülnaz U ve saygıdeğer babam Kocaeli 7. Noteri Halis Sadık Unutmaz’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak kıymetli eşim Esra Unutmaz’a, Yüksek lisans eğitim döneminde ve tez yazım sürecindeki sabrı ve anlayışı için; evlatlarımız Halis Yalın Unutmaz ve Yaz Unutmaz’a olan ilgisi ve sevgisi için çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SENET KAVRAMINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	4
1.1 Senet Kavramı	4
1.2 Belge Kavramı ve Senet Kavramlarının Karşılaştırılması	5
1.3 Senet Türleri	9
1.3.1 Genel olarak	9
1.3.2 Resmi senetler	9
1.3.3 Adi senetler	10
1.4 Sahtelik avası Kavramı	11
1.5 Senedi Türüne Göre Sahtelik Davası	13
1.5.1 Resmi senetlerde sahtelik davası	13
1.5.1.1 Resmi senet kavramı	13
1.5.2 Adi senetlerde sahtelik davası	20
1.5.2.1 Adi senetlerde imza inkârı	21
1.5.2.2 Adi senetlerde yazı inkârı	22
1.5.3 Elektronik imzalı belgeler ile güvenli elektronik imzalı belgeler hakkında sahtelik iddiası	23
1.5.3.1 Genel olarak	23
1.5.3.2 Elektronik imza kavramı	25
1.5.3.3 Güvenli elektronik imza kavramı	26
1.5.3.4 Güvenli elektronik imzalı belgeler hakkında sahtelik davası	29

1.5.3.5 Güvenli elektronik imzalı belgeler dışındaki elektronik imzalı belgeler	31
1.6 Sahteliğe ilişkin hukuk muhakemeleri kanunu ve icra-iflas kanunda Düzenlenen Hükümler	32
1.6.1 Tespit Davası (HMK. m. 106)	32
1.6.2 Yazı veya imzayı inkârında sahtelik iddiası (HMK. m. 208)	33
1.6.3 Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının sonuçları (HMK. m. 209)... ..	33
1.6.4 HMK'daki Diğer Maddeler.....	34
1.6.5 Menfi tespit davası (İİK. m.72)	35
1.6.6 Kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca itiraz (İİK. m. 169)	36
1.6.7 Kambyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İmzaya İtiraz (İİK. m.170)	37
BÖLÜM 2: RESMİ SENETLERDE SAHTELİK DAVASI VE RESMİ SENETLERDE SAHTELİK İDDİALARININ İNCELENMESİ	39
2.1 Sahtelik İddiası.....	39
2.2 Sahtelik İddiasının Hukuki Niteliği.....	39
2.3. Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının incelenmesi.....	41
2.3.1 Genel olarak.....	41
2.3.2 Sahtelik iddiasının incelenmesi	42
2.4 Sahtelik iddiasının resmi senetlerde ortaya konulması ve sonuçları	44
2.4.1. Genel olarak.....	44
2.4.2 Resmi senetlerde sahtelik iddiasının ortaya konulması ve sonuçları	44
2.4.3 Adi senetlerde sahtelik iddiasının ortaya konulması ve sonuçları	46
2.5 Resmi Senetler Hakkında Açılacak Sahtelik Davasında Dava Şartları.....	48
2.5.1 Genel olarak.....	48
2.5.2 Resmi ve adi senetler hakkında açılacak sahtelik davasının şartları	49
2.5.2.1 Kesin hüküm bulunmaması	49

2.5.2.2 Hukuki yarar şartı.....	50
2.5.2.2.3 Davacının inkâr ettiği bir borçla tehdit ediliyor olması	55
2.5.2.3 Sahtelik davası öncesinde senede dayalı borcun ödenmemiş olması gerekir	56
2.5.2.4. Resmi makamın bulunması şartı	57
2.6 Sahtelik Davasının Benzer Davalarla Karşılaştırılması	59
2.6.1 Menfi tespit davası ve sahtelik davası	59
2.6.2 İstirdat davası ve sahtelik davası.....	59
2.6.3 Terditli dava ve sahtelik davası	60
BÖLÜM 3: RESMİ SENETLERDE SAHTELİK İDDİASININ HUKUK DAVALARINA VE İCRA TAKİPLERİNE ETKİSİ.....	61
3.1 Resmi Senetlerde Sahtelik İddiasının Medeni Yargılama Hukukundaki Sonuçları	61
3.1.1 Genel olarak.....	61
3.1.2 HMK m. 209 Uygulanması Gerekliğini Belirten Görüşe Göre Doğan Sonuçlar Sahtelik Davasının Kabulü veya Reddi	62
3.2 Resmi Senetlerde Sahtelik İddiasının İcra İflas Hukukundaki Sonuçları..	64
3.2.1 İİK. m. 72'nin kapsamında sahtelik davasının kabulü veya reddi.....	64
3.2.2 Resmi senetler bakımından sahtelik davasının takip hukukuna etkisi..	65
3.2.3 Adi senetler bakımından sahtelik davasının takip hukukuna etkisi	67
3.2.3.1 HMK. m. 209 uygulanması gerektiğini belirten görüşe göre doğan sonuçlar	67
3.2.3.2 İİK. m. 72 uygulanması gerektiği görüşü.....	68
3.3 Sahtelik davasının kıymetli evrak hukukundaki sonuçları.....	71
3.3.1 Sahtelik davasının kıymetli evrak hukukunda def'i şeklinde öne sürülmesi	72
3.3.2 Sahtelik davasının imzaların bağımsızlığı ilkesi bakımından değerlendirilmesi	74
3.3.2.1 Senette sahtecilik ve tahrifat	75

3.3.3 Kıymetli evrakta tahrifat iddiasının sahtelik davasında ileri sürülmesi	76
3.3.3.1 Genel olarak	76
3.3.3.2 Kambyo senetlerinde miktarda tahrifat iddiasından kaynaklanan sahtelik iddiası.....	76
3.3.3.3 Kambyo senetlerinde düzenleme tarihinde tahrifat iddiasından doğan sahtelik iddiası.....	78
3.3.3.4 Kambyo senetlerinde vade tarihinde tahrifat iddiasından doğan sahtelik iddiası.....	78
3.4 Sahtelik Davasının Borçlar Hukukundaki Hüküm ve Sonuçları	79
3.5 Sahtelik Davasının Ceza Hukukundaki Hüküm ve Sonuçları.....	80
3.5.1 Ceza mahkemesinde açılacak sahtelik davası	80
3.5.2 Hukuk mahkemesindeki sahtelik davasının ceza mahkemesinde açılan sahtecilik davasına etkisi.....	81
3.5.3 Ceza mahkemesindeki sahtelik davasına ilişkin kararın hukuk mahkemesinde etkisi	82
3.6 Resmi Senette Sahtelik Davasının Yargılama Hukukuna Dair Hüküm ve Sonuçları	84
3.6.1 Sahtelik davasında görevli mahkeme.....	84
3.6.2 Sahtelik davasında yetkili mahkeme	85
3.6.3 Sahtelik davasının açılması	86
3.6.4 Sahtelik davasında ispat yükü	86
3.6.5 Sahtelik davasında zamanaşımı	88
3.6.6 Sahtelik davasından feragat	89
KAYNAKÇA	99
TURNİTİN RAPORU.....	106
ÖZGEÇMİŞ.....	113

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
B.	: Bası
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BEK.	: 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
EİK	: 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu
GEİ	: Güvenli Elektronik İmza
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
H.D.	: Hukuk Dairesi
HGD	: Hukuk Gündemi Dergisi
HGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HÜHFD	: Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK.	: 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MİHDER	: Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Dergisi

NK.	: Noterlik Kanunu
s.	: Sayfa
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBDD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TNBHD	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
Y.	: Yıl
YD	: Yargıtay Dergisi
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Günümüzde senetler, kendilerine bağlanan sonuçlar ve ispat vasıtası olmaları nedeniyle ticari hayatta önemli role sahiptirler. Ayrıca, özellikle mahkemede ikrar edilen senetlerin kesin delil olma vasıfları bulunmaktadır. Senetlerin ispat vasıtası olabilmesi için gerekli bir takım unsur ve özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. İlk olarak senet, yazılı bir metne sahip olmalıdır. Senedi meydana getiren metin; kâğıt, metal bir levha, deri veya kumaş parçası gibi cisimler üstüne yazılabilir. Bu şekilde, senette yazılılık unsuru mevcut hale gelir. Senette bulunması gereken bir başka unsur ise onu düzenleyen veya düzenlenmesini isteyen kişiden geldiğini ispatlayan imza, mühür ya da kişiye ait özel bir işarettir.

Senetler, hazırlanma şekli ve senedi oluşturan şahıslara göre adi ve resmi senetler şeklinde iki grupta ele alınmaktadır. Adi senet, herhangi bir resmi makam ya da görevlinin katılımı olmadan hazırlanan senetlerdir. Mahkemede ikrar edilen (doğruluğu kabul edilen) veya inkâr eden tarafından düzenlendiği kabul edilmiş olan bu tür senetler, aksi kanıtlanmadıkça kesin delil kabul edilirler. Resmi senetler, resmi bir merci ya da kamu görevlisinin katılmasıyla hazırlanan senetlerdir ve bu tür senetleri düzenleme yetkisi, kural olarak, noterlere verilmiştir. Bununla birlikte, bazı hallerde, kanunda başka makamlara da resmi senet düzenleme yetkisinin tanındığı görülmektedir (TK. m.26). İlamla düzenleme şeklinde hazırlanan noter senetleri sahte oldukları ispatlanmadıkça kesin delil kabul edileceklerdir (HMK. m. 204/1). Onaylama şeklinde düzenlenen noter senetleriyle başkaca kamu görevlilerinin görevlerini ifade ederken düzenledikleri resmi senetler, aksi kanıtlanıncaya dek kesin delil kabul edileceklerdir (HMK m. 204/2). Senedin resmi bir makamca düzenlenmiş olmasında böyle bir makamın yer alması, senede bağlanmış olan hukuki neticeyi ve güvenilirliği artırmaktadır.

Resmi senet, ispat vasıtası olması haricinde bazen uyuşmazlıkları önlemekte, bazen de uyuşmazlıkların hızlıca çözülmesini temin etmektedir. Resmi bir makamın yapılmasına katıldığı senet, çeşidine göre inkârı mümkün olmayan unsurlar taşır. Resmi senedin bu tür özellikleri olsa da ispat kuvvetleri bakımından resmi ve adi senetler arasında bir fark yoktur. Her iki senet türü de kesin delil niteliğine haizdir. Ancak her iki resmi senet türüne ilişkin sahtelik iddiasında bulunulması durumunda farklılık meydana gelmektedir. Adi senede ilişkin sahtelik iddiası ileri sürülürse, bu

hususla mahkeme karar verene kadar, senet herhangi bir işleme temel alınamaz. Fakat sahtelik iddiası ileri sürülen senet bir resmi senetse, o senedin sahteliği ancak mahkeme kararıyla tespit edilirse herhangi bir işleme temel alınamaz.

Resmi veya adi senetteki imza ya da senet metninde bulunan yazıya dair sahte olduğu iddiasında bulunulması yahut ayrı bir sahtelik davasının konusu yapılması durumunda, tatbik edilecek kanun hükmü ve söz konusu hükmün takip hukukuna etkisi farklı olmaktadır.

Resmi senetlerin, bir ispat aracı görevi ifa etmeleri her durumda doğru ve inkâr edilemez oldukları manasına gelmemektedir. Resmi senet, çıkan uyuşmazlıkta lehe delil oluştururken, uyuşmazlığın diğer tarafı açısından aleyhe delil oluşturmaktadır. Bu yüzden, taraflar, çıkarları çerçevesinde bazen haklı bazen kötü niyetli şekilde resmi senette, senedi oluşturan unsurlardan birisini, senedin tümünü veya bir bölümünü inkâr ederek senedin sahteliğini öne sürebilir. Bununla birlikte, sahtelik iddiasını ileri süren tarafın, bu iddiayı ön sorun şeklinde öne sürmeden, genel mahkemeler nezdinde açacağı bağımsız bir davanın konusu yapması da mümkündür. Sahtelik iddiasını ileri süren taraf, bu durumda, genel mahkemelerde sahtelik davası açacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde senet ve belge kavramı, senetlerin türleri, sahtecilik kavramı ve sahtelik davasına dair genel bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiası, elektronik imzalı ve GEİ'li belgelerle ilgili sahtelik iddiasına ilişkin bilgilere yer verilmiş, sahteliğe ilişkin HMK. ve İİK.'daki hükümlere de kısaca incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, resmi senetlerde sahtelik iddiasının hukuki niteliği, resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiaları incelenmiş, bu iddiaların resmi ve adi senetlerde nasıl ileri sürüleceği ve doğuracağı sonuçlar ele alınmıştır. Bununla birlikte, haksız yere sahtelik iddiası konusu incelenmiş, resmi senetler hakkında açılacak sahtelik davasında dava şartlarına yer verilmiş ve sahtelik davasının menfi tespit, istirdat ve terditli davalarla farkı açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise resmi belgelere yönelik ileri sürülen sahtelik iddialarının hukuk davaları ve icra takiplerine etkisi anlatılmaya çalışılmıştır. Öncelikle, resmi senetlerde sahtelik iddiasının Medeni Yargılama Hukukundaki sonuçları ile bu durumda medeni yargılama hukukunda HMK m.209'un uygulanması gerektiğine ilişkin görüş ele alınmıştır. Daha sonra resmi senetlerde sahtelik iddiasının

İcra İflas Hukukundaki sonuçları incelenmiş ve bu durumda İİK m.72'nin uygulanmasına dair görüşe yer verilmiştir. Her iki alanda açılan sahtecilik davasının kabulü ve reddi haline ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, sahtelik davalarını düzenleyen, kıymetli evrak, ceza ve borçlar hukuku kapsamındaki hükümlere ve bu davaların bu hukuk dallarına göre doğurduğu sonuçlara da yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: SENET KAVRAMINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1 Senet Kavramı

Senette sahtecilik konusuna giriş yapmadan önce senet kavramının tanımlanması gerekmektedir. Çünkü senet kavramı, bazen salt belge kavramı ile karıştırılmaktadır. Bu bağlamda belge kavramı da açıklanarak, senet ve belge kavramları arasındaki farklar da incelenmelidir.

Medeni yargıda tarafların öne sürdüğü hakkın çekişmeli bir hak olması durumunda; taraflar dava konusu bu hakla ilgili iddialarını ve savunmalarını, istinat ettikleri vakıaların doğruluğunu delillerle ispat etmek zorundadırlar. Uyuşmazlığın konusu olan bu hakkın yargılama sonucunda kazanımı ya da kaybı, tarafların yargılamada öne sürdükleri vakıaların doğruluğuna yani ispatına tabi olarak gerçekleşecektir. Tarafların, yargılamadaki çekişmeli vakıanın kanıtlanması amacıyla başvurdukları araçlara delil adı verilir. Tarafların medeni hukuk yargılamasında vakıalarını ispat amacıyla kullandıkları deliller; kesin ve takdiri deliller şeklinde iki grupta ele alınmaktadır. Kesin delillerse; kesin hüküm, senet ve yemin şeklinde üç alt gruba ayrılmaktadır.

Senet; bir hukuki işlemin gerçekleşmesi için bir kişinin oluşturduğu, aleyhine delil oluşturan kimse tarafından imza edilmiş ya da resmi bir makamca düzenlenmiş veyahut onaylanmış yazılı belgedir¹. Senedi var eden metnin, nereye yazıldığıının senedin geçerliliği bakımından bir önemi yoktur. Senet metninin; tahtaya, kumaşa, demir levhaya ya da duvara yazılıp imzalanarak senedin yapılması olanaklıdır². Fakat, senedin aleyhine delil oluşturan kimse tarafından imzalanmış ve mühürlenmiş olması gerekmektedir. TBK. m.15 uyarınca, senetteki imza el yazısıyla atılmalıdır³. İmza atamayan şahısların bulunması ya da imza atılmasının teknik olarak güç olduğu durumlarda düzenlenen belgelerin, senet olarak tanımlanabilmesi için birtakım yasal

¹ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, B. 25, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 372 (Usul); Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 245; Abdurrahim Karslı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, B. 4, (İstanbul: Filiz Yayınevi, 2020), 506; Timuçin Muşul, *Medeni Usul Hukuku*, B. 3, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 346 (Usul).

² Üstündağ, 558.

³ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 245.

düzenlemeler yapılmıştır⁴. Anılan kanuni düzenlemeler kapsamında düzenlenen ve imza şartını taşıdığı kabul edilen belgeler, senet olarak kabul görecektir⁵.

Kesin delil olan senetlerin, Medeni Yargılama Hukukundaki en önemli ispat aracı olduğu söylenebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanununda senetlere ilişkin iki önemli hüküm bulunmaktadır. Bunlardan ilki, HMK m. 200 uyarınca belirtilen parasal tutar sınıridir. Bir hakkın doğması, düşmesi, devredilmesi, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, kabulü veya ödenmesi amacıyla kurulan hukuki işlemler, gerçekleştikleri tarihteki tutar ya da değer iki bin beş yüz Türk Lirasını⁶ aşıyorsa, ancak senetle ispat edilebilir. HMK m.201’de düzenlenen ikinci hüküm uyarınca, senede bağlı olarak öne sürülen her türden iddiaya karşı öne sürülen, senedin hükmünü kaldıracak yahut azaltacak özellikteki hukuki işlemler, tutarı ne olursa olsun tanıkla ile ispatlanamaz. Senet aleyhine öne sürülen iddialar, kesin delillerle ispatlanmalıdır⁷.

1.2 Belge Kavramı ve Senet Kavramlarının Karşılaştırılması

Yeni bir kavram olan belge, HMK m.199’da tanımlanmıştır. Bu maddeye göre, uyuşmazlığa konu vakıaları ispatlamaya elverişli yazılı ya da basılı metinler, senetler, çizimler, planlar, krokiler, fotoğraflar, filmler, görüntüler ya da ses kayıtları biçimindeki verilerin yanı sıra elektronik ortamda yer alan veriler ve benzeri bilgi taşıyıcıları, belge sayılmıştır⁸. Kanunun metnine bakıldığında belge kavramının, senet

⁴ TBK. m.15/2; “İmza el yazısı haricinde bir aletle atılmışsa, teamül gereği kabul edilmiş durumlarda ve bilhassa çok miktarda çıkartılan kıymetli evrakın imzalanması durumunda geçerli sayılmaktadır.”; HMK. m.206; “(1) İmza atamayan kişilerin mühür, bir alet/araç veya parmak izlerini kullanarak yaptıkları hukuki işlemlerin bulunduğu belgeler ancak bu belgeler noterler tarafından düzenleme biçiminde hazırlanırsa senet niteliği taşıyabilir. (2) Ancak bu kişilerin, cüzdanla işlem yapan kurumlarla gerçekleştirdiği işlemlerde kullandıkları mühür, kazınmış imza, işaret veyahut parmak izinin işlem başında hesap defterine ya da cüzdana basılması ya da daha önce noter huzurunda onaylanıp saklanmış olması, her işlem için yeniden onay gerektirmeksizin yeterli kabul edilir.”, NK., m.73; “Noterin, ilgilinin işitme, konuşma veya görme engelli olduğunu anlaması durumunda, işlemler engellinin isteğine bağlı olmak üzere iki tanık huzurunda yapılır. İlgilinin işitme veya konuşma engelli olması ve yazı ile anlaşma imkânının da bulunmaması hâlinde, iki tanık ve yeminli tercüman bulundurulur.”

⁵ Üstündağ, 558; Özdemir Kocasakal, 221.

⁶ 2024 yılı için bu parasal miktar 23.452,08 TL’dir, bkz. (<https://legalbank.net/belge/hmk-ve-iikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2024-yili/3009245/>, ET.: 27.3.2024).

⁷ Mustafa Göksu, “6100 Sayılı HMK. Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları”, *HÜHFD*, 1 (1), (2011): 57 (İspat); Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 388.

⁸ Yalçın Kavak, “Resmi Sicil ve Senetlerle İspat”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11 (1), (2020), 20.

kavramını da kapsayan üst bir kavram olduğu görülmektedir^{9, 10}. HMK’da yapılan belgenin tanımının, BEK. m.3/1/d¹¹ bendinde yer alan belge tanımıyla uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Kanunda, genel anlamıyla, uyuşmazlığa konu vakıaların ispatına elverişli bilgi taşıyıcıları olarak nitelendirilen belgenin tanımını sınırlandırılarak yapılmamış, birtakım örnekler verilmiş, belge kavramını bu örneklerle de sınırlamamış ve bunlara benzer bilgi taşıyıcılarının da HMK uyarınca belge sayılacağı ifade edilmiştir. Kanun koyucu, burada teknolojik gelişmelerle uyumlu şekilde belge kabul edilecek yeni bilgi taşıyıcılara olanak vermiştir.

Kanundaki tanım ele alındığında, belge kavramının iki unsurunun bulunduğu görülmektedir. Birincisi, belge bir bilgi taşıyıcısıdır¹². İkincisi, uyuşmazlığın konusu olan vakıayı ispata elverişlidir. Belge içinde yer alan bilgiler vakıaların kanıtlanmasına elverişli değilse, uyuşmazlığın çözümünde hâkimde kanı oluşturmuyorsa, yani ihtilaf konusunun ispatına yaramıyorsa o belge, uyuşmazlığa ilişkin delil olarak kullanılamaz.

Kanunun gerekçesinde belirtildiği gibi, belge kavramının tanımı yapılırsa da¹³ senet kavramının tanımı yapılmamıştır. Senedin tanımının yapılamamasının nedeni olarak, bu kavramın gerek HMK’da gerekse HUMK’da yer alması, kavramın yeni olmaması ve doktrin ile uygulamada senet kavramı ve unsurlarına dair önemli bir tanımlama sorunu yaşanmamasıdır. HMK’da belgenin tanımlanmasındaki amaç, senet

⁹ HMK. m.203 Gerekçesi: “*HMUK’dan farklı olarak, bu Tasarı’da belge kavramına yer verilmiş ve belge, bir üst kavram olarak kabul edilmiştir. Hukukumuzda yeni bir kavram olarak yer alması nedeniyle belgenin tanımı yapılmış, ancak senedin tanımlanmasından özellikle kaçınılmıştır.*”, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf>, erişim tarihi: 26.3.2024.

¹⁰ Ejder Yılmaz, “Hukuk Muhakemeleri Kanununun Getirdikler”i, *ABD*, 2011/2, (2011), 242; Baki Kuru ve Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, *İBD*, 85 (5), (2011): 10; Tuncay Bilen, “Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunun Getirdiği Yenilikler”, *İBD*, 86 (2), (2012), 90; Murat Serhat Sarısözen, “Hukuk Muhakemeleri Kanunun Medeni Usul Hukukumuzda Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, *TBBD*, 96, (2011), 367; İbrahim Özbay, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?*, B. 2, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 257.

¹¹ BEK. m.3/1/d: “*Belge: Kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu Kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plân, film, fotoğraf, teyp ve videokaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını... ifade eder*”.

¹² Özbay, 257.

¹³ Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.203 Gerekçesi: “*1086 sayılı Kanundan farklı olarak, belge kavramına da bu Tasarıda yer verilmiştir. Belge, bir üst kavram olarak kabul edilmiştir*”, (<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss393.pdf>, E.T: 26.3.2024).

kavramıyla anlam karışıklığını önlemektir¹⁴. Doktrine göre de HMK’da düzenlenen belge kavramı senet yerine kullanılmamaktadır¹⁵.

Senet, iradenin yazılı bir belgeyle beyan edilmesidir. Senedin yazılı olması, olmazsa olmaz unsurlarından biridir. Bu unsur, bir kâğıt parçasının üstünde gerçekleşebileceği gibi, kâğıt dışında başka materyaller üstünde senet metninin aktarılmasıyla da gerçekleşebilir. Taş, kumaş parçası, metal gibi materyal üstüne işlenen senet metni, bir senette bulunması gereken diğer unsurları da barındırması şartıyla senet kabul edilecektir¹⁶. Yazılılık unsuru kapsamında, kişinin dış dünyaya bir irade beyanı iletmesi ve senedi düzenleyen kişinin imzası gibi unsurlar yer almaktadır.

Bununla beraber, belgeler; yazı, görseller, ses kayıtları, video içerikleri, elektronik ortamda bulunan verileri de içeren geniş bir ispat aracı şeklinde kabul edilmiştir. Tüm bu açıklamalar senedin, belge olarak kabul edilen bir bilgi taşıyıcısı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, her belge, senet değildir¹⁷. Örnek olarak bir video kaydı ya da görüntü, uyuşmazlığın ispatına elverişli ise geçerli bir belge kabul edilecektir¹⁸, fakat senet olmayacaktır¹⁹. Senet metninde imza unsurunun bulunmaması, senet ile belge arasında ayırım yapmamızı sağlayacak bir ölçüttür. Senedin asli unsurlarından biri de, imzadır. İmzası eksik olan bir senet, yargılama

¹⁴ Behlül Taşdemir, “Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Sahtelik Davası”, (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015), 8.

¹⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 372.

¹⁶ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 372.

¹⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 245.

¹⁸ Y. 13.HD, T.20.6.2019, 2016/28932 E., 2019/7493 K. “*Mahkeme tarafından, resmi senet karşısında davacı vekilinin sunduğu mesaj içeriklerinin yazılı delil niteliğinde görülmemesi gerekçesiyle bu mesajlara itibar edilmediği; yargılamanın, dosyada yer alan diğer deliller çerçevesinde yürütülüp sonuçlandırıldığı görülmektedir HMK’nın 199.maddesinde düzenlendiği üzere, davacı tarafça delil olarak dayanan mesajlar 6100 sayılı HMK m.199 uyarınca belge niteliğinde olduğu kabul edilmelidir.*”; Y. 13.HD, T.8.9.2015, E.2015/28467, K.2015/26584, “*HMK m.199’deki düzenlemeye göre mail ve telefon mesajları da belge olarak kabul edilmiştir. Davacı, delil olarak davalı ile karşılıklı gönderilen mesajlara ve PTT aracılığıyla davalıya gönderdiği havalelere dayandığından, bu delillerin yukarıda belirtilen ilke ve esaslar çerçevesinde incelenmesi ve araştırılması gerekirdi. Ancak, mahkemece eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, kararın bozulmasını gerektirir*”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 26.3.2024).

¹⁹ Bersun Sarıgül Ata, “Belge ve Belgenin Delil Kuvveti”, *ABD*, 2020/1, (2020), 5-6; Kuru ve Budak, *Yenilikler*, 17.

sürecinde kesin delil niteliğini kaybeder. Bu durumda söz konusu senet, ispat aracı olarak ancak belge ya da delil başlangıcı şeklinde değerlendirilebilir²⁰.

Kanun koyucu, HMK’da belge olarak sayılan örnek niteliğindeki belge türlerine, teknolojik yeniliklere ayak uydurması ve başkaca ispat araçlarının olması olasılığı nedeniyle sınırlama getirilmemiştir²¹.

HMK’daki pek çok hükme bakıldığında, ispat vasıtası olarak belge merkezli bir kanun sistemi oluşturulduğu görülmektedir. Özellikle, HMK m. 121 ve HMK m.202’deki hükümler incelendiğinde, Kanunun bu sisteme yönelik olduğu anlaşılmaktadır. HMK m. 121’e göre dava açıldıktan sonra “*dava dilekçesinde belirtilen belgeler dilekçeyle birlikte sunulmalıdır*”. Öte yandan, HMK m. 202/2’de “*belge*” kavramı delil başlangıcını tanımlarken geçmektedir²².

Yine HMK’da, sahtelik iddiasının öne sürülmesi ve bu iddianın incelenmesi bölümlerinde belge kavramına yer verilmiştir. HMK m. 208’ye göre belgede yazının ve imzanın inkârına istinaden sahtelik iddiasının da öne sürebileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca HMK m. 211’de, belgedeki sahtelik iddiasının incelemesinden söz edilmiştir. Bu bağlamda, HMK da belge ve senet kavramları birbirlerinin yerlerine kullanılmamış olup, HMK m.203 gerekçesinde belirtildiği gibi, belge üst bir kavram olarak kullanılmıştır.

Belgenin ispat aracı görevini icra edebilmesindeki en temel koşul, hukuka uygun yollarla elde edilmiş olmasıdır. Aksi durumda söz konusu belgenin bir ispat

²⁰ Y. 2. H.D., T. 05.04.2012, E. 2012/11127 K. 2012/31141, “*Bu sebeple, davalı-davacı kocanın, ziynet eşyalarını kadına veya kadın namına hareket eden şahsa teslim ettiğini ispatlama yükümlüğü bulunmaktadır. Teslim olgusunun ispatı iddiasıyla sunduğu tarihsiz ve imzasız el yazısıyla yazılmış belge, teslim olgusuna dair bir ifade içermemesi ve kimin tarafından düzenlendiği belli olmaması nedeniyle senet niteliği taşımaz ve yazılı delil başlangıcı olarak da kabul edilemez*”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 26.3.2024).

²¹ Göksu, *İspat*, 59.

²² YİBK, T. 25.12.2019, E. 2019/1, K. 2019/8, “*Bir belge, senet vasfını sahip değil ise, HMK’nin 202. maddesinde yer alan şartları yerine getirmesi durumunda delil başlangıcı olabilir... HMK’nin 202/2 maddesi uyarınca bir hukuki işlemin ispatı bakımından tek başına yeterli olmasa da, söz konusu işlemin varlığını olasılıklı kılan ve karşı tarafa veya onun temsilcisine ait ya da onlarca gönderilmiş bulunan belgeler, delil başlangıcı olarak kabul edilir. Bono zaman aşımına uğradığında, delil başlangıcında sahip olması gereken tüm unsurları taşımaktadır. Bu nedenle zamanaşımı nedeniyle kambiyo vassım kaybeden bonoya dayanma imkânı olmayan hamil, temel ilişkiye dayanarak açılan davalarda, zamanaşımına uğrayan bonodan delil başlangıcı olarak yararlanabilir ve senetle ispatı gereken bir hukuki işlem hakkında iddiasını tanık dinleterek veya başka delillerle ispat etme imkânına sahip olur*”; Y. 12. H.D., T. 12.10.2012, E. 2012/11686 K. 2012/29225, “*Söz konusu belgede, senet bedelinin ödenmediği, iade ve teslim yerine çek ve senet verilmesi nedeniyle iade edilerek borçlular tarafından iptal edildiği de ifade edilmiştir*”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 26.3.2024).

aracı olarak kullanılması mümkün değildir. Aynı yönde HMK m. 189/2 maddesinde, hukuka aykırı yollarla elde edilen belgelere ilişkin bir hüküm yer almaktadır. Anılan hüküm gereğince; hukuk dışı yollarla elde edilen deliller, mahkeme tarafından bir olgunun ispatı için göz önüne alınamaz.

1.3 Senet Türleri

1.3.1 Genel olarak

Senet, düzenlenme şekline ve ispat kuvvetlerine göre resmi senet ve adi senet olarak iki başlıkta incelenmektedir²³.

1.3.2 Resmi senetler

Resmi senetler; resmi bir makam yahut kamu görevlisinin dâhil olmasıyla düzenlenmiş olan senetlerdir²⁴. Bu senetlere resmîlik vasfını veren makam genellikle noterlerdir (NK. m. 60, m. 82). 1512 sayılı NK'ya göre²⁵, noterler resmi senet düzenlemede genel yetkilidir. Yine, anılan Kanunda; başka kanunlarda, farklı makamların da resmi senet düzenleme hususunda yetkilendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu konudaki bir istisna, HMK m. 224'de yer almıştır. Yabancı devlet makamları tarafından düzenlenen resmî belgeler, yalnızca belgeyi düzenleyen Devletin yetkili mercileri yahut ilgili Türk konsolosluga onaylanması koşuluyla Türkiye'de resmi belge sıfatına sahip olabilir. Bu senetler Türk konsolosluklarınca onaylandığında resmi senet kabul edilecektir.

Resmi senetlerin büyük bir kısmını noterlerce düzenlenen noter senetleri teşkil etmektedir. Bu senetler, NK düzenlemelerine göre belgelendirilirler ve resmi belge niteliği taşırlar (NK. m. 82/1). NK'da noter senedinin hazırlanma şekilleri, düzenleme (NK. m. 84-89) ve onaylama şeklindeki noter senetleri olmak üzere iki şekilde öngörülmüştür (NK. m. 90-93).

Düzenleme şeklindeki noter senetleri, noter tarafından talep sahibinin isteğine göre bir tutanak biçiminde düzenlenir ve bu yazılı tutanak ilgili kişiye okunduktan

²³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 373; Yılmaz, *Rehber*, 504; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 246; Üstündağ, 558.

²⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 378; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 246.

²⁵ RG: T. 5/2/1972, Sayı: 14090.

sonra, içeriği talebe uygun bulunursa ilgili kişi ve noter tarafından imzalanır. Bu tür senetlerin aslı noterde saklanırken, bir örneği de ilgili kişiye verilir (NK. m. 86). Bu tür senetler, düzenlemesine konu oluşturan hukuki işlem ve imza açısından resmi senet niteliği taşırlar.

Onaylama şeklindeki noter senetlerinin içeriğini taraflar ya da üçüncü kişiler önceden hazırlar. Bu tür senetler, notere yalnızca imza onayı amacıyla getirilirler. Noter, ilgili kişinin kimliğini tespit ettikten sonra, daha önceden hazırlanan senet metninin kendi huzurunda imzalandığını ya da dışarıda atılmış imzanın ilgiliye ait olduğunun ilgilisi tarafından kabul edildiğini senet üzerine şerh eder ve işlemi taraflarla birlikte imzalar (NK. m. 90- 92). Fakat imzayı atamayıp bunun yerine mühür, alet yahut parmak izini kullanan şahısların hukuki işlemelerine ilişkin belgeler ancak bahse konu belgelerin noterlerce düzenleme şeklinde hazırlanmış olma koşuluyla senet sayılabilir (NK. m. 93).

Resmi senet niteliği taşıyan noter senetleri, hukuk yargılamasında kesin delil oluştururlar. Düzenleme şeklindeki noter senetleri, içerik ve şekil açısından sahteliği kanıtlanmadığı sürece kesin delil sayılırlar (HMK. m. 204/1)²⁶. Onaylama şeklindeki noter senetleriyse, belgelendirmiş oldukları metnin muhtevası açısından aksi, imza ve tarih açısından ise sahteliği ispatlanıncaya dek kesin delil kabul edilirler (HMK. m. 204/2).

1.3.3 Adi senetler

Adi senetler ise, resmi bir makamın ya da kamu görevlisinin dâhil olmasına gerek olmadan düzenlenen senetlerdir. Adi senetlerde senet metnini hazırlayanın kim olduğu veya nasıl hazırlandığı, senedin geçerlilik koşuluna etki eden bir unsur değildir. Senedi meydana getiren metin, istenirse senette gösterilen taraflar dışında farklı bir kişi tarafından da hazırlanabilir. Adi senetlerdeki önemli husus, senet metninin imzalanmış olmasıdır. Bu tür senetlerde, senedin metni ve senet metni altındaki imza olmak üzere iki unsur bulunmaktadır²⁷. HMK’da senet metninde olması gerekli unsurlar ile senedin şekli tam olarak düzenlenmiş değildir²⁸. Bunun yanında senet

²⁶ Kavak, 22.

²⁷ Adnan Deynekli, *Medeni Usul Hukukunda Senetlerin Üçüncü Kişilere Karşı İspat Şekli*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2006), 14-18.

²⁸ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 374.

metni, yapılmak istenen hukuki işleme dair kesin ve tam bir bilgi içermelidir. Senedin, aleyhine delil oluşturacağı kişi tarafından metninin altı ıslak imzayla ya da usulüne uygun olarak elektronik imzayla imzalanmalıdır²⁹. Senet metninin altında imza olmaması durumunda o belge, senet olarak kabul edilemez³⁰.

Adi senetler de diğer senetler gibi kesin delillerden biridir, fakat kesin delil oluşturması senedin sahte olmaması koşuluna bağlıdır³¹. Bu tür senetlerin kesin delil oluşturması, senet altında imzası bulunan kişinin mahkeme huzurunda bu imzayı ikrar etmesi veya mahkemenin senedin bu kişi tarafından oluşturulduğunu kabul etmesiyle mümkündür (HMK. m. 205/1). Ancak, senedin altındaki imza ve yazı, senedi düzenlediği iddiasında bulunulan şahıs tarafından inkâr edilirse, iki netice ortaya çıkar. Birincisi, sahtelik iddiası derdest davada ön sorun şeklinde ileri sürülebilir; ikincisi, adi senede ilişkin ayrı bir sahtelik davası açılabilir³² (HMK. m. 208/1).

1.4 Sahtelik avası Kavramı

Hukuk yargılamalarında, ceza yargılamalarının aksine, sahtelik davasının tanımı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı görüşler, sahtelik davasının tek bir tanım altında ele alınabileceğini savunurken, diğerleri adi ve resmi senetler için farklı tanımlar yapılması gerektiğini öne sürmektedir³³. Kesin delil vasfına haiz bir ispat vasıtası olması, senedin her zaman gerçeği yansıttığı ve sorgulanamayacağı manasına gelmez. Senedin, kesin delil olma vasfı, yalnızca doğruluğuna bağlıdır³⁴. Medeni yargılama hukuku bağlamında, aleyhine senet delili ileri sürülen taraf, bu senedin sahte olduğunu ileri sürüyorsa, bu savını adi senetler için sahtelik iddiası ya da sahtelik davası biçiminde öne sürebilir. Resmi senetler açısından bakıldığında ise

²⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 374.

³⁰ Deynekli, 18; Y. 12 HD., T.5.5.2016, E.2016/10606, K. 2016/13343, “takibe konu senetlerdeki imzaların kaşe imza olduğu ve keşideci-borçlunun elinden çıkmış ıslak imza bulunmaması nedeniyle, bu senetler kambyo senedi niteliği taşıyan bono vasfına sahip değildir”; Y. 12. H.D. T. 17.09.2013, E. 2013/20143 K. 2013/28667 “...Kambyo senetlerinde imza, temel bir unsur olup, ıslak imza şartı aranır. Kaşe imzanın bu şartı karşılamaması nedeniyle, somut olaydaki söz konusu senetler kambyo senedi olarak kabul edilmez” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 26.3.2024).

³¹ Pekcanitez, Atalay ve Özokes, *Usul*, 249; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 375; Üstündağ, 568.

³² Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 375.

³³ Taşdemir, 13.

³⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 375.

sahtelik iddiasını ileri süren taraf, bu iddiasını sadece sahtelik davası açmak suretiyle öne sürebilir.

Resmi senetlerde sahtelik iddiasını, senedin sahte olduğunu iddia eden şahıs ispat etmelidir. Uyuşmazlık çıkması durumunda, resmi senede istinat eden taraf, senedin doğru olduğunu ispatla yükümlü değildir³⁵. Resmi senet aleyhine delil olan şahsın bu senedin sahteliğini ileri sürmesi durumunda, bu taraf, bu iddiasını sadece sahtelik davası açmak suretiyle öne sürebilecektir. HMK. m. 208/4'e göre resmi senetler için sahtelik davası, senet içeriğinden doğan özellikten ötürü sadece ilgili evraka resmi senet vasfı kazandıran şahsı da taraf göstererek açılabilir³⁶. Bu manada resmi senetler için açılan sahtelik davası; davada delil sıfatıyla sunulan resmi senetteki yazı ya da imzayı inkâr eden tarafın, senedin temel unsuru olan ve senede resmiyet vasfı kazandıran senedi düzenleyen şahsı da taraf göstererek açtığı bir dava türüdür³⁷.

Adi senetlere ilişkin açılan sahtelik davası ise, bir adi senedi hazırladığı iddiasında bulunulan şahsın, söz konusu senede istinaden dava açılmasını ya da icra takibi yapılmasını beklemeden, senedin sahteliğinin tespit edilmesi amacıyla açtığı davadır. Adi senet aleyhine sahtelik davası ikame eden şahıs, senedi kendisinin düzenlemediğini, adi senette bulunan yazı ya da imzanın kendisine ait olmadığını belirlenmesini ve senedin iptal edilmesini talep etmektedir.

Sahtelik davasının gerek resmi senet gerekse adi senet açısından ortak bir tanımını yapacak olursak, sahtelik davası; senette borçlu sıfatına sahip olan şahsın, kendisinin düzenlediği belirtilen bu senede istinaden, aleyhine dava açılmasını ya da takibe başlanmasını beklemeksizin, sahteliğini ileri sürdüğü senedin, iptali için hukuk mahkemesinde açtığı davadır³⁸.

³⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 383.

³⁶ Güray Erdönmez, "Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi", *TBB Dergisi*, 123 (2016), 154.

³⁷ Postacıoğlu ve Altay, 49; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 246; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 381.

³⁸ Özbek, 279.

1.5 Senedi Türüne Göre Sahtelik Davası

1.5.1 Resmi senetlerde sahtelik davası

1.5.1.1 Resmi senet kavramı

Kural olarak, resmi senetten kastedilen, genel senetlere resmi olma vasfı kazandırma yetkisine sahip noterlerce düzenlenen noter senetleridir. Noter senetlerinin sahteliği kavramından, noterin sahte bir senet düzenlemesi ya da onaylaması, resmi senedin hazırlanması sırasında gerçeğe aykırı kayıtlar eklemesi anlaşılır³⁹. Noter senetlerine dair açılan sahtelik davalarında, davanın konusu olan senette sahteliği ileri sürülen husus, senedin düzenleme veya onaylama şeklinde olmasına göre değişmektedir. Bu yüzden, her iki senet türü için açılan sahtelik davalarının özellikleri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Resmi senetlerin, sahteliği ispatlanıncaya kadar kesin delil oluşturduğu yukarıda belirtilmişti⁴⁰, ancak resmî senetteki yazı ya da imzanın inkâr edilmesi durumunda, açılacak sahtelik davasında, yazı ya da imzanın sahte olduğu mahkeme kararıyla kesinleşirse, senet, herhangi bir işleme temel alınamayacaktır⁴¹.

Adi senetlerde yazı ya da imzanın inkârı sonucunda; bu iddialar derdest olan davada ön sorun şeklinde öne sürülebilir veya bağımsız bir sahtelik davası açılabilir⁴². Ancak resmi senetler için ileri sürülen sahtelik iddiası, ön sorun şeklinde öne sürülemez ve bağımsız bir sahtelik davasının açılmasını gerektirmektedir. Kişi resmi senette yer alan yazıyı ya da imzayı inkâr ediyorsa, bu iddiasını, sadece söz konusu senede resmi evrak vasfı kazandıran şahsı da taraf göstermek suretiyle açacağı bağımsız bir davada öne sürebilir (HMK. m. 208/4). Çünkü, gerek onaylama gerekse düzenleme şeklindeki noter senetlerinde, senedin düzenlenmesi ya da senet metni altındaki imza ve tarihin onaylanması işlemleri resmi bir memur huzurunda yapılmıştır.

Noter senetleri aleyhine sahtelik davası açılabilmesi için öncelikle bu işlemin resmi bir memur önünde yapılmış olması gerekir. Aksi durumda, resmi senet aleyhine

³⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 380.

⁴⁰ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 381.

⁴¹ Karahacıoğlu ve Parlar, 263.

⁴² Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 382.

karşı sahtelik davası açılması olanaklı değildir. Ayrıca, senet aleyhine öne sürülecek iddiaların genel hükümler kapsamında ispatlanması gerekir⁴³.

1.5.1.1.1. Onaylama şeklindeki noter senetleri

1.5.1.1.1.1. Genel olarak

Noterler, adâlet hizmetlerine yardımcı olan ve aynı zamanda kamu görevlisi vasfı taşıyan kişilerdir. Dolayısıyla noterlik, bir kamu hizmetidir. Noterler, düzenledikleri veya onayladıkları belgelerde hukukî güvenliğin sağlanması ve uyuşmazlıkların önlenmesi amacıyla işlemleri belgelendirirler (NK m. 1)⁴⁴. Türk yargı sisteminde noterler, mahkemelere yardımcı organlar arasındadır. Noterler, ilgili şahısların talebi üzerine, hukukî işlemleri NK'nın ilgili hükümleri doğrultusunda belgelendirirler⁴⁵. Öncelikle noter, kendisine başvuran kişilerin kimliklerini, adreslerini ve yeteneklerini ve gerçek isteklerini tümüyle öğrenmekle mükelleftir (NK m. 27). NK kapsamında belgelendirilen işlemler, resmî kabul edilirler⁴⁶. Noterlerce düzenlenen hukukî işlemler, sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerli kabul edilir. Noterlik bürosunda gerçekleşen hukukî işlemlerin imzaları noter tarafından onaylanır ve bu onay belgelendirilir. Noterler, beyanların onaylanması veya sözleşmelerin içeriğinin belgelenmesi sürecinde, tarafların isimlerini ve beyanlarını tutanağa kaydeder. Hukuki işlemlerin altındaki imza, imzanın ilgili kişiye aitliği bir şerhle belgelenerek onaylanır (NK m. 90)⁴⁷.

Onaylama şeklindeki noter senetlerinde, noter senedinin bütünü üstünde sahtelik iddiasının ileri sürülmesine gerek bulunmamaktadır. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde sahtelik iddiasının öne sürülebileceği ve bu yüzden aleyhinde sahtelik davası açılması mümkün olan durumlar belirlidir. Bu tür senetler için, senede resmiyet vasfı kazandıran noktalar imza ve tarih onaylamasıyla ilgili olduğundan

⁴³ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 250.

⁴⁴ Leyla Müjde Kurt, "Noterlerin Hukuki Sorumluluğu", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), (2014), 86.

⁴⁵ Özbek, 57.

⁴⁶ Süha Tanrıver, "Noterlerin İşlevleri Alanındaki Yeni Açılımlar ve Bu Bağlamda NK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının İrdelenmesi", *TNBHD*, 124, (2004), 57; Kurt, 87.

⁴⁷ Özbek, 89-90.

sahtelik iddiası, sadece imza ve tarih bölümüne ilişkin öne sürülebilecektir⁴⁸. Bu yüzden aleyhinde sahtelik davası açılacak durumlar, sahteliği öne sürülen imza ve tarih bölümleridir⁴⁹.

1.5.1.1.1.2. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde sahtelik davası

Onaylama, onaylanacak imzanın ilgili kişiden sadır olduğunun noter önünde belgelendirilmesini ifade etmektedir. Onaylanacak olan imzanın noter önünde atılması zorunlu değildir. Onaylama işlemi, senedin muhtevasını kapsamayacaktır (NK. m. 82/3-c.1).

Senet metninde yer alan imza noter haricinde atılmış ise, ilgili kişinin bu imzanın kendisine ait olduğunu onaylamasıyla onaylama işlemi gerçekleşecektir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde, senedin metni önceden noter dışarıda bir yerde hazırlanmış ya da hazırlanmış şekilde noterin huzuruna getirilir ve senet metninin altında bulunan imzanın noter tarafından onaylanması talep edilir. Bu senetlerde noter işlemi, senet metni altındaki imzanın noterce onaylanması olmaktadır. Bu senetlerdeki imza ve tarih kısmı, senedin sahteliği kesinleşinceye dek geçerli kabul edilir (NK. m. 82/3-c.2).

Onaylama şeklindeki noter senetleri için, senet muhtevasına ilişkin hususlara ilişkin sahtelik iddiası ileri sürülemez⁵⁰. Bu çeşit resmi senetlere yönelik sahtelik iddiası ancak senet metni altında bulunan imza ve tarih bölümleri için öne sürülebilir.

Sahtelik iddiası da dâhil, senedin metnine içeriğine dair tüm iddialar, HMK m.201 düzenlemesi kapsamında ele alınmalıdır. Senede bağlı hakka karşı öne sürülmüş olan ve senedin hükmünü ortadan kaldıran yahut azaltan hukuki işlemlerin tutarının senet ile ispat sınırı olan (2.500 TL)⁵¹’den daha az olması durumunda bile tanıkla ispatlanamaz. Bu tür iddialar, sadece kesin delillerle ispat edilebilecektir (HMK m.200)⁵². Onaylama şeklindeki noter senetleri, imza ve tarih bölümü dışında, aksi kanıtlanıncaya dek kesin delil kabul edilirler (HMK m. 204/2).

⁴⁸ Üstündağ, 559.

⁴⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 382.

⁵⁰ Özbek, 167.

⁵¹ 2024 yılı için bu parasal miktar 23.452,08 TL’dir, bkz. (<https://legalbank.net/belge/hmk-ve-iikda-yer-olan-parasal-sinirlar-2024-yili/3009245/>, ET.: 27.3.2024).

⁵² Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 388; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 250.

1.5.1.1.2. Düzenleme şeklindeki noter senetleri

1.5.1.1.2.1. Genel olarak

Düzenleme şeklindeki noter senetleri, tarafın isteği doğrultusunda noterlerce düzenlenmektedir⁵³. Noterler, hukukî işlemleri bir tutanak biçiminde düzenlerler. Beyanların onaylanması veya sözleşmelerin içeriğinin belgelenmesi sürecinde noter, tarafların adlarını ve beyanlarını bir tutanağa kaydeder. Bu tutanak, ilgili kişi tarafından okunur ve uygunluğu teyit edilirse, bu durum tutanağa işlenir ve ardından tutanak imzalanır (NK m. 86).

Bu senedin yapılmasındaki özellikten ötürü düzenleme şeklindeki noter senetlerinde gerek senet metninin içeriğine gerekse senet metninde yer alan imza ve tarih bölümüne dair sahtelik iddiası ileri sürülebilecektir⁵⁴. Sahtelik iddiasının ileri sürülebileceği bu durumlarda sahtelik davası da açılabilir. Bu tür senetler, sahteliği ispatlanmadıkça kesin delil kabul edilirler (HMK m. 204).

1.5.1.1.2.2 Düzenleme şeklindeki noter senetlerinde sahtelik davası

Düzenleme şeklindeki noter senetlerinin muhtevasına dair sahtelik iddiasının ileri sürülebileceği bölümlerden birincisi, ilgilinin kimliğidir⁵⁵. Noterde gerçekleştirilen hukuki işlemlerde ilgilinin kimliğinin belirlenmesi önemli bir husustur. Noter senetlerinde noterin senedin kim tarafından düzenlendiğine dair beyanlarının gerçeğe aykırı olduğu iddiası, sahtelik iddiası olarak ileri sürülebilir⁵⁶. Örneğin notere gitmediği ve resmi senedi düzenlememiş olsa da, bu senette borçlu görünen bir şahıs, o resmi senet aleyhinde sahtelik iddiasını ileri sürebilecektir⁵⁷. Senedi düzenlediği iddia edilen kişinin kimliğine yönelik sahtelik iddiası, resmi kişiyi de taraf şeklinde göstereceği sahtelik davasının konusunu meydana getirecektir.

Düzenleme şeklindeki noter senetlerine yönelik sahtelik iddiası, noterin senedin hazırlanması sırasında bizzat kendisinin gerçekleştirdiğini veya gözetimi

⁵³ Taşdemir, 21.

⁵⁴ Pekcanıtez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 250; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 382.

⁵⁵ Özbek, 86.

⁵⁶ Seyit Deliduman, *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri*, (Ankara: Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2001), 41; Özbek, 88.

⁵⁷ Deliduman, 41; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 381; Pekcanıtez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 250.

altında yapıldığını belirttiği hususlara da yöneltilebilir. Bu tür beyanlar, sahtelik davasına konu edilebilir⁵⁸. Noterin düzenlediği senette, noterin senedi ilgili kişiye okumuş olsa da ilgili kişinin senedin noter tarafından kendisine okumadığını ileri sürmesi, noter senedi aleyhine sahtelik iddiası şeklinde öne sürülebilecektir⁵⁹. Bir başka örnek; noterin kişisel gözlemine istinaden hazırladığı bir vasiyetnamede, vasiyeti verenin vasiyetnameyi okuduğu ve kendi isteklerine uygun olduğunu beyan ettiği belirtilmişse, vasiyet veren tarafından vasiyetnamenin okunmadığı iddiası sahtelik iddiası biçiminde öne sürülebilir. Düzenleme şeklindeki noter senetlerinde bu yöndeki iddialar, noterin bizzat oluşturduğu bölümlere dair olup, bu bölümlerin gerçeğe aykırılığı sahtelik iddiasıyla öne sürülebilir⁶⁰.

Düzenleme şeklindeki noter senetleri için açılacak sahtelik davasına konu olabilecek üçüncü bir durum, senetteki imza ve tarih bölümüdür⁶¹. Düzenleme şeklinde yapılan senetler, noterlerce tutanak biçiminde düzenlenen senetlerdir. Bahse konu tutanakta işlemin yapıldığı, yer ve tarih ifade edilir. Tutanak, hazırlandığında ilgililer tarafından okunur ve sonra noter önünde işleme katılanlarca imzalanır⁶². Resmi kamu görevlisince hazırlanan bu tutanakta, sadece senedin biçimine ait bölümlerden imza ve tarih için sahtelik iddiası ileri sürülebilecektir. İlgili kişinin sahtelik iddiasını ileri sürebileceği noter senetlerinin bu bölümleri için sahtelik iddiasının ön sorun şeklinde öne sürülememesi nedeniyle, sahtelik iddiası senedi düzenleyen resmi kişiyi de taraf yapacağı bağımsız bir sahtelik davası açılmasını gerektirmektedir.

Düzenleme şeklindeki noter senetlerinin bazı kısımları sahtelik iddiası haricinde kalmaktadır⁶³. Bu bölümler için sahtelik iddiasın öne sürülemeyeceği gibi sahtelik davası da açılmaz. Bu bölümler; tarafların beyanlarının olduğu bölümleri ve muvazaa iddialarını kapsamaktadır. Bu durumlarda sahtelik iddiası ileri sürülemez ve bu iddiaların aksi herhangi bir vasıta ile ispat olunabilir⁶⁴. Noterde A'nın B'ye yaptığı

⁵⁸ Deliduman, 42; Özbek, 88; Yavaş, 166.

⁵⁹ Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 251; Özbek, 86-87; Deliduman, 42.

⁶⁰ Özbek, 88; Deliduman, 100.

⁶¹ Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 251.

⁶² Özbek, 91; Deliduman, 42.

⁶³ Özbek, 91.

⁶⁴ Deliduman, 43; Özbek, 91.

araç satış sözleşmesinde taraflar, sözleşmedeki aracın özellikleri hususunda sahtelik iddiası bulunamayacak, fakat aksi kanıtlanabilecektir. Noterden, satışa konu olan aracın özelliklerini bilmesi beklenemez. Noterce hazırlanan senede yönelik muvazaa iddiası, senedin düzenlenmesi sırasında tarafların gerçeği yansıtan beyanda bulunmadıkları ve taraflar arasında ayrı bir anlaşma bulunduğu anlamına gelmekte olup sahtelik iddiası şeklinde öne sürülemez⁶⁵.

1.5.1.1.3.Tapu senetleri

Tapu senetleri, resmi senetlerin bir diğer türünü oluşturmaktadır⁶⁶. Tapu senedi, bir taşınmazın sahibini gösteren resmi bir belgedir. Tapu sicil müdürlüğünce düzenlenen bu resmi belge, yalnızca taşınmazın sahibine verilir; taşınmaz üstünde mülkiyet haricinde farklı bir hakka sahip olan kişilere verilmez. Tapu senetleri, tapu sicilinde yer alan bilgilere uygun olarak düzenlenmektedir.

Tapu sicili, taşınmaz mülkiyetinin devri borcunu doğuran sözleşmelerin ifası ve taşınmazlara ilişkin aynı hakların kurulması için TMK m. 997 ve devamı hükümleri kapsamında tutulan sicildir⁶⁷. Bununla birlikte, TMK m.7 düzenlemesinde *resmi sicillerin ve senetlerin, belgelendirdikleri olguların doğruluğuna dair delil oluşturdıkları ve bunların içeriğinin doğru olmadığı ispatının, kanunda aksi öngörülmedikçe, herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığı* belirtilmektedir. Bu hüküm, doğrudan resmi sicillerin ve senetlerin ispat gücünü düzenlerken, resmi siciller ve senetler tarafından belgelenen hususlara istinaden hak iddia eden şahısların, bu iddialarını kanıtlamış olduklarını dolaylı olarak kabul eder. Ancak tapu senetleri bakımından HMK m. 201, 204 ve NK m. 82 hükümleri, TMK m. 7/2'deki delil serbestisi kuralına, resmi senetler açısından önemli bir sınırlama getirir. Bu nedenle, bu düzenlemenin amacına uygun uygulanma alanı, neredeyse yalnızca resmi sicillere ayrılmıştır. Bununla birlikte taşınmaz mülkiyetinin devrine ilişkin işlemlerin önemli

⁶⁵ Deliduman, 103.

⁶⁶ Erdönmez, 153.

⁶⁷ Kavak, 19.

bir bölümü, tapu sicil müdürünce düzenlenen resmi senetlere dayandığından tapu sicili uygulamalarında da TMK m. 7'nin uygulanması ciddi şekilde kısıtlanmıştır⁶⁸.

Tapu sicilinde bireylerin tapu siciline ilişkin sahtecilik işlemleri; sahte vekâletname, sahte mirasçılık belgesi veya mahkeme kararı, resmi mühürde sahtecilik, sahte nüfus cüzdanı ile sahtecilik, dublör yöntemiyle sahtecilik, imza sahteciliği şeklinde yapılabilmektedir. Diğer kamu görevlileri tarafından yapılan sahteciliklere ise yetki belgesinde sahtecilik, bankaların ipotek terkinlerinde sahtecilik, kat mülkiyeti ve kat irtifakı belgelerinde sahtecilik yapılması örnek verilebilir. Bu sahtecilikler sonucu yanlış tapu sicili ve dolayısıyla yanlış tapu senedi oluşturulabilmektedir.

Tapu sicilinin yanlış veya hatalı tutulmasından ötürü devletin sorumluluğu bulunmaktadır. Tapu sicilinin tutulması, taşınmazlar üstündeki aynı hakların sürekliliğini göstermek için açıklık ilkesi gereğince devletin sorumluluğu altındadır. Açıklık ilkesi, tapu sicilinde kayıtlı bir hakkın, herkes tarafından bilinebilir olmasını ifade eder. Yine tapu siciline güven ilkesi kapsamında, resmi siciller, delil veya belge niteliği taşır ve bu nedenle sicildeki kayıtlara güvenilmesi gerekir. Tapu sicil kayıtları da bu ilkeye uygun olarak tutulur. Bu yüzden, tapu siciline güvenilerek gerçekleştirilen işlemlerden kaynaklanan zararlar devlet tarafından karşılanmak zorundadır. TMK m.1007 hükmünce; *“Tapu sicilinin tutulmasından dolayı oluşan tüm zararlarda sorumluluk devlete aittir. Devlet, zararın oluşmasında kusur veya ihmali olan görevlilere rücu eder. Bu sorumluluğa yönelik açılan davalar, tapu sicilinin yer mahkemesinde görülürler.”* Bu hüküm, devletin kusursuz sorumluluğunu açıkça düzenler. Bu madde kapsamında açılan davalar, Asliye Hukuk Mahkemelerince görülür⁶⁹.

Devletin sorumluluğuna ilişkin TMK m.1007 uyarınca açılan dava, taşınmazın aynına dair bir dava olmayıp hak kaybına uğranması yüzünden görülen zararın tazminine yönelmektedir. Bu açıdan tapu kaydının düzeltilmesi ile tapu kaydının iptali ve tescili davasından ayrılır.

⁶⁸ Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medenî Hukuk, Giriş – Kaynaklar - Temel Kavramlar*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 337; Ömer Uğur Gençcan, *4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu Yorumu*, C.1, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 181; Kavak, 19.

⁶⁹ UYM. T. 24/09/2018, E. 2018/352, K. 2018/457 (Karar metni için bkz. Sinerjimevzuat, E.T. 01/04/2024).

Tapu kaydının düzeltilmesi davası, aynı hak sahibi şahsın tapuda yer alan bilgilerinin düzeltilmesine dair açılan bir davadır. Bu dava, aynı hak sahibinin ismi, soy ismi, anne ve baba adı, doğum tarihi gibi bilgilerin tapu sicilinde yanlış yazılması gibi basit hatalar nedeniyle açılır. TMK m.1027 göre “*Tapu memuru, tüm ilgililerin yazılı rızası olmadıkça veya mahkeme kararı bulunmadıkça, açık yazım hataları dışında tapu sicilinde herhangi bir düzeltme yapamaz.* Bu nedenle, tapu kaydının düzeltilmesi davası, taşınmazın bulunduğu yerdeki Sulh Hukuk Mahkemesinde görülür. HMK m.383 çerçevesinde “*çekişmesiz yargı işlerinde, aksi düzenlenmedikçe yetkili mahkeme Sulh Hukuk Mahkemesidir.*” Bu dava, tapu sicilindeki bilgilerin tutarsızlığı nedeniyle gerçek malik ve hak sahiplerinin mağduriyetini önlemek amacıyla açılır.

Tapu sicilindeki hatalar iki biçimde ortaya çıkar. Birincisi, tapu memurunun yaptığı yazım hatalarıdır. İkincisi ise, tapu kütüğündeki kaydın asli şartları veya kurucu unsurlarındaki eksiklik ya da geçersizlikten kaynaklanan hatalardır ki bu hatalar yolsuz tescil oluşturur. Yolsuz tescilin düzeltilmesi için TMK m.1025 gereğince tapu iptal ve tescil davası açılacaktır.

1.5.2 Adi senetlerde sahtelik davası

Adi senetlere ilişkin sahtelik davası, HMK m. 208’de öngörülmüştür. HMK m. 208/1’e göre kendisinin düzenlediği ileri sürülen bir belgedeki yazıyı ya da imzayı inkâr eden taraf, sahtelik iddiasında bulunmamalıdır çünkü, sahtelik iddiasında bulunursa söz konusu belge, aleyhine delil olarak kullanılabilir (HMK m. 208/1). HMK m.208/3’e göreyse, bir belgenin sahte olduğunu ileri süren kişi, bu iddiayı, derdest mahkemede ön sorun biçiminde öne sürebilir veya bu hususta bağımsız bir dava açabilir (HMK m. 208/3)⁷⁰. Bu maddede bulunan belge kavramı, bir üst başlık şeklinde kullanılmıştır. Daha önce belirttiğimiz üzere, belge kavramı içinde; adi senet, resmi senet ve elektronik imzalı belgeler, çizimler, planlar, kroki ve fotoğraflar, filmler, görüntüler veya ses kayıtları gibi veriler yer almaktadır (HMK. m. 199). Adi senetlere ilişkin açılacak sahtelik davası, bu senedi düzenlendiği ileri sürülen şahıs tarafından, bahse konu senet ile kendisi aleyhine açılacak bir dava açılmadan ya da bir takip başlatılmadan önce senette bulunan imzanın veya yazının kendisinin olmadığı

⁷⁰ Erdönmez, 152.

belirlenmesi için açtığı davadır (m.208/3)⁷¹. Bu tür senetler aleyhinde sahtelik davasının konusunu, senet metnindeki yazı ya da imzanın inkârı oluşturmaktadır.

1.5.2.1 Adi senetlerde imza inkârı

Senedin en temel unsurunu teşkil eden imza, senedi düzenlediği iddia edilen kişi tarafından atılıp atılmadığının anlaşılmasını sağlar. İmzanın ne şekilde atılması gerektiğine ilişkin HMK’da açık bir düzenleme bulunmasa da, gerek TBK’da gerekse 2525 sayılı Soyadı Kanunu’nda imza ne şekilde olacağına ilişkin açıklamalar yer almıştır⁷². TBK m. 15/1,c.1, “*İmza, borç altına giren şahsın el yazısı ile atılmak zorundadır*”. Soyadı Kanunu m. 2’ye göre, “*Söylerken ve yazarken, imzada ilk ad önde, soyadı ise sonda kullanılmalıdır*”. Kanunlardaki hükümlere bakıldığında, imzanın elle atılacağı anlaşılmaktadır. Fakat anılan hükümlerde belirtildiği üzere, imza atılmaması durumunda imzanın geçersizliği bahse konu olamaz. Senette yer alan imzadaki asıl amaç, ilgilinin kişisel özelliklerini taşıması ve başka şahısların imzasından ayırt edici özelliklerinin olmasıdır⁷³.

Sahtelik iddiası, adi senette bulunan ve senedin unsuru olan imzanın inkâr edilmesi halidir⁷⁴. İmza sahteciliği iddiası nedeniyle, sahteliği ileri sürülen senet için iki yol izlenebilir: Uyuşmazlığın görüldüğü davada sahtelik iddiaları ön sorun şeklinde ileri sürülebilir ya da ayrı bir sahtelik davası açılabilir.

İmzanın sahteliği iddiasını ortaya atan taraf, bu iddiasını uyuşmazlığın görüldüğü davada ön sorun olarak ileri sürebilir veya ayrı bağımsız bir sahtelik davası açabilir. Adi senet altında bulunan imzayı kendisinin attığı ileri sürülen kişinin imza inkârına dair itirazları; imzanın kendisinin olmadığı ya da kendisinin imzasının o senet metni üstüne nakliyle sahteliğin yapıldığına ilişkin olabilir. Fakat, şahsın kendi iradesiyle açığa attığı bir imzanın bulunduğu belgenin, tarafın iradesi haricinde senet metni haline getirilmesi sahtelik iddiasına konu olamaz⁷⁵. Bu durumda, beyaza imza hali ortaya çıkmaktadır. Taraflardan birinin, imzaladığı bir senedi, diğer tarafla

⁷¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 377.

⁷² Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 249.

⁷³ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 249; Erdönmez, 159.

⁷⁴ Postacıoğlu ve Altay, 211.

⁷⁵ Oğuz Atalay, “Adi Senetler Hakkında Sahtelik İddiası ve Sonuçları”, *Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan 1*, İstanbul 2013, 548; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 249.

anlaştıkları şekilde doldurulması şartıyla verecek olursa, beyaza imza hali ortaya çıkacaktır. Bu şekilde imza atan şahıs, bu metni iradesi haricinde anlamaya aykırı bir biçimde doldurulduğunu kanıtlamakla yükümlüdür⁷⁶. Açığa atılan imza⁷⁷, 5237 s. TCK m. 209'da düzenlenmiş olan açığa atılan imzanın kötüye kullanımı suçunu oluşturacaktır⁷⁸.

1.5.2.2 Adi senetlerde yazı inkârı

Adi senet muhtevasının inkârı halinde de bir sahtelik iddiası ortaya çıkmaktadır. Senette bulunan yazıyı inkâr eden kişi, genel mahkemelerde sahtelik davası açarak bu iddiasını ispatlayabilecektir. Yazı inkârına; imza sahibinin iradesi haricinde senet muhtevasında yapılan değişiklikler, metin bölümünde imza sahibinin yazmadığı metne dair değişiklikler ya da bu şahıstan iradesi haricinde alınmış, yalnızca imzanın bulunduğu boş bir kâğıda ekler yapılarak senet metninin oluşturulması, örnek olarak gösterilebilir⁷⁹. Fakat şahsın kendi iradesiyle karşı tarafa teslim ettiği imzalı boş bir belgeye ilişkin olarak, sonradan aleyhine ileri sürülecek iddialar bakımından; yetkisini aşan bir şekilde şirket temsilcisi ya da yetkilisi tarafından imzalanmış belgeler ile bedelsizliğe dayanan adi senetler açısından sahtelik iddiasında

⁷⁶ Yasin Ulusoy, “Beyaza İmza”, *AÜEHFD*, 8(3-4), (2004), 475; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 356.

⁷⁷ Y. 12 HD, T.3.5.2018, 2016/31230 E., 2018/4145 K., “Mahkemece hükme esas alınan 18.3.2016 havale tarihli bilirkişi raporunun incelnemsinde; inceleme konusu senet üzerinde bulunan üç adet imzadan kaşe basım izi üzerinde sol tarafta ve kaşe basım izinin altında bulunan imzaların ...eli ürünü olduğu, kaşe basım izi üzerinde sağ tarafta bulunan imzanın ise ...'ın eli ürünü olduğu belirlenmiş olup, muteriz borçlu şirket yetkilisi ...'ın sorumluluğunun yalnızca açığındaki imzasıyla mümkün olacağı, ancak bu imzaya itiraz ettiği ve alınan bilirkişi raporuyla imzanın kendisine ait olmadığı tespit edildiği dikkate alındığında, mahkemece borçlu ...'ın itirazının kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 27.3.2024).

⁷⁸ Y. 12. H.D. T. 24.04.2014, E. 2014/ 5511 E. 2014/11977, “Somut olayda, borçlunun vekili, takibe konu senedin sahte olarak düzenlendiğini ve yazı ile imzaların müvekkiline ait olmadığını ileri sürerek, Antalya 17. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2013/611 esas sayılı dosyası üzerinden açılan ceza davasına da atıfla, icra takibinin durdurulmasını talep etmiştir. Mahkemece yapılan değerlendirmede; takibe konu bonoya ilişkin olarak halen derdest olan ceza davasının bulunduğu, suçlamaların tefecilik ve açığa atılan imzanın kötüye kullanılması olduğu, ceza yargılamasında müştekinin icra takibinde borçlu olan M.A., sanığın ise alacaklı E.Y. olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda 5237 sayılı TCK'nın 1 -2 maddeleri ile HMK. 'nin 209 maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, bu aşamada takibin ve satışın tedbiren durdurulması gerektiği anlaşılmakla ceza davasında karar verilmeye kadar taşınmazın satışı ve takibin durdurulmasına karar vermek gerekmiş " denilerek takibin durdurulduğu, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 10.10.2013 tarihli ve 2013/9636 sayılı iddianamesinde, müştekinin borçlu sıfatıyla şikâyetçi, sanığın ise alacaklı olduğu; dosya kapsamında sanığa isnat edilen suçların ise tefecilik ve açığa atılan imzanın kötüye kullanılması olduğu anlaşılmaktadır.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 27.3.2024).

⁷⁹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 419; Erdönmez, 159.

bulunulması mümkün değildir. Bu gibi durumlarda izlenmesi gereken yol, menfi tespit davası açmak olacaktır.

Adi senetlerde yazı inkârına istinaden açılacak sahtelik davası, menfi tespit davasının bir türüdür. Bu noktada menfi tespit davasına konu olabilecek tüm geçersizlik iddialarının sahtelik kapsamında değerlendirilmesi, bazı sakıncalar doğurabilir. Bu durum özellikle adi senetlerin bir çeşidi olan kambyo senetlerinde daha belirgin hâle gelmektedir. Zira ticari hayatın sağlıklı işleyişi, kambyo senetlerinin piyasada güvenle dolaşımında olmasına bağlıdır. HMK. m. 209/1’de yer alan, "yazı inkârı" ifadesinin borcun engel teşkil edebilecek tüm iddiaları kapsadığı kabul edilirse, sahtelik iddiası görünümünde açılan her menfi tespit davası ile takip işlemlerinin durdurulması mümkün hâle gelir. Borcun hiç doğmadığı, borcun iddia edildiği tutarda olmadığı, senedin hatır senedi niteliğinde olduğu ya da irade fesadı (hata, ikrah) sonucu düzenlenip imzalandığı şeklindeki iddialar yazı inkârı çerçevesinde değerlendirilemez.⁸⁰ Yazı inkârından anlaşılacak olan, senedin metin bölümüne imza atan kişinin iradesi haricinde gerçeğe aykırı bir biçimde yapılan değişikliklerdir⁸¹.

1.5.3 Elektronik imzalı belgeler ile güvenli elektronik imzalı belgeler hakkında sahtelik iddiası

1.5.3.1 Genel olarak

Gelişen teknoloji, elle yapılan işlemlerin elektronik ortamda yapılmasına ve bürokrasinin önlenmesine yönelik imkânlar sunmuştur. Zira bu gelişmeler, fiziki

⁸⁰ Y 3. HD, T.21.02.2023, E.2022/8307, K.2023/168, “kiracı tarafından, tarih yazılmadan, yalnızca imza atılmış boş bir kâğıdın (beyaz kağıt) kiraya verene verilmesi hâlinde, bu kâğıdın sonradan kiraya veren tarafından doldurulmasına yönelik yetkinin, imzayı atan kiracı tarafından zımnen kabul edildiği kabul edilmelidir”; Y. 3. H.D. T. 17.06.2014, E. 2014/4006 K. 2014/9733, “...boşa imza attırılıp, sözleşmenin içeriğinin sonradan doldurulduğunu beyan etmişse de, geçerli şekilde yapılmış ıslah bulunmadığından dolayı, bu durum savunmanın genişletilmesi yasağının ihlali niteliğinde olduğundan dolayı, bu savunmaya itibar edilerek, hüküm kurulması doğru değildir. Kaldı ki; hukukun genel ilkeleri gereğince de, boşa imza atan da bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalacaktır. ”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 27.3.2024).

⁸¹ Erdönmez, 159.

şekilde yapılan işlemlerin çok daha hızlı yapılmasını sağlamıştır⁸². Bu yeniliklerle uyumlu şekilde yasalar hazırlanmış ve gerekli yasal değişiklikler yapılmıştır⁸³.

Teknolojik gelişmeler sonucunda elektronik ortamda yapılan işlemler sayıca oldukça artmış ve bu durum, ticari hayatı da doğrudan etkilemiştir. Elektronik ticaretin olağan ticarete göre daha hızlı ve az maliyetli yapılması, elektronik ticarete yönelimi arttırmıştır⁸⁴.

Elektronik ortamda gerçekleştirilecek ticaretin bu tür yararları bulunsa da elektronik ticaret kullanımına ilişkin hukuki alt yapının hazırlanması ve elektronik ticarete bulunması zorunlu güvenlik gereksinimlerinin sağlanması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir⁸⁵.

Bu gereksinimlerin karşılanması amacıyla 2005'te 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu⁸⁶ kabul edilmiştir. Kanunun kabulü ile birlikte, mevzuat ve uygulanmada uyum sağlaması için bazı kanunlara ek maddeler konulmuş ve değişiklikler yapılmıştır. 5070 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle mülga 818 s. BK m.14'e göre *"GEİ, elle atılan imzayla aynı ispat gücüne sahiptir."* hükmü ilave edilmiştir (5070 sayılı Kanun m.22). Benzer bir hüküm TBK ile de getirilerek⁸⁷, bu hüküm TBK'da şu şekilde düzenlenmiştir: *"GEİ de el yazısıyla atılmış olan imzaların tüm hukuki sonuçlarını doğurmaktadır."*

EİK'nın yürürlük tarihinde yürürlükte olan başka bir temel kanun olan mülga 1086 sayılı HUMK'da birtakım değişiklikler yapılmış ve HUMK'a, EİK m. 23 ile uyumlu şekilde şu madde ilave edilmiştir: *"Usulüne uygun olarak GEİ ile üretilen elektronik veriler, senet hükmünde olup, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil kabul edilirler. (HUMK m.295/A)"*.

⁸² İnci Biçkin, "Elektronik İmza ve Elektronik İmza İle İlgili Yasal Düzenlemeler", *TBB*, 63, (2006), 109; K. Leyla Berber,, "İmzalıyorum O Halde Varım Dijital İmza, Dijital İmza Hakkındaki Yasal Düzenlemeler Dijital İmzalı Elektronik Belgelerin Hukuki Değeri", *TBB*, 2000/2, (2000), 551.

⁸³ Derya Belgin, "Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri", *HGD*, 11, (2009), 37; Ömer Ergün, "5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ve Dijital İmza", *TNBD*, 122 (2004), 5.

⁸⁴ Salahattin Altundağ,, "Dijital İmzanın Ticari Hayatta Kullanılması ve Düzenlenmesi", *GÜHFD*,. 10 (1-2), (2006), 69; Özdemir Kocasakal, 217.

⁸⁵ Mine Erturgut, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, (Ankara: Yetkin Yayınları 2004), 21 (Elektronik İmza); Özdemir Kocasakal, 218.

⁸⁶ RG. T: 23/1/2004, Sayı: 25355.

⁸⁷ Ergün, 5.

Anılan düzenlemeyle GEİ ile oluşturulan belgelerin delil değeri ve ispat aracı olarak hukuki niteliği açık bir şekilde ortaya konulmuştur⁸⁸. HUMK m. 295/A'daki bu hüküm, HMK'da "Adi senetlerin ispat gücü" başlığı altında m. 205/2'de yeniden düzenlenmiştir. Bu maddede; "*Usulüne uygun olarak GEİ ile üretilen elektronik veriler, senet hükmündedir*" ifadesine yer verilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında ise "*Hâkim, mahkemeye delil olarak sunulan e-imzalı belgenin, GEİ ile oluşturulup oluşturulmadığını resen incelemekle yükümlüdür*" hükmü getirilmiştir.

1.5.3.2 Elektronik imza kavramı

Elektronik imza, kelime anlamı olarak, elektronik ortamda bulunan bir belgeye eklenerek imzalayanın kimliğini doğrulayan, ıslak imza ile eşdeğer, ancak şifreleme özelliği bulunmayan elektronik veri olarak tanımlanır; bu bağlamda sayısal imza veya e-imza olarak da adlandırılır⁸⁹. EİK m. 3/1/b'de ise e-imza, "başka bir elektronik veriye eklenen ya da onunla mantıksal olarak ilişkilendirilen ve kimliğin doğrulanması için kullanılan elektronik veri" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım, e-imzanın, GEİ ile karşılaştırıldığında basit imza niteliğinde olduğunu gösterir.

Elektronik belgeler, elektronik ortamda sayısal şekilde kodlanmış belge türüdür⁹⁰. Örneğin, bilgisayarın depolama alanında, harici veri depolama aygıtlarında, flash bellek, CD, DVD gibi taşınabilir veri taşıyıcılarına kaydedilmiş veriler ile bilgisayar ekranında görülen veya bilgisayardan alınan çıktılar elektronik veri kapsamına girer. E-imzalı belgeden kastedilen, elektronik ortamdaki bir belgenin elektronik bir yöntemle imzalanmasıdır⁹¹. Medeni usul hukukunda her senet, bir belge vasfındayken her belge bir senet vasfında değildir. E-imzalı belgelerin hukuki niteliği, senet vasfını taşıyıp taşımadığı belge ve imzanın niteliğine bağlıdır⁹².

E-imza kavramına ilişkin ilk hukuki düzenlemeler, ABD ve Avrupa'da yapılmıştır. Türk hukukunda yapılan e-imza düzenlemelerinin AB ve ABD'deki

⁸⁸ Erturgut, *Elektronik İmza*, 131.

⁸⁹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, (<https://sozluk.gov.tr/>, E.T.: 28.3.2024).

⁹⁰ Mine Erturgut, "Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza", *Bankacılar Dergisi*, 48, (2003), 66 (E-belge); Alper Bulur, "E-İspat", *ABD*, 2, (2008), 92.

⁹¹ Belgin, 44.

⁹² Erturgut, *E-belge*, 66.

düzenlemelere göre daha dar kapsamlı olduğu görülmektedir⁹³. Gerek ulusal hukukta gerekse uluslararası hukukta elektronik imza türleri, elektronik imzanın sahip olduğu özelliklere göre tespit edilmiştir. Elektronik imzalar, basit elektronik imzaya eklenen özelliklerle farklı türlere ayrılmaktadır⁹⁴.

EİK'nın gerekçesinde, m. 3/b'de tanımlanan e-imza, GEİ'nin unsurlarını taşımayan basit bir imza olarak ifade edilmiştir⁹⁵. Yine aynı Kanun m.4 ve m.5'de GEİ'nin tanımı yapılmış, hukuki sonuçları, uygulama esasları ve unsurları belirtilmiştir⁹⁶. Kanun'da basit elektronik imzaya herhangi bir hukuki sonuç bağlanmazken, GEİ'nin belirli hukuki sonuçları doğurduğu vurgulanmıştır. Özellikle m. 5'te, "GEİ, elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurur" hükmü yer almaktadır. Kanun'da düzenlenen GEİ, AB'nin 1999/93/EC sayılı Direktifi⁹⁷ ve Alman EİK'da öngörülen nitelikli imzanın karşılığıdır⁹⁸.

1.5.3.3 Güvenli elektronik imza kavramı

EİK'ye ihtiyaç duyulmasının sebeplerinden biri de, bu imzanın güvenilir hale getirilmesidir, zira e-imzanın yaygın kullanıldığı alanlar olan e-ticaret, yargı ve sağlıkta, güvenilirlik en önemli konudur. Bununla beraber, HMK ve TBK'da e-imzanın kullanılmasına bağlanan tüm sonuçlar; GEİ'nin mevcudiyetini gerekli kılmıştır.

Kanunda GEİ'nin tanımı yapılmasa da, bu Kanun m.4'te GEİ'de bulunması gerekli unsurlar gösterilmiştir⁹⁹. GEİ; yalnızca imza sahibinin kontrolünde bulunan ve GEİ üretme aracıyla üretilen, nitelikli e-sertifika istinaden imza sahibinin kimliğini

⁹³ Mustafa Göksu, *Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil*, (Ankara: Adalet Yayınları, 2011), 55 (Elektronik Delil).

⁹⁴ Gürsel Örer, *Elektronik İmza ve Elektronik İmza Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011), 41.

⁹⁵ Erturgut, *Elektronik İmza*, 55.

⁹⁶ Altundağ, 67.

⁹⁷ 1999/93/EC sayılı ve 13 Aralık 1999 tarihli Elektronik Elektronik İmzanın Müşterek Çerçeve Şartlarının Belirlenmesi Hakkındaki Hakkındaki Avrupa Birliği Yönergesi, bkz. Bıçkın, 115.

⁹⁸ Erturgut, *Elektronik İmza*, 90.

⁹⁹ Erturgut, *E-belge*, 70.

doğrulan ve imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin belirlenmesini sağlayan bir e-imza türüdür¹⁰⁰.

GEİ kavramı, dijital imza, gelişmiş e-imza şeklinde de adlandırılmaktadır¹⁰¹. Kanunun yürürlüğe girmesi sonucu diğer kanunlarda yapılan değişiklikler incelendiğinde, 5070 s. Kanunun asli olarak GEİ'yi düzenlediği anlaşılmaktadır¹⁰². Kaldı ki bu Kanundan umulan yararı en iyi biçimde sunacak olan e-imza türü, GEİ'dir. Bu imza, HMK'da kendisine bağlanan sonuçları ortaya çıkarırken, e-imzaya sahip olan kişinin kimliğini kesin ve güvenilir bir şekilde belirleyen elektronik imza türüdür¹⁰³.

Kanunun yürürlüğe girmesiyle "GEİ" kavramının ilk kez mülga kanunlar, 818 s. BK ve 1086 s. HUMK'da kullanıldığı görülmüştür. Anılan kanunların yerine geçen 6098 sayılı TBK ve 6100 sayılı HMK'da da elektronik imzanın düzenlendiği bölümlerde "GEİ" ifadesine yer verilmiştir.

GEİ, TBK'da sözleşmelerden kaynaklanan borç ilişkilerinde sözleşmelerin şekil şartlarını düzenleyen maddelerde yer almıştır. Yazılı biçimde yapılması gerekli olan sözleşmelerde, yükümlülük altına giren tarafın imzasını içeren metnin GEİ ile imzalanması halinde, bu imzanın yazılı şekil şartını karşıladığı belirtilmiştir (TBK. m.14). Ayrıca, TBK'da yer alan bir diğer hükümde, sözleşmenin GEİ ile imzalanması durumunda, bu imzanın el yazısıyla atılan imzanın tüm hukuki sonuçlarını doğuracağı düzenlenmiştir.

Yine HMK'daki elektronik imzaya dair hükümlerde *GEİ* kavramı düzenlenmiştir. Öncelikle, HMK m. 205/2 uyarınca, usulüne uygun şekilde GEİ ile meydana getirilen elektronik veriler, senet hükmündedir¹⁰⁴. Aynı maddenin üçüncü

¹⁰⁰ Berber, 548.

¹⁰¹ Belgin, 39; Bulur, 93; Ergün, 5.

¹⁰² Göksu, İspat, 52.

¹⁰³ Zehra Şenocak, "Dijital İmza ve Dijital İmzanın Borçlar Kanunu Hükümleri Açısından Ele Alınması", *AÜHFD*, 50 (2), (2001) 98; Belgin, 39.

¹⁰⁴ Kavak, 20; Y. 12. HD., T.10.2.2021, E.2021/380, K.2021/1352, "HMK.nun 205/2. maddesi uyarınca; "usulüne uygun güvenli elektronik imzayla üretilen elektronik veriler senet hükmündedir."

İncelenen olayda, alacaklı tarafın borçlunun itirazının kaldırılması talebine dayanak teşkil eden ve ilk derece mahkemesi tarafından hükme dayanak olan 24/05/2018 tarihli (49708617-840-24/05/2018-E.8074) Belge aşağıdaki hususları içermektedir: "İki şirket arasında yapılan 23.05.2018 tarihli ve 500,000,00 TL tutarlı temlik sözleşmesi alınıp kayıtlara işlenmiştir. Temlik eden Şirketin nezdinde 500.000,00 TL'lik alacağı olduğunu bu alacak üzerinde haciz, rehin, temlik veya takyidat

fıkrasında ise, delil şeklinde mahkeme dosyasına giren elektronik imzalı belgenin, GEİ ile meydana getirilip getirilmediğini hâkimin kendiliğinden inceleyeceği hükmü getirilmiştir. Elektronik imzaya dair bir başka düzenlemenin bulunduğu HMK m. 210'da ise GEİ ile meydana getirilmiş verinin inkârından söz edilmiştir.

HMK'da GEİ'nin sonuçlarının bulunduğu bir başka hüküm ise, elektronik işlemler başlığını taşıyan HMK m. 445'te¹⁰⁵ bulunmaktadır. Anılan madde de elektronik ortamda GEİ kullanılmak suretiyle dava açılabilmesi ve HMK çerçevesinde fizikî şekilde hazırlanacak tutanak ve belgelerin, GEİ ile elektronik ortamda düzenlenerek gönderilebileceği hükmü getirilmiştir¹⁰⁶. Yine aynı maddede, GEİ ile meydana getirilen tutanakların ve belgelerin fizikî şekilde ayrıca gönderilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere bakıldığında, hem HMK hem de TBK'da elektronik imzaya dair ibarelerde *GEİ* kavramının kullanıldığı görülmektedir.

Yine UYAP ortamında belgelerin, GEİ ile imzalanması mümkündür. Dosyada fiziki olarak yer alan gerekçeli karara göre; UYAP sisteminde kayıtlı bulunan

*bulunmadığını, ...
Temlik edilen alacakla ilgili takas ve mahsup hakkının bulunmadığı, takas mahsup hakkından feragat edildiği ve, temlik sözleşmesi gereğince temlik tutarının ödeneceği teyit edilmiştir." Söz konusu belge Belediye Başkanı.... tarafından E-imza ile imzalanmış ve 5070 s. Kanun uyarınca elektronik imzayla imzalandığı tasdik edilmiştir. 24/05/2018 Müslihittin Karaömeroğlu Gerçekleştirme Memuru" ibaresi de yazılarak aynı memur tarafından ıslak imza ile imzalanmıştır. Bu haliyle bu belgenin İİK.nun 68/1.maddesi kapsamında imzası ikrar edilen kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren bir belge niteliğinde olduğu anlaşılmıştır", (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 27.3.2024).*

¹⁰⁵ HMK m. 445: "(1) UYAP, yargı hizmetlerinin dijital ortamda yürütülmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir bilgi sistemidir. Dava süreçleri ve diğer yargısal işlemler elektronik ortamda gerçekleştirildiğinde, ilgili veriler UYAP aracılığıyla kayıt altına alınır ve muhafaza edilir.

(2) GEİ kullanımıyla birlikte dava açma, harç ve avans ödeme işlemleri dijital ortamda yapılabilir; dava dosyaları çevrimiçi incelenebilir. Bu Kanun çerçevesinde fizikî biçimde düzenlenmesi öngörülen tutanak ve belgeler, elektronik ortamda GEİ ile hazırlanıp iletilebilir. Bu şekilde oluşturulan tutanak ve belgelerin ayrıca fiziki olarak gönderilmesine ya da örneklerinin ibrazına gerek yoktur.

(3) Dijital ortamdan fiziki örneğinin alınmasının gereken hâllerde, ilgili tutanağın veya belgenin aslına uygunluğu belirtilerek hâkim ya da görevlendirilmiş yazı işleri müdürü tarafından imzalanır ve mühürlenir.

(4) Dijital ortamda gerçekleştirilen işlemler için süre, işlemin yapıldığı günün sonunda bitmiş sayılır.

(5) Mahkemelerde görülmekte olan dava, çekişmesiz yargı, geçici hukuki koruma ve diğer tüm işlemlerde UYAP'ın kullanılmasına dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

¹⁰⁶ Y. 3 HD, T.15.9.2022, E.2022/5858, K.2022/6576, "Uyuşmazlığın giderilmesi talebi üzerine yapılan inceleme sonucunda verilen 16/06/2022 gün ve 2022/1582 Esas, 2022/5882 Karar sayılı Yargıtay ilamı, elektronik ortamda imzalanmış ve gönderilmiştir. HMK'nın 445/2. maddesi uyarınca, güvenli elektronik imza ile oluşturulan belgeler, ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir". (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 27.3.2024).

gerekçeli kararın farklıysa¹⁰⁷ , “İlgili yönetmeliğin 5/11. maddesi uyarınca "GEİ’li belge elle atılan imzalı belgeyle çelişirse bu durumunda UYAP’ta kayıtlı olan GEİ’li belge geçerli kabul edilecektir." hükmü gereğince, UYAP kayıtlarındaki gerekçeli karar geçerli kabul edilmektedir¹⁰⁸.

1.5.3.4 Güvenli elektronik imzalı belgeler hakkında sahtelik davası

Usulüne uygun şekilde GEİ ile meydana getirilen elektronik verilerin, adi senet vasfında kabulünden dolayı, bu tür belgelerde adi senetlere ilişkin sahtelik iddiası ve sahtelik davası hükümleri uygulanır. GEİ’li belgelerde sahtelik iddiası ve sahtelik davası için tatbik edilecek hükümler, sahtelik iddiasının öne sürüldüğü mahkemede ön sorun şeklinde ele alınacak veya buna ilişkin ayrı bir sahtelik davası açılacaktır¹⁰⁹. GEİ ile meydana getirilen bir belge, sahibi tarafından inkâr edilirse, belgenin o kişiye aitliği kesinleşinceye kadar, herhangi bir işleme dayanak teşkil edemez. Mahkeme, HMK m. 210 kapsamında, verideki imzanın davalıdan sadır olup olmadığını inceleyecektir.

Usulüne uygun GEİ ile meydana getirilen senet, aleyhine delil oluşturan şahıs tarafından ya inkâr ya da ikrar edilir. Senedi düzenlediği iddia edilen kişinin, senedi ikrar etmesi durumunda bile, senedin GEİ ile imzalayıp imzalamadığı belirlenmelidir. Adi senetlerde olduğu gibi ikrar, tek başına hüküm ve sonuç doğurmaz¹¹⁰. İkrar, yalnız başına veride bulunan imza koşulunu yerine getiremez. İkrar edilen GEİ’li verinin,

¹⁰⁷ Y. 8 HD, T.28.2.2022, E.2021/10230, K.2022/1695 ”Somut olayda; dosya içeriğinden ve UYAP sisteminin incelenmesinden, gerekçeli kararın davalı Hazine vekiline bizzat 23.05.2018 tarihinde tebliğ edildiği, davalı vekilinin elektronik imzalı gerekçeli istinaf dilekçesinin imza bilgilerinde beyan edilen zamanın 05.06.2018 10:33 olduğu, gerekçeli istinaf dilekçesinin detaylı evrak işlem kütüğü bilgilerinde ise “Döküman oluşturma (sisteme ilk kayıt)” işlem zamanının 05.06.2018 10:36 olduğu görülmektedir. Davalı Hazine vekiline gerekçeli kararın tebliğ edildiği 23.05.2018 tarihinden itibaren iki haftalık yasal istinaf süresinin son gününün 06.06.2018 tarihine denk geldiği anlaşılmaktadır”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 27.3.2024).

¹⁰⁸ Y. 4 HD, T.12.3.2020, 2017/3331 E., 2020/1336 K., “Dosya kapsamından, dosyada fiziken bulunan gerekçeli kararlar, UYAP sisteminde kayıtlı bulunan gerekçeli kararın farklı olduğunun anlaşılması üzerine, Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdarî ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin 5/11. maddesinde düzenlenen "Güvenli elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi hâlinde UYAP’ta kayıtlı olan güvenli elektronik imzalı belge geçerli kabul edilir." hükmü uyarınca, UYAP kayıtlarındaki gerekçeli karar geçerli olup, davacı tarafa UYAP kayıtlarındaki gerekçeli kararın tebliğ edildiğine dair dosyada bilgi ve belge bulunmadığından, davacı tarafın asıl karara ilişkin temyiz isteminin süresinde olduğu anlaşılmakla yerel mahkemenin 07/07/2017 tarihli ek kararının kaldırılarak asıl kararın temyiz incelemesine geçildi.”, benzer yönde bkz. Y. 12 HD, T.13.9.2022, 2022/8768 E., 2022/8670 K. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 27.3.2024).

¹⁰⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, Usul, 375; Erturgut, E-belge, 77; Belgin, 48.

¹¹⁰ Mehmet Ertan Yardım, “Güvenli Elektronik İmzanın İnkârı”, *Türk Hukuk Dünyası Dergisi*, 1, (2007), 105.

ikrarının yanı sıra, o verinin GEİ ile oluşturulup oluşturulmadığı mahkemece re'sen araştırılmalıdır. GEİ'li senet sahibinin, elektronik senedi inkâr ya da ikrar etmemesi durumunda, hâkim, GEİ'li belgede re'sen bilirkişi incelemesi yapamaz. HMK m.210 da gösterildiği gibi hâkim, verinin inkârı durumunda sahtelik incelemesi yapar. Şayet GEİ'li belge, mahkemeye delil sıfatıyla ibraz edilmişse belgenin GEİ ile oluşturulup oluşturulmadığını kendiliğinden inceleyebilir¹¹¹.

GEİ'li belgenin inkârı durumunda, sahtelik iddiası HMK m.210 kapsamında incelenecektir. Bu belgenin inkârı durumunda sahtelik iddiasının incelenmesi, adi ve resmi senetlerde sahtelik iddiası incelemelerinden farklı bir hükme tabi kılınmıştır. Ayrı bir yasal düzenleme gereksinimi, GEİ'li belgelerin, belge olarak içeriğindeki özelliğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca HMK m. 205 gerekçesinde görülebileceği üzere, GEİ'li belgeler yasada senet vasfında sayılmış, açıkça “adi senettir” ifadesi kullanılmamıştır. Bunun sebebi, GEİ'nin teknik manada bir adi senet olmamasıdır. GEİ'li belgenin inkârı durumunda tatbik edilecek düzenlemeler de, adi senetlerden farklılık göstermektedirler.

GEİ'li belgenin inkârı durumunda, belgenin incelenmesi uzmanlık gerektirmektedir¹¹². Bunun aksini ileri süren yazarlar da bulunmaktadır¹¹³. GEİ'le meydana getirilmiş verinin inkârı durumunda hâkim veriyi inkâr eden tarafı dinleyecektir. Bunun üzerine, inkârın yerinde olmadığına hükmederse, bu belgenin geçerliliği devam edecektir. Fakat, hâkim inkâr eden kişi haklı bulunursa, bu belge hiçbir hukuki işleme temel kabul edilemeyecektir. Hâkim, bir kanıya varamazsa bilirkişi incelemesine başvurur. Bu noktada, hâkim kanıya varamadığından, bilirkişiye başvurulması bir mecburiyettir¹¹⁴.

E-imzalı verilerin senet vasfında kabul edilebilmeleri için hâkimin re'sen incelemesi gerekmektedir. Bu durum, adi senetler hakkında sahtelik iddiasının incelenmesinden farkını oluşturmaktadır. Hâkim, bu incelemeyi re'sen yapacak ve GEİ'li verinin senet vasfını taşıyıp taşımadığına karar verecektir¹¹⁵. Fakat adi

¹¹¹ Yardım, 2.

¹¹² Karahacıoğlu ve Parlar, 278.

¹¹³ Yardım, 5.

¹¹⁴ Berber, 548; Bilgen, 90; Yazar, 36; Özbay, 275.

¹¹⁵ Bulur, 99.

senetlerde imzaya yönelik bir itiraz söz konusu olduğunda, mahkemenin bu imzayı inceleme zorunluluğu bulunmamaktadır. İmzanın incelenmemiş olması, belgenin adi senet niteliğini yitirdiği anlamına gelmez. Öte yandan, GEİ’le oluşturulan belgeler, adi senet hükmündedir ve aksi ispat edilinceye kadar kesin delil niteliği taşırlar.¹¹⁶

1.5.3.5 Güvenli elektronik imzalı belgeler dışındaki elektronik imzalı belgeler

5070 sayılı Kanunda GEİ’e bazı hukuki sonuçlar bağlansa da (m.5), basit e-imza herhangi bir neticeye tabi kılınmamıştır. GEİ ile meydana getirilmiş belgeler, kesin delil niteliğine sahip belgelerdir. Bunun yanında, GEİ ile imzalamış belgelerin, el ile imzalanmış belgelerle aynı hukuki sonuçları bulunmaktadır. Kanunda GEİ’ye bağlı olan bu hukuki neticelere karşın, GEİ haricindeki başkaca e-imzalı belgelerde hukuki bir sonuca yer verilmemiştir.

GEİ haricindeki diğer e-imzalı belgeler, ispat vasıtası anlamında kesin delil oluşturmazlar. Fakat bu belgeler delil başlangıcı olacaktır¹¹⁷. 1086 sayılı HUMK yürürlükte iken GEİ’li belgeler haricindeki e-imzalı belgelerin, yazılı delil başlangıcı kabul edilmemesi hususu HUMK’da yazılılık unsurunun aranıyor olmasından kaynaklanıyordu. 5070 sayılı Kanunda, GEİ’li belgelere senet vasfı verilmiştir. Fakat HUMK döneminde, bunun haricindeki elektronik imzalı belgelerde; yazılılık, varlığının bulunması ve karşı tarafın bizzat oluşturması unsurunun aranması, bu belgelerin yazılı delil başlangıcı şeklinde kabul edilmesinde soruna neden olmuştur¹¹⁸.

Diğer e-imzalı belgelerin delil başlangıcı kabul edilmemesindeki en önemli engel olan yazılılık şartı, HMK’da yer almamış ve HMK’daki düzenleme 1086 sayılı HUMK’takine oranla elektronik belgeleri içerecek biçimde değiştirilmiştir. Bilhassa HMK m.202/2’de delil başlangıcı, “*İddia edilen hukuki işlemin tam olarak ispatına yeterli olmamakla birlikte, bu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kişi veya temsilcisi tarafından verilmiş ya da gönderilmiş belgedir*” biçiminde ifade edilmiştir. Maddenin sonundaki “gönderilmiş” kelimesiyle, teknik araçlarla iletilen belgelerin de delil başlangıcı şeklinde kabul edilebilmesi mümkün hale gelmiştir¹¹⁹. Bu belgenin diğer tarafça oluşturulup oluşturulmadığı, elektronik sertifika

¹¹⁶ Göksu, *İspat*, 57.

¹¹⁷ Erturgut, *Elektronik İmza*, 257.

¹¹⁸ Erturgut, *Elektronik İmza*, 256.

¹¹⁹ Göksu, *İspat*, 149.

hizmet sağlayıcılarının onaylaması ve belgenin bilirkişi tarafından incelenmesi sonucunda belirlenecektir¹²⁰.

1.6 Sahteliğe ilişkin hukuk muhakemeleri kanunu ve icra-iflas kanunda Düzenlenen Hükümler

1.6.1 Tespit Davası (HMK. m. 106)

Tespit davası, HMK m. 106’da geniş bir şekilde tanımlanmıştır. Bu maddede, tespit davası ile, mahkmeden, bir hakkın, bir hukuki ilişkinin mevcudiyetinin veya yokluğunun veyahut bir belgenin sahteliğinin tespit edilmesinin istenebileceği düzenlenmiştir (HMK. m.106/1)¹²¹. Tespit davasının ikame edilebilmesi için, yasalarda yer alan istisnalar dışında, davacının hukukten korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır. Eda davasının açılabiliriyorsa, bu durumda tespit davasının açılması için korunan bir hukuki değer bulunmayacaktır. Tespit davasıyla korunmaya çalışılan hukuki yarara, eda davasıyla ulaşılabilir.

Tespit davaları, müspet ve menfi tespit davası olarak ikiye ayrılmaktadır¹²². Şayet bir hakkın ya da hukuki ilişkinin var olduğunun tespiti isteniyorsa açılacak dava, müspet tespit davasıdır¹²³. Şayet açılacak dava bir hakkın ya da hukuki ilişkinin var olmadığının belirlenmesi amacıyla açılıyorsa, bu dava, menfi tespit davası olarak adlandırılır¹²⁴. Yasada yer alan istisnalar haricinde tespit davaları, tek başına maddi vakıaların konusunu oluşturamaz (HMK m.106/3). Belgenin sahteliğinin tespitine ilişkin HMK m.106’da bulunan bu düzenleme, tespit davasına dair genel bir hükümdür (HMK. m.106). Tespit davalarının düzenlendiği bazı özel yasa hükümleri da bulunmaktadır¹²⁵.

¹²⁰ Erturgut, *Elektronik İmza*, 257.

¹²¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 252.

¹²² Kuru ve Budak, *Tespit*, 73.

¹²³ Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, 3 bs, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 39 (Menfi Tespit).

¹²⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 252; Muşul, *Menfi Tespit*, 16.

¹²⁵ Kuru ve Budak, *Tespit*, 200-267.

1.6.2 Yazı veya imzayı inkârında sahtelik iddiası (HMK. m. 208)

HMK m. 208'e göre (HUMK m. 308, 310, 314) taraflardan biri, kendisinden sadır olduğu iddia edilen bir belgedeki yazı ya da imzayı inkâr etmesi durumunda, sahtelik iddiasında bulunmalıdır. Aksi durumda belge, aleyhine delil olarak kullanılacaktır¹²⁶. Madde metnine bakıldığında, belgedeki yazı ya da imza inkârının sahtelik iddiası şeklinde öne sürülmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Yasa koyucu burada, anılan maddeyi düzenlerken sahtelik iddiasına konu olacak hususun, belge olduğuna işaret etmiştir. Yine mülga HUMK m. 308'deki düzenleme incelendiğinde, tarafın kendisinden sadır olduğu ileri sürülen senede ilişkin, yazı ve imza inkârına istinaden sahtelik iddiasını ileri sürebileceği yer almıştı. Yasa koyucu HMK'da, HUMK'tan farklı şekilde, aleyhinde sahtelik iddiası ileri sürülebilecek hususu belge şeklinde hüküm altına almıştır. Bu şekilde yasa koyucu, hakkında sahtelik iddiası ileri sürülebilecek hususu yalnızca senetlerle kısıtlamamış, belge kavramını, sahtelik iddiası ileri sürülebilecek senet kavramını da kapsayacak bir şekilde kabul etmiştir¹²⁷.

Ayrıca HMK m. 208/2'ye göre, bir belgenin sahtelik iddiası, aynı mahkemede ön sorun şeklinde öne sürülebilecek veya bağımsız bir dava açılacaktır. Sahtelik iddiasının konusu belge, resmi bir senetse HMK m.208/4 uyarınca resmi senetler aleyhinde sahtelik iddiası sadece bu evraka resmiyet kazandıran şahsı da taraf göstererek açılacak bağımsız bir davada öne sürülebilir¹²⁸ ve sahtelik iddiası ön sorun şeklinde öne sürülemez. Yasa koyucu bu noktada HMK m.208/4'ün karşılığı HUMK. m.314'ten farklı bir hüküm getirmiştir¹²⁹.

1.6.3 Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının sonuçları (HMK. m. 209)

Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının öne sürülmesi durumunda sahtelik iddiasının neticeleri, HMK m.209'da (HUMK m.317) düzenlenmiştir¹³⁰. Bu hüküm, HUMK m. 317'den sahtelik iddiasının icra takibine etkisini hususunda farklılığa sahiptir. HMK m.209'a göre sahtelik iddiasında bulunulduğu anda senet hiçbir işleme

¹²⁶ Taylan Özgün Kiraz, *Yargı Kararları ile Birlikte İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması*, B. 4, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 313 (İtirazın Kaldırılması).

¹²⁷ Taşdemir, 37.

¹²⁸ Erdönmez, 154.

¹²⁹ Taşdemir, 37; Erdönmez, 171.

¹³⁰ Yılmaz, *Yenilikler*, 242.

temel alınamaz ve takip işlemleri tümüyle durur. Mülga HUMK m.317'ye göre, sahtelik iddiasına ilişkin bilirkişiye gidilmesi ya da tanık dinlenmesine karar verilmesi durumunda takip işlemlerini durduracaktır.

Bu maddede yer alan bir başka husus da, resmi senetlerde yer alan yazı ve imzanın inkârına istinat eden sahtelik iddiasında, resmi senedin sahteliğine mahkeme karar verinceye kadar resmi senet, herhangi bir işleme esas alınmaz. Senedin sahteliğine mahkeme karar verinceye kadar senet, geçerliliğini korur.

1.6.4 HMK'daki Diğer Maddeler

Sahtelik davasıyla ilgili bir başka düzenleme, HMK m. 210'da yer alan GEİ'li belgelerin inkârına dair hükümdür. GEİ ile meydana getirilmiş verinin inkârı durumunda, hâkim öne veriyi inkâr eden kişiyi dinler, buradan bir kanıya ulaşamazsa, bilirkişi incelemesine başvurur (HMK. m.210). HMK'daki sahtelik davasına dair bir başka düzenleme olan m.211'de sahteliği iddia edilen senedin, sahtelik iddiasının incelenmesine dair hükümler yer almıştır. HMK. m.211/1-a'da sahtelik iddiasını inceleyen hâkimin, yazı ya da imzayı inkâr eden kişiyi isticvap ettikten sonra bir kanıya varamaması durumunda, huzurundaki kişiye yazı yazdırarak ve imza attırarak belge ve delilleri değerlendirir. Anılan bendin devamında, hâkimin farklı bir incelemeye gerek duymaksızın karar vermesi olanaklı ise, sahtelik iddiasına dair kararını gerekçeli bir biçimde vereceği düzenlenmiştir.

İsticvap amacıyla mahkemeye çağrılan tarafın hazır olmaması durumunda, inkâr ettiği belgedeki yazı ya da imzayı ikrar etmiş kabul edileceği hükümde yer alan başka bir düzenlemedir. Sahtelik iddiasının yer aldığı HMK. m.211/1-(b) bendinde, hâkimin m.211/1-(a) bendi kapsamında gerçekleştirdiği inceleme sonucunda, sahtelik konusuna ilişkin kesin bir kanı meydana gelmemişse, bilirkişi incelemesine karar verileceği düzenlenmiştir.

Yine HMK m.212'de¹³¹ senedin sahteliğinin sabit olması durumunda senedin akıbetine dair hükümler yer almıştır. Senedin sahte olduğuna ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra, senedin altına sahte olduğu yazılarak senet iptal olunur. Resmî senetlerde, senedin ilgili dairedaki aslı da bu yolla iptal edilir (HMK

¹³¹ HMK MADDE 212- “(1) Bir senedin sahte olduğuna dair karar kesinleştikten sonra, senedin altına sahte olduğu yazılarak senet iptal olunur. Resmî senetlerde, senedin ilgili dairedaki aslı da bu yolla iptal edilir”

m.211). Sahtelik iddiasına dair incelemenin bitirilmesinden sonra sahtelik iddiasını ileri süren tarafın bu iddiasında haksız çıkması ve tarafın kötü niyetli olması durumunda aleyhine tatbik edilecek hükümler, HMK m. 213'te düzenlenmiştir¹³².

Sahtelik davası sonucunda belgenin sahte olmadığına ilişkin hukuk mahkemesi kararı kesinleşmesinden sonra, bu belge aleyhinde ceza mahkemesinde sahtelik iddiası dinlenmez. Sahtelik iddiasına dair belgeyi düzenleyen kişi hakkında ceza mahkemesi tarafından beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmişse bile, hukuk mahkemesinde belgenin sahteliğine ilişkin inceleme yapılabilir. Hukuk mahkemesi ile ceza mahkemesinin sahtelik davasına dair kararlarının birbirine etkileri HMK m. 214'de¹³³ düzenlenmiştir.

1.6.5 Menfi tespit davası (İİK. m.72)

Sahtelik iddiasına ilişkin bir diğer hüküm, 2004 s. İİK m. 72 olup, bu maddede menfi tespit davaları düzenlenmiştir. Menfi tespit davaları, bir hukuki ilişkinin var olmadığının ispatlanması amacıyla açılan davalardır¹³⁴. Menfi tespit davalarını içeren İİK m. 72'ye göre borçlu, icra takibi başlamadan önce ya da takip esnasında borçlu olmadığını kanıtlamak amacıyla menfi tespit davası açabilir. Borçlunun borçlu olmadığını ileri sürdüğü durumlardan birisi de, takip konusu senedin sahte olduğu iddiasıdır. Borçlu bu davada, senede bağlı bir borcunun olmadığını iddiasını da taşımaktadır. Borçlu açtığı bu davayı menfi tespit davası şeklinde tanımlamamış olsa bile mahkeme, tarafların hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayacak, davanın menfi tespit davası olduğuna karar verecektir¹³⁵. Senedin sahteliği iddiasıyla açılacak olan sahtelik davası, icra takibinden önce veya sonra açılabilir. Bu sahtelik davasının, icra takibine etkisi hususunda İİK. m. 72 mi yoksa HMK. m. 209'nin uygulanacağına dair doktrin ve yargı kararlarında görüş birliği bulunmamaktadır¹³⁶.

¹³² Taşdemir, 39.

¹³³ HMK m.214: “(1) Belgenin sahte olmadığı yönünde hukuk mahkemesi tarafından verilen kararın kesinleşmesinin ardından, bu belgeye yönelik ceza mahkemesinde de sahtelik iddiası dinlenmez. (2) Ancak, ceza mahkemesinde belgeyi düzenleyen kişi hakkında beraat veya kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmiş olması, hukuk mahkemesinin belgenin sahteliğini inceleme yetkisini engellemez”.

¹³⁴ Muşul, *Menfi Tespit*, 42, 61; Kuru, *İcra*, 346; Kuru ve Budak, *Tespit*, 73-74.

¹³⁵ Kuru, *İcra*, 348.

¹³⁶ Y. 12 HD, T. 25.9.2014, E. 2014/17145, K.2014/22542, “Sahtelik iddiasının imzaya değil de metin içeriğine (yazıya) ilişkin olması durumunda, Yargıtay ilgili dairesi başlangıçta İİK'da bu hususa dair özel bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle, HMK'nun 209. maddesinin uygulanması

1.6.6 Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca itiraz (İİK. m. 169)

Genel haciz yoluyla takipte borca itiraza dair hükümler, İİK m.60/3'de bulunmaktadır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borca itiraz düzenlemeleri ise, İİK. m. 169'da yer almıştır. İmzaya itiraz haricindeki borçlunun diğer tüm itirazları, borca itiraz kapsamındadır. Borca itiraz örnekleri arasında borcun bulunmadığı, borcun ödendiği, borcun ertelendiği, alacağın zamanaşımına uğradığı, yetki itirazı, takas iddiası ve faiz oranına itiraz sayılabilir¹³⁷.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, borçlunun borca itirazını düzenleyen İİK m. 169 hükmü, sahtelik iddiasına dair uyuşmazlıklar açısından da tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma, sahtelik iddiasının senetteki imza inkârı dışında, yazı inkârına dayandığı durumlarda İİK m. 169'un uygulanıp uygulanmayacağına odaklanmaktadır. Bu hususta, doktrin ve Yargıtay'ın farklı kararları bulunmaktadır. Doktrinde yazı inkârına dayanan sahtelik iddiasının, borçlunun borçlu olmadığı iddiasıyla açacağı davada, İİK. m. 72 kapsamında ele alınması gerektiğini ileri süren görüşler bulunmaktadır¹³⁸. Aksi görüşü savunanlara göre yazı inkârı kavramı, borcun bulunmadığı, borcun ileri sürülen miktar kadar olmadığı gibi borcun doğmasını önleyen bütün iddiaları içerecek biçimde kabul edilmektedir. Bu görüşe göre, sahtelik iddiasına dayanılarak açılacak menfi tespit davaları ile takibin durdurulmasına olanak verecektir. Yazı veya imza inkârına dayanan sahtelik iddiası ayırımına bakılmaksızın HMK m. 209 düzenlemesi tatbik edilmelidir. Sahtelik iddiası haricindeki bütün nedenlere istinaden açılacak menfi tespit davalarında İİK m. 72 düzenlemesi tatbik edilebilecek hem yazı inkârı hem de

gerektiği görüşünü benimsemiştir. Ancak daha sonraki içtihat değişikliğiyle, senetteki yazıya ilişkin sahtelik iddiasının esasen bir borca itiraz niteliği taşıdığı ve bu durumun İİK'nın 169/a maddesi kapsamında düzenlenmiş olması nedeniyle, HMK'nın 209. maddesinin bu yönden uygulanma alanı bulunmadığı görüşü kabul edilmiştir

Buna göre borçlunun, teminat amacı ile boş olarak imzalayıp alacaklıya verdiği senedin, alacaklı tarafından anlaşmaya aykırı olarak doldurulup takibe konulduğu iddiası, İİK. nun 169. maddesi kapsamında borca itiraz niteliğinde olup, anılan itirazın ise icra mahkemesince aynı Yasanın 169/a maddesi uyarınca incelenerek sonuçlandırılması gerekeceğinden, HMK.'nun 209. maddesi uygulanamaz. Kaldı ki senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiası HMK. 'nun 209.maddesi kapsamında bir sahtelik iddiası da değildir.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 29.3.2024).

¹³⁷ Kuru, *İcra*, 783.

¹³⁸ Baki Kuru, “Hukuk Davasında Adi Senetteki İmzanın İnkâr Edilmesinin İcra Takibine Etkisi”, *Bankacılar Dergisi*, Özel Sayı, (2013), 66 (Adi Senet); Kuru, *İcra*, 349.

imza inkarına dayanan sahtelik iddialarında özel hüküm olan HMK. m. 209 hükmü uygulanabilecektir¹³⁹.

Yargıtay'ın sahtelik iddiasının yazının sahte olmasına ilişkin olduğu hallerde, bu iddianın İİK. m.169/a gereğince borca itiraz şeklinde kabul edileceğine, borçlunun sahtelik sebebiyle açtığı menfi tespit davasında mahkemenin vereceği ihtiyati tedbir kararı ile icra takibinin de durdurulabileceğine karar vermektedir¹⁴⁰.

1.6.7 Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İmzaya İtiraz (İİK. m.170)

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte imzaya itiraza dair düzenlemeler İİK m. 170'te yer almaktadır. Borçlunun, kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığını bildirmesi, imzaya itiraz olarak tanımlanır. İmzaya itiraz, ödeme emrinde açıkça belirtilmeli ve beş gün içinde bir dilekçeyle icra mahkemesine sunulmalıdır. Borçlunun, “*senetteki imzayı inkâr ediyorum*”, “*senetteki imza bana ait değildir*” veya “*senette yer alan imza sahtedir*” şeklindeki beyanları imzaya itiraz olarak kabul edilir¹⁴¹.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, imzanın sahteliği ileri sürülerek açılan sahtelik davalarında, uygulanması gereken hükmün HMK m. 209 mü yoksa İİK. m.170 mi olması gerektiği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş uyarınca¹⁴², bu tür takiplerde imzanın sahteliği ileri sürülürse HMK. m.209/1 düzenlemesi uygulanmaz. Çünkü HMK. m.209/1 düzenlemesi icra takiplerine ilişkin uygulanamaz. Ayrıca İİK'da imza inkârının düzenlendiği m. 170, HMK. m.209'ye göre takip hukukunda uygulanacak özel bir hükümdür.

¹³⁹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 256.

¹⁴⁰ Y. 12.H.D., T.29.05.2014, E. 2014/21658 K. 2014/25636, “*Dairemiz, İcra ve İflas Kanunu'nda bir düzenleme bulunmadığından HMK'nun 209. maddesinin uygulanması gerektiği görüşündeyken, daha sonra içtihat değişikliğine gidilmiş ve senet üzerindeki yazıya yönelik sahtelik iddiasının borca itiraz niteliğinde olup, bu konunun da İİK'nun 169/a maddesinde düzenlenmiş olması nedeniyle, HMK'nun 209. maddesinin bu yönden de uygulama yerinin olmadığı görüşü benimsenmiştir.*”; aynı yönde bkz. Y. 12.H.D., T.21.04.2014, E.2014/9285, K. 2014/11622, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 29.3.2024).

¹⁴¹ Kuru, *İcra*, 801; Yazar, 24.

¹⁴² Kuru, *İcra*, 800; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 363; Levent Börü, “Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İmzaya İtirazın Takibi Durdurup Durdurmayacağının Değerlendirilmesi”, *BATIDER*, 28 (4), (2012), 262.

Aksi görüş uyarınca¹⁴³, sahtelik davası ya da sahtelik iddiasının icra takibine etkisine ilişkin HMK m. 209 düzenlemesi uygulanır. Bununla birlikte, İİK m. 170/1 ile HMK m. 209/1 arasında özel hüküm-genel hüküm ilişkisi de bulunmamaktadır. Zira bu görüşü savunanlar, HMK m.209'daki hüküm, sahtelik iddiasının veya bağımsız bir sahtelik davasının sonucunu düzenlediğini, özel hüküm bir hüküm olduğunu, ayrıca İİK m. 170/1'in icra takibinde imzaya itirazın neticesini düzenleyen bir başka özel hüküm olduğunu ileri sürmektedirler.

¹⁴³ Atalay, s. 549; Cenk Akil, “Takip Konusu Adi Senedin İcra Takibine Etkisi”, *DÜHFD*, 16, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, (2015), 2408; Taylan Özgür Kiraz, “Adi Senetlerde Sahtelik İddiasına İlişkin Döalist Yapı Üzerine Bir İnceleme”, *MİHDER*, 9 (24), (2013), 67 (Sahtelik); Talih Uyar, “Takip Konusu Senedin Sahte Olarak Düzenlenmiş Olduğu” İleri Sürülerek, İcra Takibinin Durdurulması Nasıl Sağlanabilir?, *İBD*, 86 (2), (2012), 205; Muşul, *İcra ve İflâs*, 447.

BÖLÜM 2: RESMÎ SENETLERDE SAHTELİK DAVASI VE RESMÎ SENETLERDE SAHTELİK İDDİALARININ İNCELENMESİ

2.1 Sahtelik İddiası

Sahtelik iddiası, bir belgedeki imza, yazı veya güvenli elektronik ortamda meydana getirilmiş verinin, kendisine ait olduğu iddia edilen şahsın, derdest davada bunu inkar etmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Belgenin kendisinden sadır olduğu iddia edilen taraf, yazı veya imza inkârında bulunmazsa, o belge aleyhine delil olur. Senedin resmi ya da adi senet olmasına göre sahtelik iddiasının sonuçları da farklı olacaktır. Adi bir senetteki yazı ya da imzanın inkâr edilmesi durumunda, bu konuda bir karar alınıncaya kadar, söz konusu senet bir işleme temel alınamaz¹⁴⁴. Fakat sahtelik iddiasının konusu senet, resmî bir senet vasfındaysa ve yazı ya da imza inkâr edilirse, senetteki yazının ya da imzanın sahte olduğu mahkemenin verdiği kararlar kesinleşirse, bu senet bir işleme temel alınamaz. Resmi senetlerdeki yazının veya imzanın inkârına dair sahtelik iddiası, derdest olan davada ön sorun şeklinde öne sürülemez ve sahtelik iddiası için bağımsız bir dava açılmalıdır¹⁴⁵.

2.2 Sahtelik İddiasının Hukuki Niteliği

Kendisi tarafından düzenlendiği ileri sürülen resmi veya adi senetteki yazıyı veya imzayı inkâr eden taraf, sahtelik iddiasında bulunur. Bu iddiada bulunmadığı takdirde, uyuşmazlığa konu senet, kendi aleyhine delil oluşturur¹⁴⁶. Doktrindeki bir görüş, sahtelik iddiasının hukuki niteliğinin, esasa dair savunma vasıtaları olan def'i ve itirazlardan ayrı olduğunu belirtmektedir¹⁴⁷. Zira bir tarafın ileri sürdüğü sahtelik iddiası, senedin ispat gücüne ve delil niteliğine karşı çıkmaktadır.

İtiraz, bir hakkın doğumunu engelleyen veya onu sonlandıran vakıalardır¹⁴⁸. İtiraz kurumunda davalı, uyuşmazlığa konu hakkın hiç doğmadığını ya da var olan

¹⁴⁴ Erdönmez, 151.

¹⁴⁵ Erdönmez, 151.

¹⁴⁶ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 375.

¹⁴⁷ Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, B. 2, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 696-697.

¹⁴⁸ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 187.

dava hakkının dava tarihinde sonlandığını öne sürmektedir¹⁴⁹. Def'i de ise; borçlu olduğu bir edimi tamamen ya da geç şekilde ifadan kaçınması için borçluya olanak vermektedir¹⁵⁰. Davalı borçlu olmasına karşın, zamanaşımı def'i gibi, yasanın kendisine verdiği olanakla borcu ifa etmekten sakınmaktadır. Sahtelik iddiası, bu yüzden def'i şeklinde kabul edilmemelidir.

Sahtelik iddiasını ileri süren taraf, yazı ve imza inkârı ile borçlu olmadığını savunmaktadır. Bir tarafın imzanın inkârı ile sahtelik iddiasını ileri sürmesi durumunda bu iddianın hukuki niteliği itiraz kavramıyla ifade edilebilir. Borçlunun, imzanın sahte olduğuna veya kendisine ait olmadığına yönelik iddiası, itiraz şekilde kabul edilir. Yazıda ya da metinde bir sahtelik iddiası ileri sürüldüğünde bu iddianın hukuki niteliğinin itiraz olabilmesi, takip konusu borcun hiç doğmadığının ileri sürülmesi durumunda mümkün olabilir. Yazıyı inkâr eden taraf, borcun doğmadığını tespit edebilmek için menfi tespit davası açacaktır¹⁵¹.

Bunun yanında borçlu, icra takibine konu senetteki borç tutarına veya vade kısmındaki tahrifata itiraz ediyorsa¹⁵², bu iddialarını yazının sahteliği iddiası çerçevesinde öne sürebilir. Yargıtay'a göre de kambiyo senetlerinin muhtevasında ve vadesinde gerçekleştirilen tahrifatı borca itiraz çerçevesinde kabul etmektedir¹⁵³. Borçlunun, adi senetlerin metninde yaptığı bu sahtelik iddiası borca itiraz çerçevesinde kabul edilirse, sahtelik iddiası hukuki nitelik de olarak itiraz olarak değerlendirilir.

Borçlu, takibe konu senede yaptığı itirazda borcun zamanaşımına uğradığını, vadesinin gelmediğini, borca bağlı şartın daha gerçekleşmediğini ileri sürerse, bu senede karşı sahtelik iddiasında bulunamaz. Çünkü anılan hallerde borçlu, senedin sahteliğine ilişkin bir iddiayı öne sürmemektedir. Borçlu, kendisi aleyhine başlatılan

¹⁴⁹ Jale G Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku, C. 1*, 5 bs., (İstanbul: Beta Yayınevi, 2022), 202.

¹⁵⁰ Akipek, Akıntürk ve Ateş Karaman, 202; Umar, 697; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 537.

¹⁵¹ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası*, (Ankara: Yetkin Yayınları 2003), 17 (Menfi Tespit).

¹⁵² Muşul, *İcra İflâs*, 338.

¹⁵³ Y. 12. H.D., T. 26.05.2014, E. 2014/ 12741 K. 2014/14937, “Borçlu senetteki imzaya itiraz etmemiş senet bedelinde tahrifat yapıldığını ve borcunun bulunmadığını iddia etmiştir. Dairemizin istikrar kazanmış uygulamalarına göre takibe konulan senetteki rakam ve yazıların tahrif edilerek borç miktarının yükseltildiği iddiası İİK.'nın 169.maddesi kapsamında borca itirazdır ve İcra Mahkemesi tarafından aynı kanunun 169/a kapsamında inceleme yapılarak sonuca gidilmesi gerekir.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

takipte, senede istinat eden borcun mevcut olduğunu, ancak senedin zamanaşımına uğradığını veya vadesinin henüz dolmadığını öne sürmektedir.

Öte yandan, HMK'nın 208/3 maddesinde adi senetlere yönelik sahtelik iddialarının ön sorun biçiminde incelenmesi gerektiği hükmü getirilmiştir. Ön sorun; derdest bir davada davanın karara bağlanmasından önce çözüme kavuşturulması gereken sorunlardır¹⁵⁴. Derdest bir davada, davanın sonuçlandırılabilmesi için öncelikle bu ön sorunun çözüme bağlanması gerekir. Sahtelik iddiası da davaya bakan mahkemece esasa ilişkin hüküm kurulması için çözüme kavuşturulmasının gerektiği bir ön sorundur¹⁵⁵. Adi senetlere ilişkin sahtelik iddiaları, ön sorun ya da bağımsız bir dava olarak öne sürülebilecektir (HMK m. 208). Bununla birlikte, resmi senetlere yönelik sahtelik iddiaları, sadece bağımsız bir dava şeklinde öne sürülebilir¹⁵⁶ (HMK m.208/4).

2.3. Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının incelenmesi

2.3.1 Genel olarak

Senette sahtelik iddiasını ileri süren taraf, senetteki yazı ya da imzayı inkâr ederse, bu iddianın incelenmesi sonucunda senedin sahteliğine ilişkin karar kesinleşinceye dek senet, herhangi bir işleme temel alınmadığı gibi delil amacıyla da kullanılamaz (HMK m. 209/1-2)¹⁵⁷. Senedin sahte olduğu ileri sürüldüğünde, senedin mahkemeye sunulduğu tarih yazılır, mühürlenir ve saklanmasına yönelik olarak mahkemece gereken önlemler alınır. Sahteliği ileri sürülen belgeye istinaden verilen ihtiyati tedbir kararı, o senede ilişkin sahtelik iddiasını etkilemez, gerekirse sahteliği ileri sürülen senedi hazırladığı iddia edilen taraftan senedi korumak üzere yeni önlemler alınması istenebilir.

Kanun metnine bakıldığında görüleceği üzere, resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasını inceleme usulü ayrı bir şekilde düzenlenmemiştir. Resmi ve adi senetlere ilişkin sahtelik iddiasının öne sürülmesi aşamaları farklı olsa da, öne sürülen sahtelik

¹⁵⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 461; Erdönmez, 152.

¹⁵⁵ İbrahim Aşık, *Medeni Usul Hukukunda Bekletici Sorun*, (Ankara: Seçkin Yayınları 2012), 42; Özbek, 279.

¹⁵⁶ Özbek, 275.

¹⁵⁷ Kiraz, *İtirazın Kaldırılması*, 312.

iddiasının incelenmesi aynı usulde yapılacaktır. Sahtelik iddiasına yönelik incelenmelerde tek fark, GEİ’li belgelerin inkârı durumunda ortaya çıkar. Usulüne uygun olarak GEİ ile meydana getirilmiş elektronik veriler *senet* hükmündedirler (HMK m. 205/2). Anılan madde gerekçesine bakıldığında, GEİ’li belgelerin delil kuvvetine dair tereddütlerin bertaraf edilmesi için bu belgelerin adi senet niteliğinde kabul edildiği belirtilmiştir. Fakat, doktrinde GEİ ile meydana getirilen belgeler açısından “*adi senet*” ifadesi yerine “*senet*” ibaresinin kullanılmasının bilinçli bir tercih olduğu ifade edilmiştir¹⁵⁸. Zira GEİ’li belgeler dar ve teknik manada adi senet değildir ve bu durum GEİ’li belgelerin inkârında ortaya çıkmaktadır. Daha önce belirttiğimiz üzere, adi ve resmi senetler inkâr edildiğinde tatbik edilecek usul düzenlemeleri ve GEİ’li belgeler inkâr edildiğinde tatbik edilecek usul hükümleri ayrı maddeler halinde düzenlenmiştir¹⁵⁹.

2.3.2 Sahtelik iddiasının incelenmesi

Belgenin sahte olduğunun ileri sürülmesi halinde mahkeme, diğer tarafça yapılan beyanları da göz önüne alarak HMK m.211 ila 213 arasında gösterilen incelemeleri gerçekleştirecektir. Öncelikle, hâkim, yazıyı ya da imzayı inkâr eden tarafı isticvap eder, isticvap davetiyesi ile usulüne uygun şekilde çağrılan kişi, bu duruşmaya katılmazsa senette yer alan yazıyı veya imzayı ikrar etmiş kabul edilir (HMK m. 211/1-a)¹⁶⁰. İsticvap davetiyesinde inkâr eden tarafa, duruşmaya gelmemesinin hüküm ve sonuçları da ihtar edilmelidir. İnkârda bulunan taraf isticvap duruşmasına gelirse hâkim, inkâr edilen imza ya da yazıya ilişkin şahsın yaptığı açıklamalardan bir kanıya varmaya çalışır. Hâkim, isticvap duruşması sonucunda bir kanıya varırsa, senedin kabulü ya da reddine dair bir karar verecektir.

İsticvap duruşmasında, adi senet altındaki imza ya da yazının, inkâr eden şahsa aitliği hususunda hâkim, tam bir kanıya varamamışsa, inkârda bulunan şahsa huzurda yazı yazdırıp imza attırır ve bir kanıya ulaşmaya çalışır (m. 211/ 1-a)¹⁶¹. Elde edilen belge ve delillerin incelenmesi sonucunda hâkim, sahtelik hususunda farklı bir

¹⁵⁸ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 382.

¹⁵⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 382.

¹⁶⁰ Erdönmez, 168; Erdal Tercan, *Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2001), 261.

¹⁶¹ Taşdemir, 46.

incelemeye gerek kalmaksızın karar verebilecek haldeyse senedin sahteliğine ilişkin bir karara varır (m. 211/1-a).

Hâkim, yaptığı incelemeler neticesinde bir kanıya varamamışsa bir bilirkişinin incelemesi yönünde karar verir (m. 211, 1/b, c.1)¹⁶². Bilirkişi incelemesi, imza inkârını yapan kişinin, karşılaştırmanın mümkün olduğu başka yerlerde attığı imzalar ile mahkemeden elde edilen imzalar temel alınarak yapılacaktır. Bilirkişi, gerekli görmesi durumunda bu kişinin kendi huzurunda da imza atmasını mahkemeden isteyebilir.

Hâkim yaptığı inceleme sonucunda adi senetteki imzanın, senedi inkâr eden tarafın olmadığı kanısına ulaşırsa, senedin reddine hükmeder ve bu senet, o davada delil olamaz. Senedin sahteliğine ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra, senedin altına sahte olduğu yazılır ve senet iptal edilir (m.212).

Hâkim, imzanın inkâr eden tarafça atıldığına kanaat getirirse, adi senedin kabulüne hükmeder ve senet, o davada kesin delil olur. Sahtelik iddiasını ileri süren kişinin haksız çıkması durumunda imza inkârını yapan taraf kötü niyetliyse, ertelenen duruşmalar için celse harcı ödemek ve istem durumunda karşı tarafın gördüğü zararları gidermek zorundadır (m.213/1). Tarafların adi senede ilişkin sahtelik iddiasından, bilirkişi incelemesinden önce vazgeçmeleri halinde, hâkim tazminatta indirim yapabileceği gibi tazminatı reddedebilir (m. 213/3).

¹⁶² Y. 12. H.D., T. 24.11.2022, E. 2022/8865, K. 2022/12311, “Mahkemenin hükme esas aldığı 04.10.2021 tarihli bilirkişi raporuyla bundan önceki Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından alınan 16.3.2020 tarihli bilirkişi raporunda; imzanın borçlunun eli ürünü olup olmadığı konusunda kesin bir görüş bildirilmemiştir. İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemeleri, bu raporları esas alarak itirazın kabulüne karar vermişse de, ispat yükü alacaklıda olup, alacaklı süresinde rapora itiraz ederek yeni bir rapor alınmasını talep etmiştir. Bu nedenle, kesin kanaat içermeyen raporlara dayanılarak karar verilmesi isabetsizdir.

O halde, alacaklının yeni bir bilirkişi incelemesi talebi dikkate alınarak, ispat yükünün alacaklıda olduğu göz önünde bulundurularak, uzman bilirkişilerden oluşan bir kurultan yeni bir rapor alınmalı ve oluşacak sonuca göre karar verilmelidir. Eksik incelemeyle verilen yazılı hüküm isabetsizdir.”; Y. 20 HD, T.4.7.2019, E.2019/2208, K.2019/4798, “2- temyiz incelemesinde görünen 2007/124 E- 2015/175 K. sayılı dosyasında, 3.07.2003 tarih ve 5155 yevmiye nolu ve 09-07-2003 tarih ve yevmiye nolu resmi akit senetlerinde katılan..... atfen atılan imzalar ve bu resmi senetlerin sahteliği yönünde mahkemece uzman bir kurum veya kuruluştan rapor alınmışsa bu raporların okunabilir örneklerinin istenerek dosyaya eklenmesi”; (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

2.4 Sahtelik iddiasının resmi senetlerde ortaya konulması ve sonuçları

2.4.1. Genel olarak

Resmi veya adi senetlerde, senedin sahteliği iddiasının ileri sürülmesi durumunda, bu iddiaya bağlı şekilde ortaya çıkabilecek bazı neticeler bulunmaktadır. Bu neticelerden birincisi, resmi ya da adi senetlerde sahtelik iddiasının ileri sürülmesi durumunda, bu senede dayalı şekilde açılmış olan takip veya açılacak diğer takiplerin durdurup durmayacağı konusudur. Bu iddianın ileri sürülmesinin oluşturacağı diğer sonuçlar, sahtelik iddiasının kabul edilmesi ya da reddidir. HMK. m. 209/1 uyarınca; *adi bir senette bulunan yazının veya imzanın inkâr edilmesi durumunda, bu hususta mahkeme karar verinceye dek senet herhangi bir işleme dayanak olamaz.* HMK. m. 208/3'te, *bir belgeye ilişkin sahtelik iddiasında bulunan şahsın, bu iddiayı derdest mahkemede ön sorun olarak öne sürebileceği veya bu konuda bağımsız bir sahtelik davası açabileceği hükmünü içerir*¹⁶³. Doktrindeki bir görüşe göreyse, sahtelik iddiası ister ön sorun ister ayrı bir sahtelik davası şeklinde ileri sürülmüş olsun, söz konusu senet hiçbir işleme dayanak yapılamaz ve bu senet dayanak yapılarak gerçekleştirilen tüm işlemler askıya alınır¹⁶⁴.

2.4.2 Resmi senetlerde sahtelik iddiasının ortaya konulması ve sonuçları

Noter senetlerinde öne sürülen sahtelik iddiaları, noter senetlerinin türüne göre farklılık göstermektedir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinin metni önceden dışarıda hazırlanmış ya da hazırlatılmış şekilde noter huzuruna getirilerek, senet metnindeki imzanın noter tarafından onaylanması talep edilir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde, noter işlemi, senet metninde bulunan imzanın noterce onaylanmasıdır. Senet metninin üstünde bulunan imzanın onaylanması, imzanın noter

¹⁶³ Y. 3 HD, T.11.3.2021, E. 2021/238, K.2021/2584, “Somut olayda, Mahkeme; dava dilekçesini davalılara tebliğ etmeden, tensip aşamasında, davacıların Devrek 1. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2010/318 Esas sayılı dosyasında açılmış bulunan tapu iptali ve tescil davasında da dava konusu iki senedin geçersizliği ve sahteliğini ileri sürebilecekleri gerekçesiyle, hukuki yarar bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Ancak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 208/3. maddesi uyarınca, bir belgenin sahte olduğunu iddia eden kişi, bu iddiasını aynı mahkemede ön sorun olarak ileri sürebileceği gibi, bu hususta ayrıca bir dava da açabilir. Kanun bu hükmü ile bir belgenin sahte olduğunu iddia eden kimseye, mevcut bir davada bu husus ileri sürme imkanı tanımamasının yanı sıra, senedin sahte olduğuna ilişkin ayrı bir dava açma imkanı da vermiştir. O halde, anılan madde hükmü gereğince, davacıların dava konusu senedin geçersizliğinin tespiti yönünde dava açmakta hukuki yararı bulunmaktadır”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

¹⁶⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 421.

önünde atılmış olması koşuluna tabi değildir. Senet metninde yer alan imzanın noter dışında bir yerde atılmış olduğu durumda, ilgili kişinin imzanın kendisine ait olduğunu ifade etmesiyle noter onaylama işlemini yapabilir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde noterce yapılan onaylama işlemi, senet metninin muhtevasını kapsamaz (NK. m. 82/3-c.1). Bu çeşit senetler, imzanın ve tarihin sahteliği kesinleşinceye dek geçerlidir (NK. m. 82/3-c.2).

Onaylama şeklinde düzenlenen noter senetlerinde, senedin içeriğine yönelik sahtelik iddiası ileri sürülemez. Bu tür resmi senetlerde sahtelik iddiası yalnızca senet metninin altındaki imza ile tarih kısmına yönelik olarak gündeme gelebilir. Onaylama şeklindeki noter senetleri, tarafın talebi doğrultusunda noter tarafından düzenlenir ve bu tür senetlerin yapısından kaynaklı olarak sahtelik iddiası belirli sınırlar çerçevesinde değerlendirilebilir.

Buna karşılık, düzenleme şeklindeki noter senetlerinde sahtelik iddiası senedin içeriğine ilişkin olarak da ileri sürülebilir. Bu kapsamda ilk olarak, senette adı geçen kişinin kimliği sahtelik iddiasına konu olabilir¹⁶⁵. Ayrıca, düzenleme şeklindeki noter senedinde noter tarafından bizzat gerçekleştirilmiş ya da gözetiminde gerçekleşmiş olduğu belirtilen işlemler de sahtelik davasına konu edilebilir¹⁶⁶. Bunun yanı sıra bu tür senetlerde imza ve tarih bölümleri de sahtelik iddiasına açık alanlar arasında yer alır¹⁶⁷. Bu senetler noterce resmi bir tutanak şeklinde hazırlanır. Tutanakta, işlemin yapıldığı yer ve tarih açıkça belirtilir. Hazırlanan tutanak ilgililer tarafından okunup noter huzurunda imzalanır¹⁶⁸. Noter senetlerinin resmi memur önünde ve memur eliyle düzenlenmiş olması nedeniyle, şekle ilişkin kısımlar olan imza ve tarih bölümleri açısından sahtelik iddiası ileri sürülebilir.

Resmi senede yönelik sahteliği iddiası, görülen davada ön sorun şeklinde öne sürülemez ve bağımsız bir sahtelik davasının açılması mecburidir. Bu durum HMK m. 208/4'e göre resmi senette yer alan yazının veya imzanın inkârı durumunda¹⁶⁹ sahtelik

¹⁶⁵ Özbek, 79.

¹⁶⁶ Özbek, 89; Deliduman, 42; Yavaş, 166.

¹⁶⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 731.

¹⁶⁸ Özbek, 90; Deliduman, 42; Yavaş, 167.

¹⁶⁹ Y. 1. HD., T.21.5.2018, E.2015/11640, K.2018/10402, “Somut olayda, davacılar, miras bırakanlarına ait olduğu iddia edilen 22.05.1991 tarihli feragatnamenin imzasının sahte olduğunu ileri sürerek bu belgeyi inkâr etmişlerdir. Ancak, mahkeme, HMK m. 208/4 uyarınca davacılar sahtelik iddiasını ispat için süre vermeden karar vermiştir. Bu durumda, davacı tarafa 22.05.1991 tarihli

iddiası resmi senedi oluşturan memurun da taraf olarak gösterileceği ayrı bir davada incelenecektir¹⁷⁰.

2.4.3 Adi senetlerde sahtelik iddiasının ortaya konulması ve sonuçları

Adi senetlere ilişkin sahtelik iddiaları, senetteki imza veya yazının inkârı şeklinde yapılabilir. Sahtelik iddiasını ileri süren taraf, imza ya da yazının sahteliği iddiasını açılan davada bir sorun olarak veya ayrı bir sahtelik davası biçiminde öne sürebilecektir. Adi senetlerde, senedin altındaki imzayı attığı ileri sürülen kişinin sahtelik iddiası; imzanın kendisine ait olmadığı ya da kendisine ait olsa bile söz konusu senet metni üzerine sonradan aktarıldığı yönündeki iddiaları içerebilir. Bu tür iddialar, imzanın sahte olduğuna veya senetle bağının bulunmadığına dair itirazları kapsamaktadır.

Senede yönelik sahtelik iddiasında bulunan şahsın, kendi iradesiyle açığa attığı imzanın bulunduğu belgenin kendi iradesi dışında senet metnine dönüştürülmesi, sahtelik iddiasına konu olamaz¹⁷¹. Adi senetlerin metninde bulunan yazının inkârı da, sahtelik iddiası çerçevesinde öne sürülebilecek iddialardan diğer bir tanesidir. Yazı inkârı; imza sahibinin iradesi haricinde senedin metin bölümünde gerçekleştirilen tahrifat, imza sahibine ait olmayan metindeki değişiklikler ya da şahsın iradesi haricinde alınmış yalnızca imzanın bulunduğu boş bir kâğıda ekleme yapılarak senet oluşturulması yazının inkârına yönelik sahtelik iddiası çerçevesinde ele alınabilecek iddialardır¹⁷².

Adi senette imza veya yazının sahtelik iddiasının sonuçları, m.209/1 hükmüyle düzenlenmiştir. Öncelikle adi senette yer alan yazının ya da imzanın inkâr edilmesi durumunda, bu hususta mahkeme karar verene kadar, söz konusu senet herhangi bir

fragatnamenin sahte olduğu iddiası karşısında HMK'nun 208/4. maddesi gereğince dava açması için kesin süre verilmesi, sonucuna göre toplanan ve toplanacak deliller gözönüne alınarak bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yetinilerek yazılı şekilde davanın reddine karar verilmiş olması doğru değildir.” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024)

¹⁷⁰ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 387.

¹⁷¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 246.

¹⁷² Y. 12. H.D., T. 13.02.2014, E. 2014/924 K. 2014/ 3884, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024); Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 419.

işleme dayanak olamaz¹⁷³. Mahkeme yapacağı inceleme sonucunda senetteki yazı ya da imzanın davalının olup olmadığını belirleyecektir¹⁷⁴.

Resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiasının ileri sürülmesinden sonra mahkeme, HMK m.211 düzenlemesi kapsamında gerçekleştirilen incelemede, inkârı yapılan imzanın adi senedi inkâr eden taraf tarafından atılmadığını karar verirse davada, bundan böyle o senede istinat etmesi olanaklı değildir¹⁷⁵. Hukuk mahkemesinin senedin

¹⁷³ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, Usul, 249; Kiraz, 67.

¹⁷⁴ YHGK, T.30.3.2021, E.2017/364, K.2021/384, “15. Bu noktada belirtilmelidir ki Özel Daire ile yerel mahkeme arasında İİK’nin takip hukuku yönünden HMK’ya kıyasla özel bir düzenleme niteliği taşıdığı; bu nedenle, takip hukukuna ilişkin uyumsuzluklarda öncelikle İİK hükümlerinin uygulanması, İİK’da hüküm bulunmayan durumlarda ise bu hükümlere aykırılık teşkil etmemek kaydıyla HMK hükümlerine başvurulması gerektiği hususunda bir uyumsuzluk bulunmamaktadır. Buna göre, imzaya itirazın İİK’da özel olarak düzenlenmiş olması nedeniyle, bu tür itirazlarda İİK’nin 170. maddesinin uygulanması zorunludur. Bu çerçevede, imzanın inkârına dayalı sahtelik iddialarına ilişkin olarak genel nitelikteki HMK’nın 209. maddesinin uygulanması mümkün değildir.

18. HMK m.209/1 uyarınca, adi senetteki bir yazının veya imzanın inkârı halinde, mahkeme bu konuda karar verinceye kadar söz konusu senet herhangi bir işleme esas alınamaz. Bu kural, kambiyo senetleri dahil tüm adi senetlerde geçerli olup, yazı veya imzanın inkârı halinde mahkeme kararı olmaksızın senet hüküm ifade etmez. Ancak bu kuralın işlerlik kazanabilmesi için imza inkârına dair iradenin ya ayrı bir dava açılarak ya da görülmekte olan bir davada ön sorun şeklinde öne sürülmesi gerekir (HMK m. 208/3). Buna karşılık, kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte, borçlunun ödeme emrine imzaya itirazda bulunması, tek başına bir dava açılması veya ön sorun olarak bir mesele ileri sürülmesi anlamına gelmediğinden, HMK’nın 209. maddesi bu durumda uygulama alanı bulmaz. Zira HMK’nın 209. maddesindeki düzenleme, imzaya itiraz iradesinin yalnızca mahkemede ileri sürülmesi hâlinde geçerli olabilir. Bu iradenin icra mahkemesi gibi özel görevli bir yargı mercii önünde açıklanması da bu durumu değiştirmez.

Somut olaya gelince; alacaklı tarafından borçlular aleyhine 08.04.2014 tarihinde, bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibi başlatılmış, ödeme emri borçlu şirkete 10.04.2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Borçlu şirket, ödeme emrine süresi içinde itiraz etmemiş ve takip bu suretle kesinleşmiştir. Ancak borçlu şirket vekili, 16.04.2014 tarihinde icra dairesine başvurarak takibe dayanak bononun sahte olduğunu, bu konuda Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 2014/3594 Hazırlık sayılı dosyası kapsamında soruşturma başlatıldığını belirtmiş ve HMK’nın 209. maddesi uyarınca icra takibinin durdurulmasını talep etmiştir. İcra dairesi, 18.04.2014 tarihinde başsavcılığa yazı yazarak sahtelik hakkında bilgi istemiş; cevaba göre diğer hususların değerlendirileceğini belirtmiştir. Bu süreçte, alacaklı vekilinin 06.05.2014 tarihli haciz talebi üzerine icra dairesi 08.05.2014 tarihli işlemlerle hacze karar vermiştir. İcra dosyasında, ne Manavgat Cumhuriyet Başsavcılığı’nın soruşturmasına ne de Manavgat 1. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2014/162 E. sayılı menfi tespit dosyasına dayalı olarak takibin durdurulmasına ilişkin verilmiş bir tedbir kararı yer almamaktadır.

25. Sonuç olarak, İİK’nin HMK’ya kıyasla özel nitelik taşıyan hükümleri karşısında, somut olayda HMK’nın 209. maddesinin birinci fıkrasının uygulanma koşulları oluşmamış olup, bu hüküm doğrultusunda takibin durdurulması mümkün değildir.

26. Şikâyetçi borçlu tarafından yasal süresinde icra mahkemesinde borca itiraz edilmeyerek takip kesinleşmiş olup, takibe konu senedin sahteliğinin iddia edilmesi HMK’nın 209. maddesinin 1. fıkrası uyarınca takibin durdurulması sonucunu doğurmayacağından ve genel mahkeme veya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilmiş bir tedbir kararı da olmadığından icra dairesince haczin uygulanmasında bir usulsüzlük bulunmamaktadır”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

¹⁷⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, Usul, 377.

sahtelik iddiasını kabul etmesinin ardından ceza mahkemesinde söz konusu senedi oluşturan kişi hakkında açılan ceza davasında ceza mahkemesinin vereceği; ceza verilmesine yer olmadığı veya beraat kararına dair kararlar, hukuk mahkemesince sahteliği sabit olan senedin iptaline ilişkin verilen hükmü etkilemez¹⁷⁶.

Sahtelik iddiası olan senedin sahteliğinin belirlenememesi, sahtelik iddiasının reddi kararı ile sonuçlanır. Bu durumda senedin ispat kuvveti sürmektedir. Mahkeme tarafından yapılan inceleme sonucunda inkâr edilen imzanın veya yazının sahtelik iddiasını ileri süren tarafa ait olduğuna ve adi senedin kabulüne hüküm verilir¹⁷⁷. Adi senet, söz konusu davada artık kesin delil olarak işlem görür. Mahkemece sahtelik iddiasının reddedilmesi neticesinde hükmedilen kararın kesinleşmesi ile ceza mahkemesinde de sahtelik iddiası dinlenmez¹⁷⁸. Hukuk mahkemesince verilen senedin sahte olmadığına dair karar, ceza mahkemesi açısından da bağlayıcı kabul edilecektir¹⁷⁹.

2.5 Resmi Senetler Hakkında Açılacak Sahtelik Davasında Dava Şartları

2.5.1 Genel olarak

Sahteliği ileri sürülen senet aleyhinde bağımsız bir sahtelik davasının açılabilmesi amacıyla bazı koşulların bulunması gerekir. Resmi ve adi senetler aleyhinde açılacak sahtelik davalarının birtakım ortak şartları bulunmaktadır. Bu ortak şartlar arasında; davanın açılabilmesi için kesin hükmün olmaması, davanın hukuki yarar koşulunu sağlaması, davacının davada bir borçla tehdit ediliyor olması ve davaya konu olan senede bağlı borcun ödenmemiş olması yer almaktadır. Resmi senetler aleyhinde açılacak olan sahtelik davası için aranan bir diğer şart, resmi senedi oluşturan resmi bir makamın bulunmasının gerekmesidir.

¹⁷⁶ Özbek, 436.

¹⁷⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 376.

¹⁷⁸ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 376; Muşul, *Usul*, 351.

¹⁷⁹ Recep Akcan, “Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi”, (Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1988), 141.

2.5.2 Resmi ve adi senetler hakkında açılacak sahtelik davasının şartları

2.5.2.1 Kesin hüküm bulunmaması

Dava şartlarının ilki, kesin hükmün bulunmamasıdır. Dava açılabilmesinin ilk şartı; konusu, tarafları ve nedeni aynı olan bir uyuşmazlığın daha önce maddi manada kesin hükümle neticelenmemiş olmasıdır. Kesin hükmün olmaması, olumsuz bir dava şartıdır¹⁸⁰. Aksi durumda, açılması talep edilen ikinci davada kesin hüküm itirazı yapılabilecektir¹⁸¹. Bu şekilde taraflar, konusu ve nedeni aynı olan bir davanın ikinci kez açılması, ilk davanın kesin hükümle sonuçlanmış olması nedeniyle reddedilir¹⁸². Hâkim, uyuşmazlığa ilişkin kesin hüküm bulunup bulunmadığını, re'sen veya taraflar talebi üzerine inceleyebilir.

Sahteliği ileri sürülen senede dair önceden açılmış bir sahtelik davası varsa ve bu dava kesin hükümle sonuçlanmış ise, davaya konu senet hakkında kesin hüküm bulunduğu kabul edilir. Davanın konusu olan ve sahteliği ileri sürülen aynı senede ilişkin tarafları ve dava nedeni aynı olan yeni bir dava açılamaz. Sahteliği ileri sürülen

¹⁸⁰ Y. 8 HD, T. 14.9.2020, E.2018/3982, K.2020/5088 “Davacı vekili, ölüm nedeniyle mal rejimi sona erdiğinden TMK'nin 202, 218, 219 ve 225. maddeleri gereğince dava konusu 400 ada 7 numaralı parselin murisinden gelen hissesinin 1/2 payının iptali ile vekil edeni adına tapuya tesciline karar verilmesini talep etmiştir.... Uyuşmazlık, taraflar arasında önce görülüp Yasa yollarından geçerek kesinleşen muris muvazaasına dayalı tapu iptali ve tescil davasının eldeki dava nedeniyle kesin hüküm teşkil edip etmeyeceği ve kesin hüküm teşkil etmediği takdirde eldeki davanın dinlenme olanağının bulunup bulunmadığı ile davanın kabul ile sonuçlanması halinde iptal ve tescile hükmedilip edilmeyeceğinde toplanmaktadır. Bilindiği üzere ve kural olarak; taraflar arasında önce görülüp kesinleşen dava, eldeki dava için hukuki sebebi farklı olduğundan kesin hüküm teşkil etmeyeceği fakat güçlü delil teşkil edeceği kuşkusuzdur. Yargıtay İnançları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun "05.02.1974 tarihli ve 20/6 sayılı ilamı ile 07.10.1953 tarihli ve 1953/8-7 sayılı" ilamına göre, mal rejiminin tasfiyesinde iptal ve tescile hükmedilemeyeceği ancak, bedel talep edildiğinde yanlar arasında önce görülüp kesinleşen dava dosyası eldeki dava için güçlü delil teşkil edeceği gözönünde bulundurularak ve tarafların tüm delilleri de dikkate alınarak bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere hüküm kurulması doğru olmamıştır.” gerekçesiyle bozulmuştur”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

Y. 17. H.D., T. 11.03.2004 E. 2004/2818 K. 2004/3070 , “Yine kesin hüküm olumsuz dava koşullarından olup, kesin hükmün varlığı halinde başkaca delil aranmasına da gerek bulunmamaktadır.” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

¹⁸¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, s.665.

¹⁸² Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Usul*, 293.

senet, yeniden aynı taraflar arasında aynı dava sebebine istinaden yeniden uyuşmazlığa konu yapılamaz. Mahkeme, kesin hükmü kendiliğinden gözetir ve davayı esasa girmeden reddeder.

2.5.2.2 Hukuki yarar şartı

Davacının davayı açmasında, dava açma hakkına haiz olmasının yanı sıra açılacak davada korunmaya değer hukuki bir yararı bulunmalıdır¹⁸³. Dava açmak için aranan hukuki yarar şartı davanın açıldığı esnada var olmalıdır¹⁸⁴. Bunun yanında hukuki yarar şartı açılacak davanın türüne göre de değişmektedir. Eda davasının açılması halinde, hukuki yararın varlığı asıldır. Fakat açılacak tespit davasında, davacının uyuşmazlığın konusu olan hukuki ilişkinin saptanmasında hukuki yararı bulunmalıdır. Davacı, açacağı tespit davasında hukuki yararın bulunduğunu belirtmeli ve bunu kanıtlamalıdır. Sahtelik davası hukuki olarak menfi tespit davası niteliğinde olduğundan, bu davadaki hukuki yarar şartı da tespit davalarındaki hukuki yarar şartına bağlı şekilde saptanmalıdır¹⁸⁵.

Adi senetlere bakıldığında görülmekte olan davada sahtelik iddiası ileri sürülmüşse, ayrıca bir sahtelik davası açılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır¹⁸⁶. Ayı bir sahtelik davasının açılabilmesi için senedin sahte olduğunun bir davada öne

¹⁸³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 249.

¹⁸⁴ Y. 3. HD, T. 12.6.2014, E.2014/8970, K.2014/9558, ” Davacı vekili dilekçesinde; müvekkilinin hiçbir ilgisi olmadan Noterliğince vekaletname düzenlendiğini, vekaletnamenin tamamen sahte olduğunu, imzanın davacıya ait olmadığını, davalılardan ... tarafından sözkonusu vekaletnamenin ... Şubesinde kullanıldığını, benzer yerlerde kullanılmış olabileceğini, davacının daha fazla mağduriyete uğramaması için tedbir konulması ve ... 4. Noterliğinin 21.02.2006 tarih ve... yevmiye nolu vekaletnamenin sahteliğinin tespiti ile iptaline karar verilmesini talep etmiştir.(...) Bir davada hukuki yarar ilkesinin, dava şartı olarak dikkate alınması; yargılamanın amacıyla usul ekonomisi ilkesine uygun şekilde yürütülmesine katkı sağlar; bu hususta herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu ilkeye dayanarak, hukuki yararın dava şartı olarak varlığı, mahkeme tarafından tarafların dosyaya sunduğu deliller, olay ve vakıalar çerçevesinde, kural olarak davanın açıldığı tarih esas alınarak, kendiliğinden ve yargılamanın her aşamasında değerlendirilmelidir. Dava açmadaki hukuki yarar; hukuk düzeni tarafından tanınan, meşru ve kişisel bir yarar olmalı, bu yarar davayı açan tarafla doğrudan bağlantılı olmalı ve dava açıldığı anda halen mevcut bulunmalıdır. Ayrıca, açılan davanın, ileri sürülen hukuki tehlikeyi ortadan kaldıracak nitelikte olması gerekir. Bir kimsenin hakkına ulaşabilmesi için mahkeme kararına o anda ihtiyaç duyuluyorsa, hukuki yararın varlığından söz edilebilir.. Bir mahkeme kararına ihtiyaç yoksa hukuki yarardan söz edilemez. Bu nedenlerle mahkemece, davacının dava açmakta hukuki yararı bulunup bulunmadığı değerlendirilerek, dava açmakta hukuki yararın varlığı kabul edildiği takdirde, Ceza Mahkemesi kararının kesinleşmesi de beklenerek hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ve değerlendirme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 30.3.2024).

¹⁸⁵ Özbek, 288; Kuru ve Budak, *Tespit*, 87.

¹⁸⁶ Erdönmez, 152.

sürülmemiş olması veya görüldüğü mahkemede sahtelik iddiası niteliğinde bir savunma olarak öne sürülemiyor olması gerekir¹⁸⁷.

Sahtelik davasının konusu olan senet, daha önce başka bir davada öne sürülmemiş olsa bile sahtelik iddiası, yapılacak olan bir takipte ayrı bir savunma sebebi şeklinde öne sürülebilecektir¹⁸⁸. Ancak davacının, sahtelik iddiasını ileri sürmeden ayrı bir dava olarak sahtelik davasını açmasında hukuki yararın mevcudiyetinin kabul edilebildiği bazı haller bulunmaktadır. Örneğin borçlu, alacaklının yaptığı takip sonucunda ödeme emrine itiraz etmemişse ya da takibe konu senedin altındaki imzaya açıkça itiraz etmemişse, bu durumda sahtelik davası açmasında hukuki yarar bulunmaktadır¹⁸⁹.

Adi senede ilişkin davacı borçlu tarafından takibe konu adi senede ilişkin açılan sahtelik davası, İİK m. 72 kapsamında bir menfi tespit davası olduğundan¹⁹⁰, hukuki yarar koşulu, menfi tespit davalarındaki gibi davanın icra takibinden önce mi yoksa sonra mı açılacağına göre değişkenlik gösterir.

2.5.2.2.1 İcra takibinden önce açılan sahtelik davasında hukuki yarar şartı

Davacı, ancak korunmaya değer bir hukuki yararı varsa, bir takip talebi başlatılmadan önce borçlu olmadığının ve senedin sahteliğinin belirlenmesi için bir sahtelik davası açabilir¹⁹¹. Adi senette bulunan imzanın veya yazının sahte olması, borçlunun sahtelik davası açmakta korunmaya değer hukuki yararının bulunduğunu gösterir. Fakat, borçlu kendisine karşı başlatılacak takipte, derdest olan davada ya da açılacak bir davada iddia ve savunma şeklinde öne sürülebileceği hususlar açısından ayrı bir menfi tespit davası açmasında hukuki yararı yoktur¹⁹².

İİK m. 68 kapsamında takibe itirazın kesin şekilde kaldırılmasına yarayacak belgelere alacaklı, sahip değilse, borçlu, sahteliğini ileri sürdüğü senetle alacaklının başlattığı takipte sahtelik iddiasını ileri sürerek ve takibe itiraz ederek takibi

¹⁸⁷ Özbek, 288; Kuru ve Budak, *Tespit*, 114.

¹⁸⁸ Özbek, 288.

¹⁸⁹ Kuru ve Budak, *Tespit*, 75.

¹⁹⁰ Kuru, *İcra*, 349.

¹⁹¹ Kuru, *Menfi Tespit*, 24.

¹⁹² Kuru, *Menfi Tespit*, 28.

durdurabilir¹⁹³. İtiraz üstüne duran takip aleyhine alacaklı, takibin devamı için itirazın iptali davası açar. Borçlu, alacaklının açacağı itirazın iptali davasında da adi senedin sahteliği iddiasını ileri sürebilir¹⁹⁴. Dolayısıyla borçlunun adi senedin sahteliği iddiasını, ayrı bir dava açarak ileri sürmesinde hukuki yararı yoktur.

Öte yandan, takibe itiraz sonucunda alacaklı İİK m.68'deki belgelere istinaden icra mahkemesinden itirazın kaldırılması yönünde karar aldırsa dahi, borçlunun adi senede ilişkin sahtelik iddiasında ayrı bir dava açmasında hukuki yararı yoktur. Borçlunun takibe yaptığı itirazı alacaklı kaldırır, borçlu yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açabilir ve senetteki sahtelik iddiasını burada öne sürebilir¹⁹⁵. Eğer borçlu, borçtan kurtulma davasını açabileceği yedi günlük süreyi kaçırmışsa, bu halde sahtelik iddiası için ayrı bir dava açabilir¹⁹⁶.

Borçlu, adi senet olarak bir kambiyo senedinin sahteliğini iddia etmişse, icra takibinden evvel sahtelik davası açmasında hukuki yararı vardır. Çünkü, kambiyo senetlerine özgü takip yolunda ödeme emrine karşı imzaya ya da borca itiraz yani sahtelik iddiası, satış haricindeki takip işlemlerini kendiliğinden durdurmaz. Borca itiraz hâlinde, borçlu İcra ve İflâs Kanunu'nun 169/a-1. maddesinde belirtilen belgeleri ibraz edemediği sürece, icra mahkemesinden takibin geçici olarak durdurulmasına yönelik bir karar alınması mümkün değildir¹⁹⁷. Bu durumda, borçlunun icra takibinden önce sahtelik davası açabilmesi hem hukuken mümkündür hem de böyle bir dava açmasında korunmaya değer bir hukuki yarar bulunduğu kabul edilmelidir¹⁹⁸.

Borçlu davacının, sahteliğini iddia ettiği senede dayanılarak kendisine karşı icra takibi başlatılmadan önce sahtelik davası açmış olması, bu senede dayalı takibin

¹⁹³ Karslı, *İcra*, 608.

¹⁹⁴ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 10. bs., (İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2023), 133 (İcra); Kuru, *Menfi Tespit*, 27.

¹⁹⁵ Kuru, *İcra*, 353.

¹⁹⁶ Özbek, 291.

¹⁹⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 365.

¹⁹⁸ Hasan Özkan, *Ödeme Emri ve İtiraz, İtirazın Kaldırılması ve İptali*, (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2013), 88; Kuru, *İcra*, 353; YHGK. T. 07.12.2011, E. 2011/13-576, K. 2011/747, "...Hukuk Genel Kurulu; Borçlunun, hakkında henüz icra takibi başlamadan önce yapılabilecek, olası bir takibi düşünerek, kendisini borçla tehdit eden bir kişiye karşı böyle bir borcu bulunmadığının saptanması için dahi menfi tespit davası açabileceği kabul edilmişken, hakkında yürütülmekte olan bir icra takibi olan borçlunun bu davayı açmasında hukuki yararı bulunduğu hiçbir kuşku olmadığı gibi, böyle bir davayı açmasında da hiçbir engel yoktur.", (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

başlatılmasını engellemez ve başlatılmış olan takibi kendiliğinden durdurmaz. Ancak borçlu, açtığı sahtelik davası kapsamında, mahkemeden teminat karşılığında takibin durdurulmasına yönelik ihtiyati tedbir kararı talep etme hakkına sahiptir. Mahkeme, borçlunun bu istemi kapsamında ihtiyati tedbir kararı vermeye mecbur değildir. Mahkeme, davacının talebini ciddi görürse alacağın yüzde on beşinden az olamayan bir teminatla takibi durdurabilir¹⁹⁹.

2.5.2.2.2 İcra takibinden sonra açılan sahtelik davasında hukuki yarar şartı

Borçlu, aleyhine başlatılan takipten sonra senedin sahte olduğu iddiasıyla sahtelik davası açabilir. Ancak borçlunun, takip talebinin ardından sahtelik davası açabilmesi için hukuki yararının bulunması gerekmektedir. Takip sürecinden sonra borçlunun senedin sahteliğini tespit etmek amacıyla dava açmasının hukuki yarar taşıyıp taşımadığı konusu, doktrin ve uygulamada tartışmalı bir husustur.

Öğretideki bir görüşe göre; borçlu davacının, sahteliğini iddia ettiği senede ilişkin olarak dava açmayı planlaması durumunda, alacaklının, İcra ve İflas Kanunu'nun 68. maddesinde belirtilen ve itirazın kesin kaldırılmasına imkân tanıyan belgelerden herhangi birine sahip olmaması hâlinde, borçlunun ödeme emrinin tebliğinden önce ya da ödeme emrine itiraz süresi içinde sahtelik davası açmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.²⁰⁰ Borçlu, ödeme emrine itiraz ederek icra takibini durdurabileceği gibi, duran icra takibini alacaklı İİK m.68'de yazılı belgeler olan belgelerle kaldırılabilir. Alacaklının elinde bu maddedeki belgeler yoksa, sadece itirazın iptali davası açabilecektir²⁰¹. Senedin sahteliğini ileri süren borçlu tarafından, itirazın iptali davasında senedin sahteliği bir ön sorun şeklinde öne sürebilir.

Yargıtay, icra takibinin ardından açılan sahtelik davasında hukuki yararın mevcudiyetine ilişkin geçmişte verdiği kararlarında, icra takibinin ardından açılan sahtelik davasında hukuki yarar olmadığına karar vermektedir²⁰². Fakat Yargıtay'ın katıldığıımız güncel kararlarında, icra takibinin ardından açılan menfi tespit davalarında, alacaklının İİK. m.68'deki belgelere sahip olmaması ayırımına girmeden,

¹⁹⁹ Kuru, *İcra*, 356.

²⁰⁰ Kuru, *İcra*, 356; Karşı, *İcra*, 609.

²⁰¹ Kuru, *İcra*, 357.

²⁰² Y. 19. H.D. T. 01.02.2007 E. 2006/5326 K. 2007/677, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 31.3.2024).

ödeme emrine borca itiraz etmiş olsa bile hukuki yararın var olduğuna karar vermektedir²⁰³. Bu çerçevede Yargıtay, icra takibini borçlunun ödeme emrine itiraz ederek durdurma olanağı olsa bile borçlunun borçla tehdit altında olması nedeniyle sahtelik davası açmasında hukuki yararının var olduğunu belirtmektedir. Kaldı ki, borçlunun itirazla takibi durdurması icra takibini ortadan kaldırmaz.

Borçluya genel haciz yoluyla başlatılmış olan icra takibinde borçlunun ödeme emrinde imzaya itirazı durumunda, bu itiraz takibi durdurabilecek, bu yüzden borçlunun sahtelik davası açmasının hukuki bir yararı olmayacaktır. Alacaklının başlattığı takibin durmasıyla, alacaklının itirazın geçici kaldırılmasını talep etmesi ve bu talebin icra mahkemesi tarafından kabul edilmesi durumunda bile, icra takibi sürmeyecektir. Borçlu, borçtan kurtulma davası açabilir ve icra takibini, borçlu olmadığının belirlenmesini isteyeceği bu davanın sonuna kadar durdurabilir.

Borçlunun sahte senetle yapılan takipte imzaya itiraz etmesi durumunda, sahtelik iddiasını bağımsız bir davaya konu yapmasında hukuki yarar olmadığı ileri

²⁰³ Y. 19 HD., T.14.12.2015, E.2015/2085, K.2015/16742, “Davacı, icra takibinin dayanağı senetdeki borçlu imzasının kendisine ait olmadığını iddia ederek menfi tespit isteminde bulunmuş, davalı taraf ise davacının bu davayı açmakla hukuki yararının bulunmadığını savunmuştur. İcra Hukuk Mahkemesi’nin 2006/1184 E. 2011/489 K. sayılı davacı ...’in davalı ... aleyhine açtığı imzaya itiraz davasında davanın kabulüne ... İcra Müdürlüğü’nün 2006/9507 sayılı icra takibinin durdurulmasına karar verilmiş ise de, bu karar takip hukuku ile ilgili olduğundan takibe konu edilen senedi kendiliğinden hükümsüz hale getirmeyeceğinden davacının iş bu menfi tespit davasını açmakta hukuki yararının bulunduğu gözetilmeden yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.”; YHGK. 18.01.2012 E:201/19-622 K: 2012/9, “Kaldı ki, Davacı/borçlunun, borçlu olmadığını iddia ederek ilamsız icra takibine itiraz etmesi, sadece takibin durmasını sağlar ancak takip işlemini sona erdirmez. Takibin iptali ise ancak açılan davanın sonucunda gerçekleşir. Bu nedenle, davacının takibe konu icra dosyasına ilişkin borçlu olmadığının tespiti amacıyla dava açması hukuki yarar taşır.”; Y.13 HD, T. 19.10.2009, E. 2009/5267 K. 2009/11668 “Bir icra takibine itiraz edilmesi halinde, alacaklı tarafından itirazın iptali davası açılabilir. Bu durumda, menfi tespit davasında ileri sürülebilecek savunmalar, itirazın iptali davasında savunma olarak kullanılabilir. Dolayısıyla, itirazın iptali davası açıldıktan sonra borçlunun ayrı bir menfi tespit davası açmasının hukuki yararı bulunmayabilir. Ancak, alacaklı tarafından itirazın iptali davası henüz açılmamışsa, borçlunun itirazın iptali davasını beklemeden menfi tespit davası açması hukuki yarar taşımaktadır. Nitekim bu durumda, borçlunun itirazı üzerine icra takibi durmuş olsa da, itiraz yalnızca icra hukuku bakımından sonuç doğurmakta; maddi anlamda kesin hüküm etkisi yaratmamaktadır. Bu nedenle borçlu, alacaklıya tanınan ve bir yılı bulan sürenin dolmasını beklemeksizin, borcun maddi hukuk açısından bir an önce ve kesin biçimde ortadan kaldırılmasını talep etme hakkına sahiptir. Dolayısıyla böyle bir durumda menfi tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunmadığını ileri sürmek isabetli değildir. Ayrıca, İcra ve İflas Kanunu’nun 72/2. maddesi gereğince, henüz bir icra takibi başlatılmamış olsa dahi, borç tehdidi altında bulunan kişi menfi tespit davası açabilir. O halde dava konusu olayda, hakkında başlatılan takibe itiraz eden borçlu davacının, kendisine karşı bir itirazın iptali davası açılmasını beklemeden iş bu menfi tespit davasını açmakta hukuki yararı bulunduğunun kabulü ile işin esasının incelenmesi gerekirken, aksine düşüncelerle hukuki yarara ilişkin “dava şartı” yokluğundan bahisle davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T.: 31.3.2024).

sürülmüştür²⁰⁴. Genel haciz yoluyla yapılan takipte, ödeme emrine imzaya itiraz edildikten sonra sahtelik davası açılmasının hukuki yarar taşıdığı kabul edilmektedir. Bunun sebebi, bu durumun borçlunun mallarına geçici haciz konmasını engellemesi ve borçtan kurtulma davası açarken teminat gösterme zorunluluğunu ortadan kaldırmasıdır. Bu nedenlerle hukuki yarar makul karşılanmaktadır.²⁰⁵

Borçlunun, icra takibinin ardından sahtelik davası açmasında hukuki yararın bulunduğu kabul edildiği bazı haller vardır. Ödeme emri aleyhine imza sahteliği iddiasını ileri sürerek, itiraz eden borçlunun itirazının alacaklı tarafından geçici kaldırılması sonucunda borçtan kurtulma davasını açacağı süreyi kaçırırsa sahtelik davası açmada hukuki yararı vardır²⁰⁶.

Ayrıca borçlu ödeme emrine itiraz etmemiş ise, aleyhine başlatılan bir icra takibinden sonra sahtelik davası açabilecektir. Borçlu, ödeme emrine itiraz etmemiştir ve cebri icra tehdidiyle karşı karşıyadır. Borçlunun bu halde takibe konu senedin sahteliğini ayrı bir dava şeklinde açmasında hukuki yarar vardır²⁰⁷. Şayet borçlunun sahteliğini ileri sürdüğü senet bir kambiyo senediyse ve açılmış bir takip talebi varsa borçlunun bazı hallerde sahtelik davası açmasında hukuki yararı vardır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte ödeme emrine itiraz, takibi durdurmaz. Borçlunun elinde İİK m.169/a-1’de yer alan belgeler yoksa, sahtelik iddiasının belirlenmesi için ödeme emri tebliğ edildikten sonra, itiraz süresi içerisinde sahtelik davası açmasında hukuki yararı vardır²⁰⁸.

2.5.2.2.3 Davacının inkâr ettiği bir borçla tehdit ediliyor olması

Menfi tespit davasında hukuki yarar koşulunun bulunması, davacının bir hakkı ya da hukuki halinin güncel bir tehlikeyle tehdit edilmesine bağlıdır²⁰⁹. Sahtelik davasının açılabilmesi için de davacının sahteliğini ileri sürerek varlığını inkâr ettiği bir senet ile hukuki durumu güncel bir tehdit altında olmalıdır. Sahtelik davasının

²⁰⁴ Kuru, *İcra*, 357.

²⁰⁵ Kuru, *İcra*, 358.

²⁰⁶ Özbek, 291.

²⁰⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra*, 135; Kuru, *İcra*, 357.

²⁰⁸ Kuru, *İcra*, 353; Karşı, *İcra*, 610.

²⁰⁹ Baki Kuru, *Hukuki Mütalâalar Yayınlanmamış Makaleler*, (Ankara: Adalet Yayınevi 2013), 160 (*Mütalâalar*); Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra*, 232.

açılmaması durumunda, borçlunun malvarlığı aktifinde bir azalma, pasifinde bir artış varsa hukuki durumunda bir tehdit var olacaktır. Borçlu sahtelik davası açarak, kendisine zarar verecek bu hali ortadan kaldıracaktır²¹⁰.

Davacının sahtelik davasına konu olan borcun mevcudiyetini inkâr edebileceği pekçok neden bulunmaktadır. Örneğin borç, doğmamış veya dava konusu borç hükümsüzleşmiş olabilir. Borç, sonlanmış olabilir ya da borçlu def'i hakkına istinat ederek borçlu olmadığını ileri sürebilir. Borçlu, borç senedi metninde bulunan yazının ya da senet metnindeki imzanın sahteliği iddiasını ileri sürebilecektir. Borçlu, sahtelik davasında bahse konu senetteki sahtelik iddialarına istinaden borcun hiç doğmadığını, mevcudiyetini inkâr ettiği borç senediyle güncel hukuki yararının tehdit edildiğini bildirecektir.

2.5.2.3 Sahtelik davası öncesinde senede dayalı borcun ödenmemiş olması gerekir

Borçlu, senedin sahteliği aleyhine açılacak davada ön sorun şeklinde öne sürmek yerine ayrı bir sahtelik davası açabilecektir (HMK m. 208/3). Borçlu davacı, sahtelik davasını, icra takibinden önce veya icra takibi sırasında açabilir. Fakat, sahtelik davasının açılması için takibe ya da davaya konu borcun ödenmemiş olması gerekmektedir²¹¹. Sahtelik davası açacak borçlu, mevcut olduğundan bilgi sahibi olduğu ve sahteliğini ileri sürdüğü senede bağlı borcu kendisi aleyhine açılacak takip öncesinde ödememiş olmalıdır. Aksi durumda borçlunun, sahtelik davasına konu olan borcu ödemesi durumunda sahtelik davası açmada bir hukuki yararının bulunmadığı akla gelebilir. Öte yandan, borçlu kendisine karşı başlatılan bir takip talebinden sonra açtığı sahtelik davası sonuçlanmadan, cebri icra tehdidi altında borcu öderse, açtığı dava bundan böyle sahtelik davası şeklinde süremeyecektir. İcra tehdidi ile borcun ödenmesi durumunda sahtelik davası yani menfi tespit davası istirdat davasına dönüşür.

Borçlu davacının açtığı menfi tespit davasının icra takibinden evvel neticelenmemişse ve menfi tespit davasının açıldığı mahkemeden ihtiyati tedbir

²¹⁰ Kuru, *Mütalâalar*, 160.

²¹¹ Muşul, *Menfi Tespit*, 83.

kararının da alınmadan icra tehdidiyle borç ödenirse, önceden açılan menfi tespit davası istirdat davasına dönüşür²¹².

Borçlu, sahtelik davasına konu olan senetteki borcu takipten önce ödemişse borçlunun açtığı dava, sahtelik davası veya istirdat davası olmaz. İcra tehdidinin bulunmasının; takipte ödeme emrinin kesinleşmesi ve alacaklıya kesin haciz isteme yetkisinin gelmesiyle başladığı kabul görmektedir. Borçlunun, icra tehdidi bulunmadan ödediği parayı geri almak için açacağı dava, TBK m.78’de yer alan borçlanılmamış edimin ifası düzenlemelerine göre belirlenir ve iadesi talep edilir²¹³.

2.5.2.4. Resmi makamın bulunması şartı

Sahtelik davası açılacak resmi senetlerdeki diğer dava şartları genel olarak adi senetlerdeki dava şartlarıyla aynıdır. Sadece, resmi makamın bulunması şartı, adi senetlerde bulunmayıp resmi senetlerde olan bir şarttır. Bu tür senetleri düzenleme yetkisi olan noterlerin sorumluluğu, haksız eylem sorumluluğu niteliğinde olsa bile, noter senetleri aleyhine açılan sahtelik davalarında bu tür senetlerde kusur şartı aranmaz.

Resmi belgenin oluşabilmesi için, yetkili bir kamu görevlisi ya da resmi makam tarafından düzenlenmiş olması gereklidir²¹⁴. Resmi senetler de bu kapsamdaki belgeler arasında yer alır ve yetkili bir merci veya memurun katılımıyla düzenlenen belgelerdir. NK’ya göre, başka kanunlarda açıkça farklı bir makama bırakılmadıkça, bir işleme resmiyet kazandırma yetkisi noterlere aittir (NK. m.60). Fakat özel kanunlarla bu yetki, bazı durumlarda farklı kişi veya kurumlara da verilebilmektedir. Örneğin Tapu Kanunu m.26, TMK m. 532 ve HMK m. 224’da bu yetki yer almaktadır²¹⁵.

Resmi senetlerin sahteliğinin tespiti amacıyla açılan sahtelik davasında, ilgili resmi makamın gerçeğe aykırı kayıtlarla belge düzenlediği ya da sahte içerik

²¹² Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 222.

²¹³ Muşul, *Menfi Tespit*, 416.

²¹⁴ Devrim Güngör, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, (Ankara: Yetkin Yayınları 2010), 51; Ali Üstüner, “*Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*”, (Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır 2013), 21.

²¹⁵ Kavak, 20.

oluşturduğu ileri sürülür²¹⁶. Noter senetlerine ilişkin dava konusu olan sahtelik iddialarında ise, senedin düzenleme ya da onaylama şeklinde olmasına göre farklılıklar ortaya çıkar. Düzenleme şeklindeki noter senetlerinde, belgenin içeriği, imza ve tarih bölümleri sahtelik iddiasına konu edilebilirken; onaylama şeklindeki noter senetlerinde yalnızca imza ve tarih kısmına yönelik sahtelik ileri sürülebilir.

Noterler dâhil, bir senedin düzenlenmesinde resmi makamın dahil olduğu bütün senetlere ilişkin açılacak sahtelik davalarında senedi düzenleyen kişi taraf olarak göstermelidir²¹⁷. Sahtelik davası açacak olan davacı, gerek resmi senedi elinde tutan şahsa karşı gerekse resmi senedi düzenleyen veya onaylayan makam aleyhine birlikte dava açmalıdır. Bunlar arasında mecburi dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Maddi hukuktan doğan nedenlerle birden çok şahsın beraber dava açmak zorunda olması ya da onlara karşı birlikte dava açılmasının zorunlu olduğu durumların kabul edildiği dava arkadaşlığı türüne mecburi dava arkadaşlığı denmektedir²¹⁸. Noter senetleri aleyhine açılacak sahtelik davasındaki mecburi dava arkadaşlığı, usûlî bir neden doğmaktadır. Sahtelik davasında usulî bir nedenden doğan dava arkadaşlığı varsa, taraflardan biri hakkında verilecek kesin hüküm, davaya iştirak eden diğer dava arkadaşlarına da etki edebilecektir. Resmi senedin düzenlenmesinde görevi kapsamında, senede resmîlik vasfı veren kişi olmadan, senette ileri sürülen sahteliğin oluşturulması olanaklı değildir²¹⁹.

Resmi senetlerde sadece sahteliğe konu senet elinde olan aleyhine açılacak sahtelik davasında evrakı düzenleyeni göstermek, hazırlayan ya da onaylayan makamı davalı göstermemek, sonradan o makama dava açılma olasılığı olan bir davayla yargılamanın uzamasına yol açacaktır.

²¹⁶ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *Usul*, 381.

²¹⁷ Y. 19.H.D. T. 15.1.2015, E. 2014/12994, K. 2015/379, “6100 Sayılı HMK.nun 208/4.fıkrasında “... Resmi bir senetteki yazı veya imzayı inkâr eden tarafın bu iddiası, ancak ilgili evraka resmîyet kazandıran kişiyi de taraf göstererek açacağı ayrı bir davada incelenip karara bağlanabilir. Asıl davaya bakan hakim, gerekirse bu konuda imza veya yazıyı inkâr eden tarafa, dava açması için iki haftalık kesin bir süre verir.” denilmektedir. Anılan bu madde hükmü uyarınca mahkemece uyumsuzluğa konu belgeyi düzenleyen noter aleyhine dava açması için davacıya süre verilerek sonucuna göre yargılamaya devam edilmesi gerekirken bu hususun gözetilmemesi de doğru görülmemiştir.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²¹⁸ Taşdemir, 65.

²¹⁹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 732.

2.6 Sahtelik Davasının Benzer Davalarla Karşılaştırılması

2.6.1 Menfi tespit davası ve sahtelik davası

Bir menfi tespit davası olan sahtelik davası, bir belgenin altındaki imza ya da yazının veya GEİ ile meydana getirilmiş verinin kendisine ait olduğu öne sürülen şahsın aksini kanıtlamak için açtığı bir davadır²²⁰. Menfi tespit davasının hukuki nedeni, İİK. m.72’de yer almamaktadır. Davanın hukuksal sebebi, davacının borçlu olmadığını ileri sürdüğü hukuksal niteliğine göre değişir. Davanın sahtelik davası şeklinde tanımlanması, davanın temelindeki hukuksal ilişkinin özelliğinden doğmaktadır. Menfi tespit davası; senet sahteliği, imza sahteliği veya yazının sahteliği iddialarına dayanıyorsa, dava sahtelik davası şeklinde nitelendirilmektedir²²¹.

Menfi tespit davasında borçlu, maddi hukuk açısından borçlu olmadığını ileri sürmekte ve genel hükümler kapsamında bu durumun belirlenmesi için açtığı bu davayı açmaktadır²²². Menfi tespit davası, borçlu ya da borcu olduğu ileri sürülen davacı tarafından takip isteminden önce veya sonra da açılabilecektir. Takip talebi sonrası açılan menfi tespit davasında davacı, borçlu olmamasına karşın alacaklı tarafından açılan takipte, takibe itiraz etmemiş veya itiraz etmesine karşın haklılığını kanıtlamamış ve hakkındaki icra takibi kesinleşmiştir. Takip isteminden önce açılan davada ise, mevcut olduğunu reddettiği borçla tehdit altındadır. Bu nedenle borçlu, kendisi aleyhine yapılacak olan takipten önce borçlu olmadığına ilişkin genel mahkemelerde menfi tespit davası açabilir²²³. Sahtelik ve menfi tespit davalarında borçlunun maddi hukuk manasında borçlu olmadığının belirlenmesi talep edilmektedir. Sahtelik davasında borçlu, açılan takipte veya davada, bunlara temel teşkil eden belgenin sahteliğini ileri sürerek maddi hukuk manasında borçlu olmadığını kanıtlamaya çabalamaktadır.

2.6.2 İstirdat davası ve sahtelik davası

Borçlu icra takibinde ödeme emrine itiraz etmemişse yahut itiraz etse de bu itiraz icra mahkemesi tarafından kaldırılmışsa, alacaklının açtığı bu takip talebi

²²⁰ Kuru, *Menfi Tespit*, 18; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 377.

²²¹ Kuru, *Menfi Tespit*, 18; Muşul, *İcra*, 447.

²²² Kuru/ Budak, *Tespit*, 74.

²²³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 215; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *İcra*, 175.

kesinleşecektir. Kesinleşen bu takip aleyhine borçlu, ya menfi tespit davası açıp maddi hukuka göre borçlu olmadığını tespit ettirecek ya da icra tehdidi altında borcu ödeyecektir²²⁴.

Borçlu açtığı davada borçlu olmadığı, takibe konulan senetteki yazı veya imzanın kendisine ait olmadığı iddiasına dayanırsa açılması gereken dava, sahtelik davasıdır. Ancak borçlu icra takibi sonucunda borcu öderse, ödediği paranın iadesi için borçlunun açacağı dava ise istirdat davasıdır²²⁵.

Takibe konu borcun mevcut olmadığı belirlenmesi için borçlunun açtığı menfi tespit davası sürerken icra tehdidiyle borç ödenirse menfi tespit davası istirdat davasına dönüşür²²⁶. Borçlunun, takibe konu senetteki imza ya da yazının kendisine ait olmadığı iddiasıyla açacağı dava, bir tür menfi tespit davası olan sahtelik davasıdır. Yine açacağı sahtelik davası sürerken borçlunun borca konu olan parayı cebri icra tehdidi altında ödemesi halinde, sahtelik davası da, menfi tespit davasında olduğu gibi istirdat davasına dönüşecektir.

2.6.3 Terditli dava ve sahtelik davası

Borçlu, sahtelik davasını açarken, birbirlerine zıt olmamak şartıyla dava dilekçesinde birden fazla vakiya dayanabilir²²⁷. Borçlu, senedin sahte olduğunu ve bu senedin bedelsiz olduğunu terditli şekilde öne sürebilir. Borçlunun terditli taleplerinden birincisi, asıl talebidir. Davacı öncelikle, takibe konu senedin sahte olduğunu ve iptalini isteyecektir. Bu davanın kabul edilmemesi durumunda basamaklı olan talebi, senedin bedelsiz olduğuna dayanan senedin iptali talebidir. Davacı borçlu, sahtelik iddiası haricinde terditli olarak; sahteliğe ve muvazaaya yönelik iddiaları kapsamında, sahtelik, hile ve anlaşılmaya aykırı doldurma iddiaları, imzanın sahte olduğu iddiası ve hileyle esaslı hata iddialarını terditli şekilde öne sürebilecektir²²⁸.

²²⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 216.

²²⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 222.

²²⁶ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 222; Y. 15. H.D., T.06.01.2014 E. 2013/5143 K. 2014/18, "...yargılama sırasında da davacı vekili 07.06.2007 tarihli dilekçesi ile menfi tespit davasına konu olan paranın yargılama sırasında davalıya ödendiğini ve 398.000,00 TL tutarlı teminat mektubunun geri alındığını, menfi tespit davasının da istirdat davasına dönüştüğünü bildirmiş ve davalı vekilince de aksine bir bildirimde bulunulmamıştır", (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²²⁷ Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C. 1, (Ankara: Bilge Yayınevi 2014), 1442; Kuru, *Menfi Tespit*, 78.

²²⁸ Uyar, Uyar ve Uyar, 1444.

BÖLÜM 3: RESMİ SENETLERDE SAHTELİK İDDİASININ HUKUK DAVALARINA VE İCRA TAKİPLERİNE ETKİSİ

3.1 Resmi Senetlerde Sahtelik İddiasının Medeni Yargılama Hukukundaki Sonuçları

3.1.1 Genel olarak

Sahtelik davasına tatbik edilecek yasal düzenlemelere göre sahtelik davasının kabulü ya da reddi durumunda oluşacak neticeler, değişiklikler gösterir. Sahtelik davasına tatbik edilmesi gereken hukuk kurallarına göre bu davanın sonuçları ayrı ayrı değerlendirmelidir. Sahte olduğu iddia edilen senede ilişkin açılan sahtelik davasının genel hükümlere göre doğuracağı sonuçlar ile bu davanın icra takibine etkileri, uygulanacak kanun maddesine bağlı olarak farklılık arz eder²²⁹.

Resmi senetlerin sahteliği iddiası ile açılan sahtelik davalarında davaya tatbik edilecek yasa maddesi hususunda doktrinde görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Resmi senetlere ilişkin sahtelik iddiaları ve bunun üzerine açılacak sahtelik davalarında HMK'nin 208/4, 209/2, 211, 213/2 ve 214 maddeleri uygulanacaktır. Resmi senetlere ilişkin sahtelik iddiaları incelenirken, genel kural, senetlere resmi vasıf kazandırma yetkisi bulunan noterlerce düzenlenen noter senetleri incelenecektir. Düzenleme şeklindeki noter senetleri ve onaylama şeklindeki noter senetlerinde hangi bölümler için sahtelik iddiası öne sürülebileceği yukarıda belirtilmiştir. Noter senetlerinde yazının ya da imzanın inkârına dayanan sahtelik iddiasında, sahtelik, sadece mahkeme kararıyla kesinleşirse, bu senet bir işleme temel alınamaz. Sahtelik iddiaları HMK m.

²²⁹ YHGK, T.3.4.2013, E.2012/19-1394, K.2013/419, “Görülmekte olan bir davada dayanak alınan resmi senedin sahte olduğunun aynı yargılama süreci içinde ileri sürülmesine “sahtelik iddiası” denir. Örneğin, borçlu olarak görünen kişinin böyle bir senet için noter huzuruna çıkmadığını ya da senette yer alan imzanın kendisine ait olmadığını öne sürmesi, sahtelik iddiası kapsamında değerlendirilir. Sahtelik iddiası, resmi senedi düzenleyen veya onaylayan noter ya da diğer resmi görevlinin hukuka aykırı bir fiil gerçekleştirdiği yönünde bir iddiadır. Bu çerçevede; somut olayda davacının, davalı ile aralarında herhangi bir sözleşme ilişkisi bulunmadığını ve kendi adına düzenlendiği iddia edilen vekâletnamedeki imzanın kendisine ait olmadığını belirtmesi, yukarıda açıklanan anlamda bir sahtelik iddiası niteliği taşımaktadır. Sahtelik iddiası, dava dışı bir noter tarafından düzenlenmiş resmi bir senede ilişkin olduğundan, ilgili noterin taraf olmadığı bir yargılamada bu iddianın incelenerek karara bağlanması isabetli değildir. Zira, söz konusu sahtelik iddiasının mahkemece sabit görülmesi durumunda, ilgili noterin 1512 sayılı NK'nın 162. maddesi uyarınca hukuki sorumluluğu doğabilir. Bu nedenle, noterin kendi işlemi hakkında ileri sürülen sahtelik iddiasına karşı savunma hakkının tanınması ve elde edilecek deliller ışığında değerlendirme yapılarak karar verilmesi gerekmektedir”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

211 uyarınca incelenecektir²³⁰. Noter senedinin sahteliğine ilişkin karar kesinleşince, senedin altına sahte olduğu yazılır ve senet iptal edilir. Resmî senetlerde, senedin resmi dairedeki aslı da bu usulle iptal edilir²³¹.

Davaya konu resmi senet, senede ilişkin sahtelik iddiasının mahkeme kararıyla sabit olması durumunda herhangi bir işleme temel alınamaz. Resmi senetlere ilişkin öne sürülen sahtelik iddiası incelemesinin neticelerinin de yer aldığı HMK'nın 209. maddesinde sahtelik davalarının icra takibine etkisine ilişkin bir hüküm yoktur. Resmi senetlere ilişkin sahtelik davasının takip hukukuna etkisi, aşağıda incelenecektir.

Adi senetlere ilişkin sahtelik davasına ilişkin sahtelik davasının açılması ve bu davanın takip hukukuna etkisi hususunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmaktadır.

3.1.2 HMK m. 209 Uygulanması Gerekliğini Belirten Görüşe Göre Doğan Sonuçlar Sahtelik Davasının Kabulü veya Reddi

Sahte bir senede istinaden hakkında takip başlatılan şahıs bahse konu takip aleyhine sahtelik iddiasında bulunursa veya bağımsız bir sahtelik davası açarsa HMK m. 209 düzenlemesi tatbik edilmelidir²³². İmza ve yazının inkârına dayanan ve menfi tespit davası vasfındaki bir sahtelik davası açıldığında HMK m. 209 düzenlemesi gereğince sahteliği iddiasına ilişkin mahkeme karar verene kadar bahse konu senet bir işleme temel alınmaz. Açılan takip, sahtelik davasının açıldığına ilişkin belgenin icra dosyasına sunulmasıyla durur²³³.

²³⁰ Y. 12 HD, T.19.4.206, E.2016/9858, K.2016/11673, "İmza inkârı durumunda mahkemece izlenecek usule ilişkin işlemler, HMK m. 21'de düzenlenmiştir. 211. maddenin 1. fıkrasının a ve b şu hükme yer verilmektedir; "Hakim, yazıyı ya da imzayı inkar eden tarafı isticvap ettikten sonra bir kanaate varamazsa, huzurda bu kişiye yazı yazdırarak ve imza atturarak elde edilen belge ile diğer delilleri birlikte değerlendirir. Hakim, sahtelik iddiasıyla ilgili olarak başka bir incelemeye yapılmasına gerek duymadan karar verebilecek durumda ise, gerekçesini açıkça ortaya koymak suretiyle senedin sahte olup olmadığına ilişkin hüküm verir. İsticvap amacıyla mahkemeye çağrılan taraf, belirtilen gün ve saatte duruşmaya katılmazsa, inkar ettiği belge üzerindeki yazı ve imzayı ikrar etmiş sayılır; bu husus kendisine çıkartılacak davetiyede ayrıca ihtar edilir" düzenlemesi yer almaktadır. Somut olayda, isticvap davetiyesinin, borçlu şirket adına takip konusu çeki imzalayan şirket temsilcisi yerine borçlu şirket vekiline tebliğ edilmesi usulsüz olduğu gibi, çıkarılan isticvap davetiyesinde de yukarıda belirtilen meşruhatın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu hali ile isticvap davetiyesi, İİK'nun 68a/4. maddesi göndermesi ile uygulanması gereken HMK'nun 211. maddesine aykırı olup, usule aykırı isticvap davetiyesi hukuki sonuç doğurmaz", (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²³¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 731-732; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 383.

²³² Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 736; Atalay, 549; Akil, 2408; Kiraz, *Sahtelik*, 67; Uyar, *Sahte*, 295; Muşul, *İcra*, 447.

²³³ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 737.

Sahtelik incelemesi sonucunda senedin sahteliğine ilişkin kararın kesinleşmesinin akabinde senedin sahte olduğu şerh düşülür ve senet iptal edilir²³⁴. Sahtelik iddiasının neticesinde senedin sahteliği iddiası reddedilirse adi senet, söz konusu davada kesin delil şeklinde işlem görecektir²³⁵.

Resmi senede ilişkin sahtelik iddiası ileri sürüldüğünde, bu senedi hazırlayan noter ya da resmi makamca sahte belge düzenlendiği veyahut senede gerçeğe aykırı kayıtların konulduğu öne sürülmüş olmaktadır²³⁶. Uyuşmazlığın konusu olan resmi senedin, davaya delil şeklinde sunulması halinde resmi senetteki yazı ya da imzayı inkâr eden taraf, bu iddiayı, sadece bu senede resmiyet niteliği kazandıran şahsı da taraf göstermek suretiyle açacağı ayrı bir davada öne sürebilecektir²³⁷.

Bu dava sonucundaki hüküm; senedin sahte olduğunun tespit edildiğine dair ise kararın kesinleşmesiyle davaya konu resmi senet, bu vasfını ve dolayısıyla delil değerini yitirir. Dava açılarak sahteliği belirlenen ve kesinleşen resmi senedin, ilgili resmi dairedeki aslı da iptal edilir. Bir davada delil vasfıyla öne sürülen resmi bir senede ilişkin, senedin sahteliğini iddia eden taraf, noteri de taraf göstererek senedin sahteliği iddiasıyla bağımsız bir sahtelik davası açmışsa, bu senedin delil olarak sunulduğu asıl davaya bakan mahkeme tarafından sahtelik davasının bekletici sorun yapılması gerekir²³⁸.

Mahkemece sahtelik iddiasının reddedilmesine ilişkin kararın kesinleşmesiyle bundan böyle ceza mahkemesi de sahtelik iddiasını dinlenemez²³⁹. Yine HMK m. 214/2 gereğince ceza mahkemesinin, belgeyi düzenleyen kişiyle ilgili ceza verilmesine yer olmadığına veya beraat kararı vermiş olması da, hukuk mahkemesinin belgenin sahteliğini incelemesini önlemez.

²³⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 735.

²³⁵ Kuru, *Usul*, 376.

²³⁶ Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 731.

²³⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 731; YHGK, T.3.4.2013, E.2012/19-1394, K.2013/419, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²³⁸ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 732-735.

²³⁹ Üstündağ, 567; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 376; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Usul*, 420.

Ayrıca, sahtelik iddiası sonucunda taraflardan biri haksız çıkmışsa ayrıca kötü niyetliyse bu nedenle ertelenen her bir oturum için celse harcı ve istem durumunda karşı tarafın gördüğü zararları gidermeye mahkûm edilir.

3.2 Resmi Senetlerde Sahtelik İddiasının İcra İflas Hukukundaki Sonuçları

3.2.1 İİK. m. 72'nin kapsamında sahtelik davasının kabulü veya reddi

Davacı olan borçlunun, senedin sahte olduğu yönündeki iddiasına ilişkin olarak açtığı dava İİK m. 72 çerçevesinde menfi tespit davası vasfını taşıyan sahtelik davasıdır. Başka bir deyişle, sahtelik davasına tatbik edilecek yasa maddesi, İİK m. 72 düzenlemesidir²⁴⁰. Sahtelik davasının kabul ya da ret usulleri de menfi tespit davası düzenlemeleriyle aynıdır.

Sahtelik davasının kabulü halinde, sahteliği ileri sürülen senede bağlı mevcudiyeti inkâr edilen ilişkinin sabit olduğu kesin hükümle belirlenmiştir²⁴¹. Sahtelik davası görülürken İİK m. 72 düzenlemesine tabi olarak icra takibinin durması ya da icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmemesine ilişkin bir ihtiyati tedbir kararı alınmışsa sahtelik davasının reddedilir ile ihtiyati tedbir kararı re'sen ortadan kalkar. Mahkeme, sahtelik davasının reddine karar vermesiyle birlikte alacaklının alacağını geç elde etmesinden doğan zararın giderilmesine kendiliğinden karar verecektir. Alacaklı lehine karar verilen bu tazminat, davayı açan borçlunun ihtiyati tedbir kararı alırken göstermiş olduğu teminattan alınır²⁴².

Sahtelik davası sonucunda davanın borçlu lehine neticelenmesi ile dava konusu senedin sahteliği ve sahte senede dayalı taraflar arasında hukuki ilişkinin bulunmadığı maddi hukuk kapsamında belirlenmiş olur²⁴³. Kararın kesinleşmesi ile takip iptal

²⁴⁰ Kuru, *Adi Senet*, 64.

²⁴¹ Özbek, 393.

²⁴² Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 220.

²⁴³ Y. 12 HD, T. 17.3.2022, E. 2022/689, K. 2022/3472, “Her ne kadar, sahtelik iddiası imza itirazı dışındaki bir sebebe (örneğin yazıda sahtecilik) dayandığında Dairemiz başlangıçta, İİK’da bu duruma özgü bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle HMK’nun 209. maddesinin uygulanması gerektiği görüşünü benimsemişse de, daha sonra bu içtihat değiştirilerek, senet üzerindeki yazıya ilişkin sahtelik iddiasının borca itiraz kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, zira bu hususun İİK m.169/a’da düzenlendiği, dolayısıyla HMK m.209’un bu konuda uygulanamayacağı ve bu tür sahtelik iddialarına dayalı olarak genel mahkemelerde açılan davaların ne bekletici mesele yapılabileceği ne de takibin durdurulmasına karar verilebileceği yönünde görüş benimsenmiştir Ancak, Yargıtay tarafından verilen bir bozma kararına uyan yerel mahkemenin, bu bozma kararı doğrultusunda inceleme yapma ve karar verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Mahkeme, bir kez bozma kararına uyduktan sonra bu kararından

edilir. Davada dayanak olan senedin geçersizliğine dair uyuşmazlık sona erdiğinden, bundan böyle senede bağlı hukuki ilişkiden kaynaklanan haklarını isteyebilecektir²⁴⁴.

Borçlunun mallarına sahtelik dava sırasında haciz konulmuşsa, kararın verilmesiyle haciz kalkar. Sahtelik davalarında karar kesinleşmeden evvel borçlunun malları satılmışsa buradan elde edilen satış tutarı borçluya geri ödenir. Eğer davalı alacaklı, davacı borçluyu sahtelik davası açmaya zorlayacak şekilde haksız ve kötü niyetli ise, sahtelik davası sonucunda haklı bulunan borçlu, davacının talebi üzerine zararını alacaklıdan tazmin ettirir ve bu zarar kendisine ödenir.²⁴⁵.

3.2.2 Resmi senetler bakımından sahtelik davasının takip hukukuna etkisi

Sahte bir senetle kendisine karşı takip yapıldığını ileri süren borçlu iki hukuki yola başvurabilir. Birincisi; borçlunun sahtelik iddiası ileri sürmesi ikincisi ise, ayrı bir sahtelik davası açmasıdır (HMK. m.208/3). Fakat borçlunun sahtelik iddiasını ileri sürdüğü sene resmi bir senetse, bu tür senetlerin sahteliği ön sorun şeklinde öne sürülemez ve sahtelik iddiası ayrı bağımsız bir dava açılarak ileri sürülmelidir.

1086 sayılı HMK döneminde ise m. 314'te “Resmi ve gayri resmi her türlü senedin sahteliğini iddia eden kişi, bu iddiasını esas davaya bakan mahkemede, ister asliye davası kapsamında isterse olay davası şeklinde ileri sürebilir.” düzenlemesi bulunmaktadır. Resmi senedin sahteliği iddiası, gerek ön sorun şeklinde öne sürülebilmekte gerekse ayrı bir davaya konu edilebilmekteydi. 6100 sayılı HMK m.208'deki hükme göre resmi senetler aleyhinde hakkında açılacak sahtelik davası,

dönerek direnme kararı veremez; aynı şekilde, bozma kararının kapsamı dışında kalıp kesinleşmiş bulunan hüküm bölümleri hakkında da yeniden karar oluşturamaz. Çünkü bozma kararına uyulmasıyla birlikte, bozma lehine olan taraf bakımından usule ilişkin kazanılmış hak meydana gelir ve bu hak, sonradan mahkemece bertaraf edilemez.

Somut uyuşmazlıkta, Dairemizin 19.10.2009 tarih ve 2009/17915 E. - 2009/19605 K. sayılı ilamı ile; yerel mahkeme kararının, takip dayanağı senetle ilgili olarak İstanbul 10. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde açılan 2008/82 E. sayılı menfi tespit davasında, 01.3.2008 tarihli bilirkişi raporunun da alındığı gözetilerek, menfi tespit davasının sonucunun beklenmesi gerektiğinden bahisle bozulmasına karar verildiğine ve yerel mahkemece de anılan bozma kararına uyulduğuna göre, Dairemizin içtihat değişikliği gerekçe gösterilerek usuli kazanılmış hakkın ihlaline sebep olacak şekilde, menfi tespit davasının sonucunun beklenmesine ilişkin karardan dönülmesi doğru bulunmamıştır. İİK'nun 72. maddesinin beşinci fıkrası gereğince; menfi tespit davası borçlu lehine hükme bağlanırsa derhal takip durur. İlamın kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024)

²⁴⁴ Kuru, İcra, 382; Özbek, 393; Kuru, Arslan ve Yılmaz, İcra, 221.

²⁴⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, İcra, 221.

resmi senedi düzenleyen kişinin de taraf olarak gösterileceği bir ayrı dava açılabilceğini düzenlemiştir²⁴⁶.

Resmi senetler aleyhinde sahtelik iddiasının icra takibine etkisi, HMK. m.209/2’de düzenlenmiştir. Bu hükümde; “*Resmî senetlerde bulunan yazı veya imzanın inkârı durumunda, ancak mahkeme kararıyla bu yazı veya imzanın sahteliği kesinleşirse, söz konusu senet hiçbir hukuki işleme temel teşkil edemez*” düzenlemesi bulunmaktadır. Anılan düzenlemeye göre, resmi senet aleyhinde sahtelik iddiası ileri sürüldüğünde senedin herhangi bir işleme esas alınmaması, yani icra takibini durdurması ancak senetteki yazı veya imzanın mahkeme kararıyla sahte olduğunun kesinleşmesi halinde mümkün olur. Dolayısıyla, resmi senedin icra takibini durdurma etkisi, mahkemenin senedin sahte olduğuna hükmetmesi sonucunda ortaya çıkar²⁴⁷.

1086 s. HUMK m. 317’de, “*Sahtelik iddiası 308 inci madde ile madde ile ilgili hükümlere göre incelenir. Sahteliği ileri sürülen senedin uzman bilirkişi tarafından incelenmesine ve olayla ilgili tanıkların dinlenmesine karar verilirse, bu tür senetler kesin hüküm kuruluncaya kadar kesin delil olarak kabul edilmez.*” Hükmüyle, resmi senetler aleyhinde aleyhine ileri sürülen sahtelik iddiasının takibe etkisi, bilirkişi incelemesi kararı verilmesine bağlanmıştır²⁴⁸. Bu kapsamda HMK, borçlu ile alacaklı arasındaki hukuki dengeyi korurken HUMK’a oranla alacaklı lehine bir düzenleme yapmıştır²⁴⁹.

Davacı borçlunun sahteliğini ileri sürdüğü ve dava açtığı senet, resmi bir mahkemede delil şeklinde sunulmuşsa, asıl davaya bakan mahkeme sahtelik davasını bekletici sorun yapar²⁵⁰.

İlam niteliğini taşıyan ya da taşımayan resmi senetlere ilişkin açılan sahtelik davalarında icra takibinin durup durmayacağına dair HMK m. 209’da bir hüküm bulunmamaktadır. Sahtelik davası, bir menfi tespit davası olduğundan İİK. m. 72/2. ve 72/3. gereğince takibin durdurulması talep edilebilecektir.

²⁴⁶ Atalay, 547; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 383.

²⁴⁷ Y. 9. H.D. T. 10.07.2012 E: 2012/17685 K: 2012/27237, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²⁴⁸ Özbek, 388.

²⁴⁹ Özbek, 388.

²⁵⁰ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 732.

İcra takibinden evvel açılan resmi senedin sahte olduğuna dair sahtelik davalarında davacı borçlu, takibin durdurulması talebiyle mahkemeye başvurabilir ve alacağının en az yüzde on beşi tutarında bir teminat gösterilmesi koşuluyla, mahkeme ihtiyati tedbir kararı vererek icra takibinin durdurabilir (İİK m.72/2). İcra takibinin ardından açılan enedin sahte olduğuna dair davada ise, borçlu, ihtiyati tedbir kararıyla dahi takibi durduramaz. Bununla birlikte, davacı borçlu, gecikmeden doğan zararların giderilmesi amacıyla ve alacağın en az yüzde on beşi tutarında teminat göstermesi şartıyla, mahkemeden ihtiyati tedbir talebiyle icra veznesindeki paranın alacaklıya ödenmemesini isteyebilir²⁵¹.

3.2.3 Adi senetler bakımından sahtelik davasının takip hukukuna etkisi

Kambiyo senedi haricindeki adi senetlere ilişkin açılan sahtelik davalarının takip hukukundaki etkisine ilişkin iki görüş ileri sürülmüştür. Bir görüş, bu durumda HMK m.209'un, diğer bir görüş ise İİK m.72'nin uygulanması gerektiğini belirtmektedir.

3.2.3.1 HMK. m. 209 uygulanması gerektiğini belirten görüşe göre doğan sonuçlar

Sahteliği ileri sürülen bir senede istinaden başlatılan bir icra takibi sonucunda senedin sahte olduğu iddiasıyla açılan bir sahtelik davası ile takip kendiliğinden durur ve yeni bir takip işlemi yapılamaz²⁵². Zira HMK m. 209'da yer alan “konuda mahkeme karar verene kadar, o senet herhangi bir işleme esas alınamaz” hükmü uyarınca, başlatılan takipler için ayrıca bir ihtiyati tedbir kararı verilmesine gerek olmaksızın, takibin derhal durması gerekir²⁵³.

Sahtelik davasının menfi tespit davası niteliği, davanın açılması halinde HMK m. 209'daki hüküm ile İİK. m. 72'deki hükmün hangisinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda tereddüt yaratabileceği akla gelse de, HMK m. 209'deki düzenlemenin, İİK m. 72'ye göre özel hüküm oluşturduğu açıktır. İİK m. 72'deki menfi tespit davası, icra takibine konu borcun sonlandığı iddiasıyla ve borcu sonlandıran ödeme, ibra, takas, feragat, butlan gibi hükümlere istinaden

²⁵¹ Özbek, 389.

²⁵² Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 737.

²⁵³ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 739.

açılabilir. Yukarıda yer alan sebeplerden birisi olan sahtelik iddiasının bahse konu olduğu durum, yasa koyucu tarafından özel olarak HMK’da yer almıştır²⁵⁴. Bu yüzden sahtelik davasının açılması ile icra takibi olduğu yerde durur²⁵⁵. İcra takibinin durması, sahtelik davasının incelendiği mahkeme tarafından verilebilecek tedbire bağlı değildir. Tedbir kararı vermesine bile gerek bulunmamaktadır²⁵⁶. Sahtelik davası sonucunda, icra takibinin İİK m. 72 kapsamında verilecek bir ihtiyati tedbir kararıyla durdurulabileceğinin kabulü, bu tedbir kararının HMK m. 209’a kıyasla hâkimin takdir yetkisine daha açık olduğu anlamına gelmez²⁵⁷.

Sahtelik davası haksız yere açılabilir bu ihtimal, “Haksız yere sahtelik” başlığını taşıyan HMK m. 213’de düzenlenmiştir²⁵⁸. HMK. m. 209, sahtecilik suçundan dolayı ceza mahkemesinde kamu davası açıldığında da uygulanır²⁵⁹. Bunun yanında, Cumhuriyet Savcılığına sahtecilik iddiasıyla yapılan suç duyurusunun HMK m. 209 manasında bir sahtelik davası ya da sahtelik iddiasıyla aynı hukuki sonucu doğuracağı düşünülmemelidir.²⁶⁰ Aksi halde herhangi bir harç ödemedi, sahteliğin belirlenmesi durumunda da karşı tarafa tazminat ve vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü olmaksızın, haksız yere açılan sahtelik davalarıyla takibin durmasına ve alacaklıların alacaklarını geç almalarına yol açarak hak kaybına neden olacaktır²⁶¹.

3.2.3.2 İİK. m. 72 uygulanması gerektiği görüşü

Kambiyo senetleri haricindeki adi senetlerin sahteliğine ilişkin açılacak davalarda, ister sahtelik iddiası takibe başlanmadan önce ister takibin ardından ileri

²⁵⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 738.

²⁵⁵ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 737.

²⁵⁶ Atalay, 549; Akil, 2408; Kiraz, *Sahtelik*, 69.

²⁵⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 739.

²⁵⁸ Y. 11. HD, 2.12.2019, E. 2019/853, K. 2019/7658, “İlk derece mahkemesi, Jandarma Kriminal Raporu ile davacının itirazı üzerine alınan Adli Tıp Kurumu raporuna dayanarak, dava konusu imzanın davacıya ait olduğunu tespit etmiş ve bu gerekçeyle davanın reddine karar vermiştir. Ayrıca, dosyada davacının imzayı kötü niyetle inkar ettiğine dair herhangi bir delil bulunmaması ve davalının zarara uğradığını kanıtlayamaması nedeniyle, davalı ...’ın HMK’nın 213. maddesinin uygulanması yönündeki talebin reddine karar verilmiştir.(...) Yukarıda açıklanan nedenlerle, davalı ... vekilinin temyiz isteminin reddi ile Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın HMK’nın 370/1. maddesi uyarınca ONANMASINA”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 31.3.2024).

²⁵⁹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 743; Atalay, 555; Akil, 2410; Kiraz, *Sahtelik*, 69.

²⁶⁰ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 743.

²⁶¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 743.

sürülmüş olsun, davanın açılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Borçlu, imza veya yazı yoluyla sahtelik iddiasında bulunulan senetle gerçekleştirilen ilamsız icra takibine itiraz ederek takibin durdurulmasını sağlayabilir. Ayrıca, borçlu mevcut veya ileride açılacak davalarda bu sahtelik iddialarını hem iddia hem de savunma olarak ileri sürebilir²⁶².

Borçlunun sahteliğini ileri sürdüğü senetteki iddiası imza inkârı ise, İİK imzaya itirazı ayrıca düzenlemiştir. İmzaya itiraz neticesinde takip duracaktır. Alacaklı, borçlunun itirazı nedeniyle duran takibe ilişkin olarak itirazın kaldırılması talebinde bulursa da borçlu yedi gün içinde açacağı borçtan kurtulma davasında sahtelik iddiasını ileri sürebilir. Ancak, borçlu bu durumda senedin sahteliğini gerekçe göstererek ayrı bir sahtelik davası açmakta hukuki menfaati bulunmamaktadır²⁶³.

Borçlu, sahte senet nedeniyle aleyhine başlatılan icra takibine karşı ödeme emrine itiraz ederken imzanın sahteliğini gündeme getirmemiş veya ödeme emrine hiç itirazda bulunmamışsa, cebri icra tehdidi altında bulunması nedeniyle sahtelik davası açmakta hukuki yararı olacaktır²⁶⁴.

Şayet borçlunun sahtelik iddiası imza inkârı haricindeki bir sebebe dayanıyorsa ve bahse konu neden; senet metninde, bedelde, vade tarihinde silinti veya kazıntı yapıldığına dair ise bahse konu iddialar, borçlunun senet metninden görülebilen borca itiraz nedenlerini oluşturacaktır²⁶⁵.

Borçlu davacının, takibe konu yapılan senedin sahteliğinin belirlenmesi amacıyla açtığı sahtelik davası, İİK m. 72 kapsamında bir menfî tespit davası niteliğindedir. Bahse konu davanın icra takibine etkisi de, aynı madde çerçevesinde ele alınmalıdır. HMK m.209/1'deki "*adi bir senetteki yazı veya imza inkâr edildiğinde, bu konuda mahkeme karar verene kadar, o senet herhangi bir işleme esas alınamaz*" düzenlemesi icra takiplerine ilişkin olarak uygulanmayacaktır. İmzaya itiraz, İİK m.68/a, m.72 ve m.170'te düzenlemiştir. İİK'daki bu düzenlemeler, HMK m.209/1'e

²⁶² Kuru, *İcra*, 353.

²⁶³ Kuru, *İcra*, 353.

²⁶⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 377.

²⁶⁵ Kuru, *İcra*, 227.

oranla daha özel hüküm olduğundan HMK m.209/1 düzenlemesi icra takiplerinde re'sen uygulanmayacaktır²⁶⁶.

Davacı borçlunun, sahtelik iddiasını imza inkârı dışındaki bir nedene dayandırması, borçluluğun reddi anlamına gelir. Borçlunun borçlu olmadığını ispatlamak amacıyla hukuk mahkemesinde açacağı sahtelik davası ise, İİK'nın 72. maddesinde düzenlenen menfi tespit davası niteliğindedir. Bu iki sahtelik iddiasının icra takibine etkisi, sahtelik davasının görüldüğü mahkemece İİK m.72 kapsamında ele alınmalıdır. Sahtelik davası nedeniyle icra takibinin durdurulması, İİK m.72 kapsamında verilecek ihtiyati tedbir kararıyla olanaklı olacaktır²⁶⁷.

Takibe konu olan senede ilişkin olarak ceza mahkemesinde sahtecilik davasının açılmış olması da takibi re'sen durdurmaz. Bu senede ilişkin hukuk mahkemesinde bağımsız bir sahtelik davası da açılabilir. Hukuk mahkemesinde açılan sahtelik davası sonucunda İİK m. 72 kapsamında takibin durdurulması olanaklı olacaktır²⁶⁸.

Kambiyo senetleri açısından bakıldığında, doktrinde dava veya takip aşamasında sahteliğe konu senedin yazıya veya imzaya ilişkin sahtelik iddialarının takip hukukuna etkileri ayrı ayrı ele alınmıştır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan takipte imzanın inkârı halinde HMK. m.209/1 hükmü uygulanmaz. İİK'nın imza inkârına dair düzenlemeleri HMK. m.209'a oranla takip hukukunda öncelikle tatbik edilmesi gereken özel düzenlemelerdir²⁶⁹. Bu nedenle, bu hükmün uygulanarak takibin duracağının kabul edilmesi, İİK m.68/a, m.72 ve m.170 düzenlemelerinin yok sayılması anlamına gelir²⁷⁰.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yürütülen icra takibinde, sahtelik iddiasının imza inkârı dışında bir nedene dayanması durumunda, borçlunun bu iddiası esasen borçlu olmadığını ileri sürme niteliği taşır. Borçlunun, borçlu olmadığına dair

²⁶⁶ Kuru, *İcra*, 349.

²⁶⁷ Kuru, *Adi Senet*, 66; Kuru, *İcra*, 349.

²⁶⁸ Kuru, *İcra*, 349.

²⁶⁹ Kuru, *İcra*, 800; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra*, 363; Kuru, *Adi Senet*, 66.

²⁷⁰ Kuru, *Adi Senet*, 63; Börü, 262.

genel mahkemelerde açacağı sahtelik davası, menfi tespit davası olacaktır, bu dava ise İİK. m.72’de yer almaktadır. Bu davanın açılması, icra takibini re’sen durdurmaz²⁷¹.

Yargıtay da bir kararında²⁷²; “*Bu bağlamda, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla başlatılan icra takibinin konusu senette, hem imzanın inkarı hem de sahtelik iddiası ileri sürüldüğünde İİK m.170/1 hükmünce satış haricinde diğer takip işlemleri durmaz*”. Yargıtay, bu kararında, imzanın inkarına dayanan sahtelik iddiasının takip hukukuna etkisine ilişkin olarak doktrindeki, İİK m.170’in uygulanacağı yönündeki görüşle örtüşen bir sonuca ulaşmıştır. Aynı kararda Yargıtay “*İmzaya itiraz İİK’da özel olarak düzenlendiğinden söz konusu itiraz hakkında, anılan Kanunun m.170’in tatbiki zorunludur bu nedenle, imzanın inkarına dayanan sahtelik iddiasında genel hüküm niteliğindeki 6100 s. HMK m. 209’un uygulanma yeri yoktur.*” hükmünü kurmuştur.

Yine Yargıtay²⁷³, kambiyo senedine özgü takip yolunda senetteki yazının inkârı halinde HMK m.209’un uygulanmayacağına ve takibin kendiliğinden durmayacağına karar vermektedir.

3.3 Sahtelik davasının kıymetli evrak hukukundaki sonuçları

Sahtelik davası ile kıymetli evrak hukukunun ilişkisine bakıldığında, borçlu tarafından ileri sürülen kambiyo senetlerindeki imzanın sahteliği iddiasının kıymetli evrak hukukunda def’i olarak ortaya çıktığı görülmektedir²⁷⁴. Kambiyo senedinin sahte olduğu iddiası yani imza sahtekârlığı, kıymetli evrak hukuku çerçevesinde

²⁷¹ Kuru, *Adi Senet*, 66.

²⁷² Y. 12. H.D., T. 13.12.2012, E. 2012/19755 K. 2012/37752, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

²⁷³ Y. 12. H.D. T. 26.05.2014, E. 2014/12741 K. 2014/14937, “*Diğer yandan, sahtelik iddiasının imzaya değil de senet üzerindeki yazıya ilişkin olması durumunda, Dairemiz başlangıçta İİK’da bu konuda açık bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle HMK m. 209. uygulanması gerektiği kanaatindeyken, sonrasında içtihat değişikliğine gidilerek, senet üzerindeki yazıya ilişkin sahtelik iddiasının aslında borca itiraz kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bu hususun da İİK’nin 169/a maddesinde düzenlendiği gerekçesiyle, HMK’nın 209. maddesinin bu durumda da uygulanamayacağı görüşü benimsenmiştir.*”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

²⁷⁴ Sami Karahan, Zekeriyya Arı, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç ve Mücahit Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku*, B. 2, (Konya: Mimoza Yayınları 2014), 98.

senedin hükümsüz olduğuna dayalı olan mutlak def'iler arasında kabul edilmektedir²⁷⁵.

Doktrinde bazı yazarlar, kıymetli evrak hukukundaki geçersizlik def'ilerini, senedin hükümsüzlüğüne dair def'iler şeklinde de tanımlamaktadır²⁷⁶. Geçersizlik def'ilerinin bulunması halinde şekli olarak geçerli bir senet olmasa da, bu def'iler herkes tarafından öne sürülemez²⁷⁷. Geçersizlik def'ileri, yalnızca bu geçersizlik sebebi kendi kişisel durumundan kaynaklanan kişi tarafından öne sürülebilir. Geçersizlik nedeni ilgili kişiyle sınırlı olup, senette taahhütte bulunan diğer kişilerin yükümlülüklerini etkilemez; bu kişilerin taahhütleri geçerliliğini korur. Mutlak def'i niteliğindeki geçersizlik def'ilerine örnek olarak, imzanın sahte olması, cebir yoluyla atırılması ya da senet içeriğinde tahrifat yapılması gösterilebilir²⁷⁸.

3.3.1 Sahtelik davasının kıymetli evrak hukukunda def'i şeklinde öne sürülmesi

İtiraz; davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü hakkın hiç doğmadığını, ya da doğmuş olsa dahi dava konusu itibarıyla sona erdiğini öne sürmesidir²⁷⁹. Medeni usul hukukunda itiraz, davalının dava konusu borcu ödemediğini veya davaya konu olan senet üzerindeki yazının veya imzanın kendisine ait olmadığını itiraz yoluyla ileri sürmesidir²⁸⁰.

Def'i kurumu, davalının dava konusu hakkın varlığını ya da borcun doğduğunu inkâr etmeksizin, bu borcun ifa edilmemesi gerektiğine dair özel, kişisel veya hukuki sebeplere dayanarak yaptığı savunmadır. Bu bağlamda def'i, borcun esasını kabul eden ancak borcu sona erdiren, durduran ya da ifasını engelleyen nedenlere dayanan bir savunma yöntemidir. Söz gelimi, Davalı, aleyhine açılmış olan bir alacak davasında, borcun gerçekten doğduğunu inkâr etmeksizin, bu borcun zamanaşımına

²⁷⁵ A.Lerzan Yılmaz, *Kambiyo Senetlerinde Def'iler*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2007), 139; Erdem Nuri, *Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler(Tahrifat)*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008), 203; Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, B. 3, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 62; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 105.

²⁷⁶ Pulaşlı, 62; Nuri, 29; Yılmaz, *Def'iler*, 139.

²⁷⁷ Mertol Can, *Kıymetli Evrak Hukuku*, (Ankara: İmaj Yayıncılık, 2012), 25; İbrahim Arslan, "Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (1), (2008), 17; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 104.

²⁷⁸ Uyar, *Kambiyo Senetleri*, 356; Arslan, 17.

²⁷⁹ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul*, 535; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 305; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 98.

²⁸⁰ Postacıoğlu ve Altay, 184.

uğradığını ileri sürebilir. Bu durumda davalı, borcun varlığını değil, zamanaşımına uğradığı def'isini öne sürmektedir²⁸¹.

Esasa ilişkin savunma araçları açısından bakıldığında, sahtelik iddiası, kıymetli evrak hukuku çerçevesinde bir def'i değildir ve takip hukuku çerçevesinde bir itiraz aracı da değildir. Sahtelik iddiası, dava konusu uyuşmazlıkta sunulan delilin yani takibe konu belgenin ispat gücüne karşı çıkar²⁸².

Kıymetli evrak hukukundaki def'i kavramı medeni usul hukukunda geçen def'i kavramından farklıdır. Kıymetli evrak hukukunda def'i terimi, dar anlamda def'i ile birlikte itirazları da kapsayan geniş anlamda kullanılmaktadır²⁸³. Bu bağlamda, borçlu tarafından ileri sürülen ve kambiyo senedinden doğan talep hakkını etkisiz hâle getirmeye yönelik her türlü savunma aracı, kıymetli evrak hukukunda "def'i" başlığı altında değerlendirilmektedir. Buna karşılık, **medeni usul hukukunda def'i**, dava hakkını ortadan kaldıran veya dava koşullarını engelleyen nitelikteki sebepler olarak tanımlanırken, **itiraz** ise dava konusu borcun veya hakkın hiç doğmadığı ya da sona erdiğine ilişkin savunmalardır.²⁸⁴

Kıymetli evrak hukukunda def'iler, toplu şekilde tek bir yasal düzenlemede yer almamıştır²⁸⁵. Kıymetli evrak hukukunda def'iler, TTK ve TBK'da ayrı şekilde düzenlenmiştir. Emre yazılı ve hamiline yazılı senetlere dair def'iler, TTK'da düzenlenmiştir. Nama yazılı senetlere ilişkin def'iler ise TBK'da yer almıştır.

Kıymetli evrakta def'iler, etkileri ve ileri sürülebileceği kişiler bakımından mutlak def'iler ve şahsi def'iler olmak üzere iki ana gruba ayrılır²⁸⁶. Bu kapsamda, kambiyo senedinin sahteliği iddiası, kıymetli evrak hukukunda senedin hükümsüzlüğüne dayanan mutlak def'idir²⁸⁷.

²⁸¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 536; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 304; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 99.

²⁸² Umar, 696.

²⁸³ Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, B. 19, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 81; Arslan, 13.

²⁸⁴ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, B. 2, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1999), 215-216; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 99.

²⁸⁵ Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 100; Arslan, 15.

²⁸⁶ Poroy ve Tekinalp, 79; Öztan, 218; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 101.

²⁸⁷ Poroy ve Tekinalp, 82.

Mutlak def'iler, kambiyo senedini iyi niyetle iktisap eden hamiller de dâhil olmak üzere herkese karşı ileri sürülebilen def'i türlerindendir. Bu def'iler; senet muhtevassından açıkça anlaşılabilen def'iler ve herkes aleyhine öne sürülebilen def'iler şeklinde iki gruba ayrılır²⁸⁸. Kambiyo senedine taklit imza atılmasıyla yapılan imza sahteciliği, mutlak def'i niteliğindeki geçersizlik def'ileri arasında yer alır. Bu tür sahtecilik, özellikle iradeye aykırılık nedeniyle doğan hükümsüzlük def'i kapsamında değerlendirilir²⁸⁹.

Doktrinde bazı yazarlar, kıymetli evrak hukukundaki geçersizlik def'ilerini, senedin hükümsüzlüğüne dair def'iler şeklinde nitelendirmektedir²⁹⁰. Geçersizlik def'ilerinde, şekli olarak geçerli bir senet var olmakla beraber bahse konu def'iler herkesçe anlaşılamamakta ve herkes tarafından öne sürülememektedir²⁹¹. Geçersizlik def'ilerini, yalnızca geçersizlik sebebi kendi şahsında ortaya çıkan şahıs öne sürebilir. Geçersizlik sebebi şahsından kaynaklanan kişi dışında, senette taahhüdü olanların taahhütleri geçerlidir. Geçersizlik def'ileri arasında, imzanın sahteliği, veya zorla attırılması ve senet muhtevassında yapılan tahrifatlar sayılabilir²⁹².

3.3.2 Sahtelik davasının imzaların bağımsızlığı ilkesi bakımından değerlendirilmesi

İmzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince, kambiyo senedinde imzası olan şahıslardan birinin imzası herhangi bir nedenle geçersiz sayılırsa, bu durum senetteki diğer imzaların geçerliliğini etkilemez²⁹³,²⁹⁴. Bu nedenle, borçlu tarafından imzanın sahte olduğu ileri sürüldüğünde, bu iddia yalnızca ilgili borçlu bakımından sonuç doğurur ve onu sorumluluktan kurtarır. Kambiyo senetlerinde imzanın sahteliği sabit görülse bile, adi ya da resmi senetlerin aksine HMK m. 212 kapsamında senedin tümüyle iptaline karar verilemez. Zira kambiyo senedinde yer alan diğer imzalar, sahtelik iddiası nedeniyle geçersiz hale gelmez. Sahteliğe konu imza senedi tanzim

²⁸⁸ Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 101; Arslan, 16.

²⁸⁹ Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 105.

²⁹⁰ Öztan, 220; Yılmaz, *Def'iler*, 139; Nuri, 29; Pulaşlı, 62.

²⁹¹ Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 104; Can, 25; Arslan, 17.

²⁹² Öztan, 220; Uyar, *Kambiyo*, 356; Arslan, 17.

²⁹³ Tamer Bozkurt, *Kıymetli Evrak Hukuku*, (İstanbul: Yetkin Yayıncılık, 2014), 52; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 152; Uyar, *Kambiyo*, 452; Can, 60; Pulaşlı, 63.

²⁹⁴ Pulaşlı, 33.

eden kişiye ait olabileceği gibi; keşideci, muhatap, lehtar, ciranta veya avalist gibi senet üzerinde kambyo taahhüdünde bulunan diğer taraflara da ait olabilir. Bu şahısların verdikleri taahhütler, imzaların bağımsızlığı ilkesi doğrultusunda birbirinden bağımsız olarak değerlendirilir²⁹⁵. Bu halde kambyo senedine ilişkin sahtelik davası ya da sahtelik iddiasının kabul edilmesinden ötürü senedin hükümsüz olması, sadece imzanın ya da yazının sahibini bağlar.

3.3.2.1 Senette sahtecilik ve tahrifat

Senette sahtecilik ve tahrifat, resmî belgede sahtecilik suçunun farklı biçimleri olarak doktrinde ayırım konusu yapılmaktadır. Senette sahtecilik, belgenin tamamen sahte olarak düzenlenmesi anlamına gelir; örneğin başkasının imzasının taklit edilmesi veya tamamen kurgulanmış bir senedin düzenlenmesi bu kapsamdadır²⁹⁶. Doktrinde, sahtecilikte failin, belgeyi hukuken geçerli göstermeye ve üçüncü kişiyi yanıltmaya yönelik kastının bulunması gerektiği belirtilmektedir (Şen, 2013; Erdoğan, 2020)²⁹⁷.

Buna karşın, senette tahrifat, mevcut bir belgenin içeriğinin değiştirilmesini ifade eder; örneğin miktar, tarih veya taraf bilgilerinin değiştirilmesi tahrifat olarak değerlendirilir²⁹⁸. Doktrinde, tahrifat ile sahtecilik arasındaki temel fark, sahtecilikte belgenin tamamen uydurma olması, tahrifatta ise mevcut bir belgenin değiştirilmesidir (Arslan, 2020; Şen, 2013)²⁹⁹. Yargıtay kararları da bu ayrımı doğrular niteliktedir. Örneğin, Yargıtay 11. Ceza Dairesi (2017/4562 E., 2018/1256 K.) tahrifat eylemlerinde, değişikliğin belgenin özünü etkilemesi ve failin kastının bulunmasının gerektiğini vurgulamıştır³⁰⁰. Ayrıca, sahtecilik vakalarında failin belgenin tamamen sahte olduğunu bilerek hareket etmesi şartı aranmıştır (Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 2015/5074 E., 2016/21 K.)³⁰¹.

²⁹⁵ Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal, 152, 264.

²⁹⁶ Erdoğan, M. (2020). *Senette sahtecilik ve tahrifat*.

²⁹⁷ Şen, E. (2013). Resmî evrakta sahtecilik suçu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(6), 11-45.

Arslan, A. (2020). Resmî belgede sahtecilik suçu ve cezası.

²⁹⁸ Arslan, A. (2020). Resmî belgede sahtecilik suçu ve cezası.

²⁹⁹ Şen, E. (2013). Resmî evrakta sahtecilik suçu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(6), 11-45.

Arslan, A. (2020). Resmî belgede sahtecilik suçu ve cezası.

³⁰⁰ Yargıtay 11. Ceza Dairesi. (2018). 2017/4562 E., 2018/1256 K.

³⁰¹ Yargıtay 21. Ceza Dairesi. (2016). 2015/5074 E., 2016/21 K.

Bu bağlamda, senette sahtecilik ve tahrifat ayrımı, hem doktrinde hem de yargı kararlarında kabul görmekte ve resmî belgede sahtecilik suçunun uygulamalı yönlerinin anlaşılmasında kritik öneme sahiptir³⁰².

3.3.3 Kıymetli evrakta tahrifat iddiasının sahtelik davasında ileri sürülmesi

3.3.3.1 Genel olarak

Kıymetli evrak hukukunda, mutlak def'iler, senet metninde yapılan tahrifatlar sonucu senedi hükümsüz kılan savunma sebepleridir.³⁰³ Borçlu hakkında başlatılan takibe karşı ileri sürülen; senet bedelinde, vade tarihinde, keşide yerinde veya imzada tahrifat yapıldığı yönündeki iddialar, kıymetli evrak hukuku çerçevesinde senedi hükümsüz kılan mutlak def'i hallerini oluşturmaktadır. Yargıtay, mutlak def'i olan bu tahrifat çeşitlerini bazı kararlarında kambiyo senetlerine şikâyet³⁰⁴ şeklinde kabul etmiş, bazı kararlarında ise borca itiraz³⁰⁵ şeklinde kabul etmiştir.

3.3.3.2 Kambiyo senetlerinde miktarda tahrifat iddiasından kaynaklanan sahtelik iddiası

Borçlunun mutlak def'i şeklinde öne sürdüğü miktarda tahrifat iddiası, takip hukukunda borca itiraz şeklinde kabul edilmektedir³⁰⁶. Yargıtay bir kararında³⁰⁷, miktarda tahrifatın borca itiraz şeklinde kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu kararda; *“Borçlunun, senet miktarında tahrifat yapıldığına ilişkin iddiası kapsamında alınan bilirkişi raporunda; icra takibine dayanak bononun bedel kısmının mavi mürekkepli kalemle hem “2.850 TL” hem de “3.850 TL” olarak yazıldığı, bu karışıklık üzerine borçlu tarafından ilgili alanın üzerine paraf (düzeltme imzası) atıldığı ve sonrasında siyah mürekkepli bir kalemle başına “2” rakamı eklenerek bedelin*

³⁰² Şen, E. (2013). *Resmî evrakta sahtecilik suçu*. İstanbul Barosu Dergisi, 87(6), 11-45. Arslan, A. (2020). *Resmî belgede sahtecilik suçu ve cezası*.

³⁰³ Talih Uyar, *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri*, B. 4, Ankara 2013, (Kambiyo), 452; Yılmaz, *Def'iler*, 205.

³⁰⁴ Kuru, *İcra*, 791; Y. 12. H.D., T. 12.03.2013, E. 2013/4794, K. 2013/13971, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³⁰⁵ Y. 12. H.D., T. 29.4.2013, E. 2013/7042, K. 2013/16369, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³⁰⁶ Kuru, *İcra*, 791.

³⁰⁷ Y. 12. H.D., T. 12.03.2013 E. 2013/4794 K. 2013/13971; aynı yönde bkz. Y. 12. H.D., T. 29.4.2013, E. 2013/7042 K. 2013/16369 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

“22.850 TL” şeklinde değiştirildiği belirtilmiştir. Alacaklının, tahrifat yapılmadan önceki bono bedeline dayanarak takibe devam etme hakkı mevcut olmakla birlikte; yukarıda özetlenen bilirkişi raporu, senedin tahrifattan önceki gerçek bedelini kesin olarak ortaya koymadığından, bu haliyle hüküm kurmaya elverişli değildir. Bu nedenle, mahkemece bilirkişiden ek rapor alınmalı; bu mümkün değilse, yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırılarak tahrifattan önceki bono bedeli açık ve kesin bir şekilde belirlenmelidir. Elde edilecek bu tespit doğrultusunda, yalnızca tahrifatla eklenen kısmın borçtan düşülmesi suretiyle borca yapılan itirazın kabulüne ve takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekirken; senet bedelinde yapılan tahrifatın, tek başına senedin kambiyo vasfını ortadan kaldıracığı yönünde değerlendirme yapılmaksızın, takibin tamamen iptaline karar verilmiş olması hukuken isabetsizdir.” şeklinde karar vererek miktarda tahrifatın borca itiraz şeklinde kabul edileceğini düzenlemiştir³⁰⁸. Yargıtay’ın bedelde tahrifata dair verdiği bazı kararlarda, senet metninde bedele dair tahrifat yapıldığının belirlenmesi durumunda, senette bedelde tahrifat yapılmadan evvelki durumunun bilirkişi aracılığıyla belirlenmesi ve senedin bu bedel üstünden geçerli olacağına karar vermektedir³⁰⁹.

³⁰⁸ Y. 12. H.D. T. 04.04.2016 E. 2015/31889, K.2016/9817, “Somut olayda borçlu, icra takibine konu olan çekin keşide tarihi ve bedelinde tahrifat yapıldığını, çekin gerçekte 25.000,00 TL değil, 5.000,00 TL olarak düzenlendiğini ve bu bedelin şirketi tarafından ödendiğini ileri sürerek borca itiraz etmiştir. Ancak çek üzerinde yapılan düzeltmelerin paraf imzasıyla onaylandığı ve borçlunun bu parafa itiraz etmediği görülmektedir. Bu durumda, paraf ile düzeltilmiş olan keşide tarihi ve bedel kısmına itibar edilmesi gerekir. Kaldı ki borçlu tarafından çekin bedelinin ödendiği ileri sürülmüş olsa da, İİK’nun 170/a-son maddesi uyarınca çeke ilişkin şekli geçerliliği etkileyen şikayetlerin bu aşamada dinlenmesi mümkün değildir. Bu itibarla, borçlu ödeme iddiasını İİK’nın 169/a-1. maddesinde öngörülen belgelerle kanıtlanamamış olduğundan, borca itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, itirazın kabulüne hükmedilmesi hukuken isabetsizdir.”;

Y. 12. H.D. T. 29.04.2013, E. 2013/7042 K. 2013/ 16369, “Borçlu, senetteki imzaya itiraz etmemiş, ancak senet bedelinde tahrifat yapıldığını ve bu nedenle borçlu olmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre, takibe konu senette yer alan rakam ve yazıların tahrif edilerek borç miktarının artırıldığı yönündeki iddialar, İİK’nun 169.maddesi kapsamında borca itiraz niteliği taşır ve İcra Mahkemesi tarafından anılan kanunun 169/a uyarınca inceleme yapılmalı ve sonuca bu doğrultuda ulaşılmalıdır. Yani, Usulüne uygun şekilde gerçekleştirilecek değerlendirme neticesinde, eğer tahrifatın varlığı ispatlanırsa, senedin tahrifattan önceki bedeli üzerinden takibin devamına; tahrifat yoluyla artırılan kısım bakımından ise takibin iptaline karar verilmelidir.”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³⁰⁹ Y. 12. H.D. T. 15.09.2014, E. 2014/17236 K. 2014/21343, “Somut olayda, 145.000 TL bedelli senette yer alan imzanın, 14.01.2013 tarihli bilirkişi raporuyla borçluya ait olduğu belirlenmiş olup, bu nedenle borçlunun söz konusu senet dolayısıyla sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Öte yandan, dosyada yer alan 26.06.2013 tarihli bilirkişi raporu ile senet hakkında yürütülen soruşturmada düzenlenen 23.07.2012 tarihli uzmanlık raporunda, senette yazı ve rakamla belirtilen 45.000 TL’nin önüne sırasıyla "1" ve "yüz" ibareleri eklenerek tahrifat yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda, senedin hem rakamla hem de yazıyla ifade edilen bedel kısmında tahrifat yapıldığı bilirkişi raporlarıyla ortaya

3.3.3.3 Kambiyo senetlerinde düzenleme tarihinde tahrifat iddiasından doğan sahtelik iddiası

Yargıtay bazı kararlarında, borçlu aleyhine başlatılan takipte düzenleme tarihinde tahrifat yapıldığına dair iddiasını, sahtelik iddiası olarak kabul etmemiş, bahse konu tahrifat iddiasını İİK. m. 170/a çerçevesinde şikayet şeklinde değerlendirmiştir³¹⁰.

Bazı kararlarında ise Yargıtay, düzenleme tarihinde gerçekleştirilen tahrifatın senedin kambyo niteliğini etkilememesi durumunda takibin iptalinin gerekmeceğini ifade etmiştir³¹¹. Fakat tahrifat öncesindeki düzenleme tarihinin, bononun vade tarihinden sonraki bir tarih olduğun tespiti edilirse senedin kambyo niteliğini kaybedeceği, bu halde de İİK m.170/a gereğince takibin iptali sonucunu meydana getireceği ifade edilmiştir.

3.3.3.4 Kambiyo senetlerinde vade tarihinde tahrifat iddiasından doğan sahtelik iddiası

Kambyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte, borçlunun senedin vade tarihinde tahrifat yapıldığı iddiasında bulunması, kıymetli evrak hukuku çerçevesinde senedin geçerliliğini ortadan kaldıran bir mutlak def'i niteliği taşımaktadır.³¹² Takip hukuku kapsamında bu iddia, Yargıtay tarafından İİK. m. 170/a uyarınca şikayet yolu olarak değerlendirilmelidir³¹³. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında durumu şu şekilde açıklamıştır. “Alacaklının bonoya istinaden kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile icra takibine başlaması üzerine, borçlu şirket, örnek 10 numaralı ödeme emrinin tebliği üzerine, yasal süre içerisinde icra mahkemesine başvurarak, senette vade

konulduğundan, senedin yalnızca tahrifattan önceki miktar açısından geçerliliğinin kabul edilmesi gerekir, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³¹⁰ Uyar, Kambyo, 276; Y. 12. H.D. 25.06.2014 E. 2014/16366 K. 2014/18503, “Çeke dayalı kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile başlatılan icra takibinde, keşideci borçlu icra mahkemesine başvurarak, çekin düzenleme tarihinde tahrifat yapıldığını, süresi içinde bankaya ibraz edilmediğini ve diğer hukuki itirazlarını ileri sürerek takibin iptalini talep etmiştir Mahkeme, dosyanın HMK’nın 150/1. maddesi uyarınca takipsiz bırakıldığını ve üç ay içinde yenilenmediğini belirterek, davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Borçlunun, çekin tanzim tarihindeki tahrifata ilişkin iddiası ise, İİK.nun 170/a maddesi kapsamında şikayet niteliğindedir.” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³¹¹ Y. 12. H.D. T. 14.10.2014 E. 2014/21207 K. 2014/23794; Y. 12. H.D. 25.06.2014 E. 2014/16366 K. 2014/18503, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³¹² Uyar, Kambyo, 452.

³¹³ Y. 12. H.D., 22.12.2014, E: 2014/25102 K: 2014/31037, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

tarihinde tahrifat yapıldığını ileri sürmüş ve bu nedenle takibin iptalini talep etmiştir. Mahkeme tarafından tahrifat iddiası üzerine başvurulmuş bilirkişi incelemesi sonucunda, grafolog bilirkişi tarafından düzenlenen 11.11.2011 tarihli raporda, bononun ön yüzünde yer alan tediye tarihi kısmındaki gün ve ay hanesinin “15.01.2011” iken “08.02.2011” olarak değiştirildiği tespit edilmiştir. HUMK. m.298. “Senette yer alan çıkıntılar ve senet metninde veya kenarındaki kazıntı ve silintilerin ayrıca onaylanmaması hâlinde, inkâr durumunda geçersiz sayılacağı” hükmü yer almaktadır. İncelenen senette, tediye tarihindeki düzeltmenin yanında keşideciye ait herhangi bir imza ya da parafla bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu değişiklik geçersiz olup, tediye tarihinin 15.01.2011 olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu durumda, takibe konu senette hem 15.01.2011 hem de 08.02.2011 tarihlerinin yer aldığı, dolayısıyla senedin iki farklı vade içerdiği anlaşılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu m. 690. aracılığıyla bonolara da tatbik edilmesi gereken m.615. uyarınca, çift vadeli olarak düzenlenmiş olan senetler bono niteliği taşımaz. Dolayısıyla, mahkeme tarafından, borçlu şirket bakımından İİK m. 170/a uyarınca takibin iptali yönünde karar verilmesi gerekirken, bu husus göz ardı edilerek talebin reddine karar verilmiş olması hukuka uygun düşmemektedir.³¹⁴ Öte yandan, doktrinde bir görüşe göre, vade tarihinde tahrifat yapıldığı iddiası — borçlunun takibin iptalini istemesine olanak tanıyan bir durum olarak — esasında bir "itiraz" niteliği taşımaktadır³¹⁵.

3.4 Sahtelik Davasının Borçlar Hukukundaki Hüküm ve Sonuçları

Sahtelik davasına borçlar hukuku açısından bakıldığında, davacı borçlunun sahteliği ileri sürdüğü senedin altında kusura dayanan sorumluluk bulunmaktadır. Borçlu, sahtelik davasını kabul ederse ve davalı alacaklı sahte senetle takip işlemini gerçekleştirirse davalı alacaklı veya senedi elinde bulunduran kişinin eylemi haksız eylem niteliği taşır. Haksız eylem, sahtelik davasının bir neticesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sahtelik davası açıldığında, yargılamanın yapılacağı yetkili mahkemelerin belirlenirken, haksız eylemin işlendiği yer mahkemeleri de yetkili

³¹⁴ Y. 12. H.D. T. 06.06.2012 E. 2012/1664 K. 2012/19447, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³¹⁵ Uyar, Uyar ve Uyar, C. 1, 1242.

olacaktır³¹⁶. Haksız eylemin koşulları ise; hukuka aykırı bir eylem olması, bu hukuka aykırı eylem sonucu zararın oluşması ve kusurun varlığıdır³¹⁷. Sahtelik davasında davalı olan yani haksız eylemi yapan kişi, adi senetlerde sahte senedi oluşturan, resmi senetlerde ise senedi düzenleyen veya senede gerçeğe aykırı beyanlar koyan resmi kişidir.

Davalı alacaklının zarar vermek kastıyla, hukuka aykırı bir eylemle sahte bir senet düzenlemesiyle birlikte, borçlar hukuku kapsamında haksız eylem sorumluluğu da doğmuş olacaktır. Bir sahte senetle borçlu aleyhine takip başlatılıp başlatılmaması, haksız eylem sorumluluğunun doğması bakımından belirleyici değildir. Sahtelik davasının sonucunda haksız eylem sorumluluğu, ancak şu iki koşulun olması halinde ortaya çıkacaktır: Davalı, hukuka aykırı bir eylem ile sahte bir senet düzenlemiş olmalı³¹⁸ ve bunu zarar kastıyla yapmış olmalıdır³¹⁹. Yargıtay, bazen sahte senet düzenlenmesinin neticesinde, eylemden kaynaklanan bir zararın meydana çıkmasını zorunlu olarak aramamakta, zarar ihtimalini yeterli kabul etmektedir³²⁰. TCK kapsamında resmi belge sayılmayan tüm özel belgelerin sahteciliğinde ise suçun varlığının sabit olması için belgeyi kullanma şartı aranmaktadır (TCK. m.207/1).

3.5 Sahtelik Davasının Ceza Hukukundaki Hüküm ve Sonuçları

3.5.1 Ceza mahkemesinde açılacak sahtelik davası

Resmi veya adi senetlerin sahte olduğu iddiası, hukuk mahkemelerinde açılacak sahtelik davasıyla öne sürülebilir ya da ceza mahkemesinde de bu senetlere ilişkin ayrı bir sahtecilik davası açabilir. Sahtecilik suçları TCK m.204 ila m.212 arasında yer almıştır³²¹. Sahtecilik suçları TCK'da, özel belgede ve resmi belgede sahtecilik suçları farklı şekilde düzenlenmektedir. Resmi makamın katılımı olmadan

³¹⁶ Kuru, *Menfi Tespit*, 74.

³¹⁷ Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, B. 14, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013), 510-560.

³¹⁸ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B. 14, (Ankara: Yetkin Yayınları 2012), 583.

³¹⁹ Eren, 574.

³²⁰ Yargıtay CGK., T. 8.6.2004, E. 2004/6-94 K.2004/32, (<https://sinerjias.com.tr/>, E.T: 8.4.2024).

³²¹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcen ve Ahmet Caner Yenidünya, *Ceza Hukuk Özel Hükümler*, B. 13, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 567.

düzenlenen veya resmi makamın yetkisi haricinde düzenlemiş olduğu tüm belgelerle işlenebilen sahtecilik suçları, özel belgede sahtecilik suçları çerçevesine girer³²².

Borçlu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla başlatılan icra takibinde, senette yer alan ve borçluya ait olduğu ileri sürülen imza veya yazıyı inkâr eden borçlu, hukuk mahkemelerinde sahtelik davası açabileceği gibi, sahteliğini ileri sürdüğü kambiyo senedine dayanılarak başlatılan takibe karşı ceza mahkemesinde sahtecilik suçu kapsamında dava açabilir. Ceza mahkemesinde açılan sahtecilik suçu davasında, dava konusu olan kambiyo senetleri ceza hukuku kapsamında resmi belgede sahtecilik suçu olarak ele alınacaktır³²³. Bu noktada her iki mahkemenin kararlarının birbirlerine etkisi sorunu ortaya çıkmaktadır.

3.5.2 Hukuk mahkemesindeki sahtelik davasının ceza mahkemesinde açılan sahtecilik davasına etkisi

Hukuk ve ceza mahkemeleri farklı yargı yollarına ve ayrı usul kurallarına tabi olduklarından, genel kural olarak hukuk mahkemesinde verilen karar, ceza yargılamasında kesin hüküm teşkil etmez³²⁴. Fakat bazı özel kanun hükümleri, aynı uyumsuzluğun hem hukuk hem de ceza mahkemelerinde dava konusu yapılmasına imkân tanımakta; bu gibi hallerde, medeni yargılamada verilen kesin hükmün ceza mahkemeleri açısından da kesin hüküm oluşturacağı kabul edilmiştir³²⁵.

Hukuk mahkemesinde açılan bir sahtelik davasına ilişkin verilen karar, bazı durumlarda ceza mahkemesi bakımından da kesin hüküm oluşturur. Özellikle hukuk mahkemesi adi bir senedin sahte olmadığına dair karara hükmetmişse ve karar kesinleşmişse bu karar, ceza yargılamasında da bağlayıcı olur; bu durumda, HMK m.204/1 uyarınca ceza mahkemesi sahtelik iddiasını yeniden inceleyemez. Ancak, hukuk mahkemesinde senedin sahte olduğuna karar verilirse bu karar kesinleşse dahi, söz konusu hüküm ceza mahkemesi açısından kesin hüküm oluşturmaz.

³²² Erhan Günay, *Dolandırıcılık ve Belgede Sahtecilik Davalarında Yargılama Süreci*, B. 2, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014), 34.

³²³ Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 588.

³²⁴ Bahattin Aras, *Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 338; Akcan, 63.

³²⁵ Kuru, Arslan ve Yılmaz, Usul, 669; Akcan, 68.

Bir davada bir kesin hüküm verilmişse, bu hüküm tarafları, konusu ve nedeni aynı olan başka bir uyuşmazlıkta, o uyuşmazlık bakımından kesin delil oluşturacaktır. Bu sebeple, hukuk mahkemesince senedin sahte olmadığı yönünde verilmiş olan karar, ceza mahkemesi hakkında *kesin delil* oluşturacaktır. Senedin sahte olmadığı yönünde hukuk mahkemesinin verdiği karar kesin hüküm niteliğinde olup ceza mahkemesinde kesin delil teşkil edecek ve sanığın beraatine karar verilecektir³²⁶.

3.5.3 Ceza mahkemesindeki sahtelik davasına ilişkin kararın hukuk mahkemesinde etkisi

Ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri, yargılama usulleri, ele aldıkları uyuşmazlık konuları ve tarafların hukuki statüleri bakımından farklılık arz ettiğinden, kural olarak ceza mahkemesinin verdiği kararlar hukuk mahkemelerinde kesin hüküm etkisi doğurmaz. Bununla birlikte, bu genel kuralda bazı istisnalar da bulunmaktadır³²⁷.

Sahteliği iddia edilen bir senet hakkında ceza mahkemesinde sahtecilik davası açılmış ve bu yargılama sonucunda mahkûmiyet kararı verilmişse, söz konusu karar hukuk mahkemesinde de kesin hüküm oluşturur. Buna karşılık, ceza mahkemesince beraat kararı verilmişse, bu karar hukuk mahkemesinde kesin hüküm etkisi doğurmaz. Hukuk mahkemesi, beraat kararına rağmen senedin sahteliğini kendi değerlendirmesiyle tespit edebilir. Dolayısıyla, ceza yargılamasından bağımsız olarak aynı senede ilişkin bir sahtelik davası hukuk mahkemesinde de açılabilir³²⁸.

Ceza mahkemesi bir senedin sahteliğine ilişkin karar vermişse bu karar, hukuk mahkemesinde *kesin delil* oluşturacaktır³²⁹. Ceza mahkemesi tarafından verilen kesin hüküm ile hukuk davasının tarafları, davanın konusu ve nedeni aynı olmaktadır.

Sahtelik davalarında borçlu tarafından açılan davanın kabulü hâlinde, alacaklı konumundaki kişinin sahte senetle takip işlemi başlatmış olması, aynı zamanda haksız fiil niteliği taşır. Bu durumda, haksız fiile dayalı olarak tazminat talebi gündeme gelebilir. Ancak, bu noktada ceza mahkemesinin kararı ile hukuk mahkemesi

³²⁶ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 670.

³²⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul*, 855.

³²⁸ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 671; Akcan, 132.

³²⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz; *Usul*, 672.

arasındaki delil ilişkisi de değerlendirilmelidir. Ceza mahkemesince sahtecilik suçuna ilişkin verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı, hukuk mahkemesinde açılacak tazminat davası bakımından kesin delil niteliğindedir. Fakat bu karar, hukuk mahkemesinde kusurun takdiri bakımından kesin delil oluşturmaz³³⁰. Söz konusu ceza mahkemesi kararı, zarar miktarının belirlenmesi ve nedensellik bağının var olup olmadığı hususunda da kesin delil oluşturmaz³³¹. Ceza mahkemesinde şayet beraat kararı verilmişse karar, kusurun takdiri açısından hukuk mahkemesinde kesin delil oluşturmaz³³². Bunun yanında haksız eylem vakiasının belirlenmesi ya da haksız eylemin işlenmediği veyahut sanığın işlemediğine dair beraat kararları, hukuk mahkemesinde kesin delil oluşturmaz³³³.

3.5.4 Doktrindeki görüşler

Ersan Şen (2013) “Resmî Evrakta Sahtecilik Suçu” başlıklı çalışmasında, Türk Ceza Kanunu’nun 204. maddesinde düzenlenen resmî belgede sahtecilik suçunu kapsamlı bir biçimde ele almıştır³³⁴. Şen, suçun unsurlarını, uygulamadaki yansımalarını ve resmî belgenin tanımı ile bu suçun oluşması için gerekli şartları ayrıntılı olarak incelemiştir³³⁵. Doktrinde de genel kabul gören görüşe göre, resmi belge, kamu görevlisi tarafından görev kapsamında düzenlenmeli; hukuka uygunluk nedenleri resmi belgede sahtecilik suçunu önleyemez; ve bu suçta zarar gören esasen toplumdur ancak gerçek veya tüzel kişiler soruşturma ve kovuşturmaya katılabilir³³⁶. Bu görüşler, yargı kararlarıyla da desteklenmektedir. Yargıtay 11. Ceza Dairesi (2018/6165 E., 2021/2805 K.), resmi belgenin tanımını ve unsurlarını detaylı olarak ele almış, belgenin kamu görevlisi tarafından görev kapsamında düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır³³⁷. Yargıtay 21. Ceza Dairesi (2015/5074 E., 2016/21 K.) ise, sanık tarafından düzenlenen senetlerde katılanın önceden rızasının bulunduğu ve zarar

³³⁰ Akcan, 149.

³³¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 673.

³³² Akcan, 161.

³³³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 673.

³³⁴ Şen, E. (2013). Resmî evrakta sahtecilik suçu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(6), 11-45.

³³⁵ Şen, E. (2013). Resmî evrakta sahtecilik suçu. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(6), 11-45.

³³⁶ Arslan, A. (2020). Resmî belgede sahtecilik suçu ve cezası.

Yıldırım, G. (2021). Resmî evrakta sahtecilik.

³³⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi. (2021). 2018/6165 E., 2021/2805 K.

verme kastının olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir³³⁸. Ayrıca Ceza Genel Kurulu (2016/1093 E., 2021/98 K.), resmi belgede sahtecilik suçunun unsurlarını ayrıntılı olarak incelemiş ve kamu görevlisinin görev gereği düzenlediği belgelerdeki sahtecilik eylemlerini ele almıştır³³⁹. Bu çerçevede, Şen'in makalesi hem doktrinde hem de yargı kararlarında destek bulan önemli bir kaynak olarak, resmi belgede sahtecilik suçunun teorik ve uygulamalı yönlerini açıklayıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.

3.6 Resmi Senette Sahtelik Davasının Yargılama Hukukuna Dair Hüküm ve Sonuçları

3.6.1 Sahtelik davasında görevli mahkeme

HMK m.208/3'te sahtelik davasında görevli mahkemenin belirlenmesi hususunda bir hüküm bulunmamaktadır. Anılan maddede, belgenin sahteliği iddiasının ayrı bir dava şeklinde açılabilmesi yer almış olsa da, görevli mahkemeye yer verilmemiştir. Fakat, bu maddeye göre sahtelik iddiası ön sorun olarak öne sürülürse görevli mahkeme, sahtelik iddiasını ele alan mahkemedir. HMK. m.208/3'ün devamında sahtelik iddiasının bağımsız bir dava şeklinde açılması durumunda davanın hangi mahkemece inceleneceğine dair de bir hüküm yoktur³⁴⁰. Sahtelik davasında görevli mahkemenin belirlenmesi hususunda bir tespit gerçekleştirilirken sahtelik davasında sahtelik iddiasının ön sorun şeklinde öne sürüldüğü durumla bağımsız bir dava olarak açılabilmesi duruma dair görevli mahkemenin belirlenmesi hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür.

Doktrinde sahtelik davasında görevli mahkemeye ilişkin ilk görüşe göre, HMK'nın düzenleniş biçimi dikkate alındığında, görevli mahkemenin HUMK dönemindeki uygulamayla paralel biçimde değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşe göre, ön sorun şeklinde ileri sürülen sahtelik iddialarında, bu iddia doğrudan iddianın sunulduğu mahkemece ele alınmalı ve incelenmelidir. Sahtelik Ayrı bir dava şeklinde açılan sahtelik davalarında ise bu görüş sahtelik

³³⁸ Yargıtay 21. Ceza Dairesi. (2016). 2015/5074 E., 2016/21 K.

³³⁹ Ceza Genel Kurulu. (2021). 2016/1093 E., 2021/98 K.

³⁴⁰ Umar, 699.

davasını görecek olan görevli mahkemenin, sahtelik iddiasının inceleyen mahkeme olduğunu savunmaktadır.³⁴¹

Görevli mahkemeye ilişkin bir diğer görüş, sahtelik davasının bağımsız bir dava olarak açılabileceğini kabul etmekte ve bu durumda görevli ve yetkili mahkemenin genel hükümlere göre belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır³⁴². Bu görüşe göre, mahkemelerin görevlerinin düzenlendiği genel hükümler, sahtelik davası açısından da geçerli olmaktadır. Sahtelik davası, hukuki niteliği itibarıyla bir menfi tespit davasıdır. Menfi tespit davalarında davacı, hukuken mevcut olmadığını ileri sürdüğü bir hak veya hukuki ilişkiyi inkâr etmektedir. Sahtelik davası da bu çerçevede, davacının varlığını reddettiği, yani geçerliliğini kabul etmediği bir senede karşı ileri sürdüğü iddiayı konu edinir. Dolayısıyla, sahtelik davasının konusu malvarlığı haklarına ilişkin olduğundan, görevli mahkeme kural olarak Asliye Hukuk Mahkemesi olacaktır. Bununla birlikte, eğer sahtelik iddiasına konu olan senet bir kambiyo senedi niteliğindeyse, bu durumda dava, TTK'dan doğan bir uyuşmazlık olarak değerlendirilir. Kambiyo senetlerine ilişkin davaların mutlak ticari dava kapsamında yer alması nedeniyle, bu tür durumlarda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır.³⁴³ Katıldığımız görüş uyarınca, sahteliğinin tespitine ilişkin ayrı bir dava açılması halinde, bu davanın genel hükümlerde belirtilen görevli mahkemede değil, sahteliği ileri sürülen senede ilişkin davaya bakan mahkemede açılması daha uygundur.

3.6.2 Sahtelik davasında yetkili mahkeme

Sahtelik davalarında yetki, HMK m. 5 ila 9 arasında yer alan genel hükümlere bağlıdır. Genel hükümlere göre, bir davada yetkili mahkeme kural olarak, davalı gerçek ya da tüzel kişinin, davanın açıldığı tarihteki yerleşim yerinin olduğu mahkemedir. Ancak icra takibine bağlı olarak açılan sahtelik davalarında, yetkili mahkeme davalının yerleşim yeri mahkemesi olabileceği gibi, icra takibinin yürütüldüğü yer mahkemesi de olabilir. Eğer birden fazla davalı varsa dava, dava bu kişilerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Bununla birlikte,

³⁴¹ Umar, 699.

³⁴² Hasan Özkan, *Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2013), 49; Özbek, 292; YHGK. T. 05.05.2010 E:2010/3-238, K: 2010/253, ([https:// karararama.yargitay.gov.tr/](https://karararama.yargitay.gov.tr/), E.T: 9.4.2024).

³⁴³ Özbek, 293.

dava konusu ve taraflar açısından tüm davalılar hakkında müşterek yetkiye sahip bir mahkeme kararlaştırılmışsa dava, bu yer mahkemesinde görülür. Sahtelik davalarında senedi düzenleyen şahıs, haksız eylem gerçekleştirdiğinden yetkili mahkeme, haksız eylemin işlendiği yer; zararın gerçekleştiği yer mahkemesi veyahut zararın gerçekleşme olasılığının olduğu yer veya zarara uğrayanın yerleşim yer mahkemesidir (HMK m. 16)³⁴⁴.

Taraflar arasında sahtelik davasına ilişkin geçerli bir yetki sözleşmesinin yapılması durumunda, sözleşmede belirlenen yer mahkemesi de yetkili olur. Senetle ilgili sahtelik davası bu durumda, belirtilen yer mahkemesinde açılabilir; bunun için yetki koşulunu içeren senedin geçerliliği incelenecek, senedin geçerli olması durumunda yetki sözleşmesinde gösterilen yer mahkemesinde dava görülecektir³⁴⁵.

3.6.3 Sahtelik davasının açılması

Bir menfi tespit davası olan sahtelik davasının açılması, bir süreye tabi değildir. Senede dair sahtelik iddiasını bir ön sorun şeklinde öne sürmeyip ayrı bir dava biçiminde açmak isteyen davacı, bu davayı olağan bir hukuk davası şeklinde açabilecektir³⁴⁶.

Resmî senetlerin sahteliğine ilişkin açılan bir sahtelik davasında, sahtelik iddiası yalnızca senedi elinde bulunduran tarafa yahut sadece senedi düzenleyen kişiye yöneltirirse, bu durumda mahkemenin sahtelik iddiası hakkında hüküm kurması olanaksız olacaktır. Bu halde, asıl davaya bakan hâkim, sahtelik iddiasını ileri süren davacıya davayı usulüne uygun şekilde açabilmesi için on beş günlük kesin bir süre tanır. Bu halde HMK. m.208/4’de davanın açılacağı süre, iki hafta şeklinde tespit edilmiştir. Bu süre, kesin süredir³⁴⁷.

3.6.4 Sahtelik davasında ispat yükü

Resmî ve adi senetlere ilişkin sahtelik davalarında ispat yükü, farklılık gösterdiğinden, iki senet türü için ispat yükü manasında ayrı ayrı değerlendirme

³⁴⁴ Ahmet Cemil Ünal, “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Hukuki Sorumluluğuna Karşı Güvence”, *BÜHFD*, 9 (2), (2023) 243.

³⁴⁵ Özbeke, 293.

³⁴⁶ Kuru, *Menfi Tespit*, 77.

³⁴⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 383.

yapılmalıdır. Sahtelik davalarında ispat yükünün belirlenmesi genel kurala göre olmaktadır. Başka bir deyişle, davada iddia ettiği vakıadan kendisine hak iddia eden taraf, iddiasını ispatla yükümlüdür. Sahtelik davasında, sahtelik iddiasını ileri süren borçlu davacı, davalı alacaklının dayandığı hukuki ilişkiyi yalnızca inkâr etmekle yetinmişse, ispat yükü, bu ilişkinin mevcut olduğunu ileri süren davalı alacaklıya düşer. Başka bir ifadeyle, borçlunun açık bir ikrar veya farklı bir savunma ileri sürmeksizin sadece inkârda bulunması halinde, iddiasını ispatla yükümlü taraf alacaklıdır.

Resmi senetlere ilişkin sahtelik iddiaları ve açılan sahtelik davalarında ispat yükü, davacı borçlunun üstündedir. Bu tür senetler, aksi kanıtlanıncaya kadar kesin delil oluştururlar. Noter senetleri aleyhine açılacak sahtelik davasında, sahtelik iddiasında bulunulması mümkün olmayan bölümlerin kanıtlanması, genel hükümlere tabidir³⁴⁸. Bu tür sahtelik iddiasının, bir hukuki ilişkiye istinat etmesi durumunda tanıkla ispat olanaklı değildir. Noter aleyhine öne sürülen sahtelik iddialarının kesin delillerle kanıtlanması gerekir³⁴⁹.

Adi senetler açısından bakıldığında, HMK m.209/1 gereğince sahtelik iddiası ileri sürülen senet herhangi bir işleme temel alınmaz. Kanunun bu hükmü özellikle senetle ispatlama kuralının tatbik edildiği davalarda (HMK m.200) yargılamanın yürütülmesine etki edecek, ispat yükü olan taraf, iddiasını kanıtlamaya yarayan başka bir kesin delile sahip değilse, sahtelik iddiasının çözülmesi sonucunda elde edilen netice dava sonucunu da tespit edecektir. Bu nedenle, hâkimin sahtelik iddiasını bir ön sorun olarak ele alarak bu iddianın doğruluğu konusunda bir karar vermesi ve ardından esas uyuşmazlıkla ilgili hüküm kurması, yargılamanın sağlıklı yürütülmesi açısından yerinde bir yaklaşımdır. Bunun nedeni, adi senede istinat eden tarafın, ispatlama yükünü icra edip etmediği sahtelik iddiasının incelenmesinden elde edilecek sonuca bağlı olacaktır³⁵⁰.

³⁴⁸ Y 3 H.D. T. 12.02.2014 E.2014/242 K. 2014/2040 ,“Yine aynı Kanunun 162. maddesine göre, "Noterler bir işin yapılmamasından veya hatalı yahut eksik yapılmasından dolayı zarar görmüş olanlara karşı sorumludurlar". Bu maddeye noterlerin sorumluluğu " Kusursuz sorumluluktur". Kusursuz sorumlulukta zarar gören kişinin kusurun varlığını ispat etmek zorunluluğu yoktur, aksine kusursuz sorumlu olan davalının (noterin) olayla zarar arasında uygun illiyet bağının bulunmadığını

kanıtlaması gerekir.”, ([https:// karararama.yargitay.gov.tr/](https://karararama.yargitay.gov.tr/), E.T: 15.4.2024).

³⁴⁹ Özbek, 297.

³⁵⁰ Erdönmez, 159.

3.6.5 Sahtelik davasında zamanaşımı

Sahtelik davası, menfi tespit davası olup, menfi tespit davaları zamanaşımına tabi olmadığından açılacak sahtelik davası da zamanaşımına tabi değildir. Zamanaşımına tabi olan bu davalar olmayıp davanın konusunu meydana getiren alacaklardır³⁵¹. Fakat sahtelik davasında dava konusu bir alacak değildir. Davanın konusu, davacının borçlu olmadığı, yazı veya imzanın sahte olduğu iddiasıdır.

Sahtelik davalarında zamanaşımı, menfi tespit davalarındaki gibi hukuki yarar koşuluna bağlıdır. Davacı borçlu, mevcut olduğunu inkâr ettiği bir borçla tehdit edildiği iddiasıyla ve takipte olan senette bulunan yazının veya imzanın sahteliğini ileri sürerek hukuki yarar şartı kapsamında sahtelik davası açabilecektir. Borçlunun, sahtelik davasını açmadan evvel sahte imza veya yazının bulunduğu senede istinaden gerçekleştirilen takipte cebri icra tehdidiyle borcunu öderse sahtelik davası açmasında hukuki yararı bulunmamaktadır³⁵².

Noter senetlerinin sahteliği iddiasına istinaden sahtelik davasının açılması durumunda, açılan davanın zamanaşımı süresi, noterin hukuki sorumluluğunu düzenleyen genel kurala göre belirlenecektir. Noterin sorumluluğunun, kusur unsuru haricinde bir haksız eylem sorumluluğu olduğu genel kabul görmektedir. Noter senetleri aleyhine açılan sahtelik davalarında noterin hukuki sorumluluğu şu koşullarda gündeme gelebilir: eylem, hukuka aykırılık, zarar ve illiyet bağı. Bu tür sahtelik davalarında zamanaşımı, TBK m. 72 göz önüne alınarak tespit edilecektir. Sahtelik davalarında zamanaşımı süresi, zarara uğrayanın, zararın ve tazminatın yükümlüsünün kim olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl, eylemin işlendiği tarihten itibaren on yıldır. Ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımı getirilmişse, ceza zamanaşımı süreleri uygulanır³⁵³.

³⁵¹ Özbek, 303; Kuru, *Menfi Tespit*, 77.

³⁵² Ahmet Türk, *Maddi Hukuk ve İcra İflâs Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2006), 57.

³⁵³ Ünal, 243; Özbek, 303; YHGK 10.04.2013 T., E: 2012/4- 1161, K: 2013/498, “Noterlik katibinin yaptığı işlemde, araç satışı için işlem tarihinden iki gün öncesine ait bir tarih yazılması nedeniyle satıcı zarara uğramıştır. Bu nedenle açılan davada davalı noter, zamanaşımı savunmasında bulunmuş; yerel mahkeme ise bu savunmayı kabul ederek davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 03.10.2011 T., E: 2011/8092, K: 2011/9974 s. kararında şu değerlendirmeleri yapmıştır” ...Davacı şirket, noter katibinin gerçekleştirdiği satış işlemini onaylayan davalı noterin, denetim sorumluluğunu yerine getirmediğini iddia etmektedir. Notere atfedilen bu fiil, görevi ihmal suçunu oluşturmaktadır. Bu durumda, davalı noter hakkında da ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerekmektedir. Somut olayda davacının, davalı notere

Noter senetlerine ilişkin açılacak sahtelik davasında, noterin haksız eylem oluşturan fiili, ayrıca TCK çerçevesinde resmi belgede sahtecilik suçu da oluşturmaktadır. Açılan sahtelik davasında, ceza zamanaşımı tatbik edilecektir. Yasada o suç için getirilen cezanın üst sınırı göz önüne alınıp zamanaşımı süresi hesaplanmaktadır. Cezayı ağırlaştırıcı nitelikli durumların bulunması halinde, nitelikli haller zamanaşımı süresi hesabında göz önüne alınır³⁵⁴.

TCK m.6 çerçevesinde noterler, kamu faaliyetinin yürütülmesine katkı veren kamu görevlileridir. TCK m.204'te ise, kamu görevlilerinin işledikleri resmî belgede sahtecilik suçları düzenlenmiştir. TCK m.204/2'de *“görevi gereğince, düzenleme yetkisine haiz resmi bir belgeyi sahte belge şeklinde düzenleyen şahıs için üç yıldan başlayıp sekiz yıla kadar hapis cezası getirilmiştir. Ayrıca, düzenlenen belge sahteliği kesinleşinceye dek geçerliliğini koruyan resmî belge vasfındaysa, verilecek ceza yarı oranında artırılmaktadır. Bu kapsamda, anılan maddedeki sahte belge düzenleme suçu ile aynı maddenin ağırlaştırıcı hükmünü içeren 204/3 birlikte değerlendirildiğinde, sahtelik davalarında zamanaşımı süresi TCK m. 66/1-d uyarınca on beş yıldır. Bununla birlikte, sahtelik iddiasına konu belge, noterin doğrudan düzenlemediği ve yalnızca onaylama işlemine dayanan bir noter senedi niteliği taşıyorsa, bu durumda, TBK m. 72'de yer alan genel zamanaşımı süreleri uygulanacaktır*³⁵⁵.

3.6.6 Sahtelik davasından feragat

Davadan feragat, HMK m. 307 uyarınca davacı tarafından talep sonucundan kısmen ya da tümüyle vazgeçilmesini ifade etmektedir. Feragat ile davacı, davadaki

yönelttiği fiil, ceza kanununda suç olarak düzenlendiğinden, zamanaşımı süresinin de uzatılmış ceza zamanaşımı esas alınarak belirlenmesi gerekir. Yerel mahkemenin, bu hususlar dikkate alınmaksızın davanın esasına girilmeden ve kusur, zarar ile sorumluluk durumu değerlendirilmeden karar vermesi, usul ve yasaya uygun düşmediğinden, kararın bozulması gerekmiştir. Ancak yerel mahkeme önceki kararında direnmiştir. Yargıtay Genel Kurulu, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinin ikinci fıkrasına atıfla, ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için yalnızca fiilin aynı zamanda suç teşkil etmesinin yeterli olduğunu, fail hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş olmasının, hatta ceza davası açılmış ya da bu davada tazminat talebinde bulunulmuş olmasının gerekli olmadığını ifade etmiştir. Sonuçta; haksız eylemin suç oluşturma durumunda o suç için öngörülen ceza zamanaşımı süresi hukuk yargılamasında da uygulanacaktır... Somut olay bu hukuksal çerçevede değerlendirildiğinde: davacı, davalı noterin, personeli olan noter kâtabi tarafından düzenlenen satış işlemine onaylarken denetim yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürmektedir.” Dedikten sonra, NK. 151, 160 ve 162. maddelerini zikretmiş ve “...Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, davalı noter hakkında da B.K. 60/2 madde ve fıkrasındaki ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerekeceği açıkça anlaşılmaktadır.” Denerek, direnme kararının bozulmasına karar verilmiştir, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, E.T: 15.4.2024).

³⁵⁴ Özbek, 304.

³⁵⁵ Ünal, 243.

talep sonucundan vazgeçer³⁵⁶. Tüm davalardan feragat, kural olarak mümkündür. Bu bağlamda, açılan sahtelik davasından da feragat edilebilir. Hiç kimse kendi yararına olsa dahi bir dava açmaya ya da açmış olduğu bir davayı sürdürmeye zorlanamaz.

Taraflardan birinin, kendisince düzenlendiği ileri sürülen bir belgede yer alan yazıyı ya da imzayı derdest davada inkâr etmesi durumunda, sahtelik iddiası söz konusu davada ön sorun şeklinde ele alınır. Ancak sahteliği ileri sürülen belgeyi düzenlediği öne sürülen şahıs, bahse konu belgenin sahteliğinin tespiti için bağımsız bir dava açabilecektir. Davacının açacağı bu dava, menfi tespit davası vasfını taşıyan sahtelik davası olacaktır³⁵⁷.

HUMK. m.320 uyarınca sahtelik iddiası ve sahtelik davasından feragat edilebilmektedir³⁵⁸. HUMK dönemindeki düzenlemede açıkça görüleceği gibi, sahtelik iddiasından ya da davasından feragat, re'sen sonuç doğurmaz. Mahkeme, feragati kabul edip etmeme hususunda takdir yetkisine sahiptir³⁵⁹. Mahkemenin, feragati kabul ettiği durumda, diğer tarafın belirlediği maddi ve manevi zarar tutarı, sahtelik iddiasından feragat eden şahsın ödemesine karar verecektir³⁶⁰.

Sahtelik iddiasından feragat, 6100 sayılı HMK'da, 1086 sayılı HUMK'da olduğu gibi (m.313, 319, 320) başlı başına ayrı bir hükümle düzenlenmiştir. HMK. m. 213'teki düzenlemede HUMK'daki hükümlerin bir arada yer aldığı görülmektedir³⁶¹. Bilirkişi incelemesi kararı verilmeden önce, taraflar sahtelik iddialarından vazgeçerlerse, hâkim, tazminatta indirim yapabilir veya tazminat verilmemesine hükmedebilir. HMK'daki düzenlemede sahtelik iddiasından feragatin kabulünde mahkemeye takdir yetkisi vermemiştir³⁶².

³⁵⁶ Leyla Akyol Aslan, *Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2011), 65.

³⁵⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *Usul*, 377.

³⁵⁸ HUMK. m. 320, “Sahtelik iddiasından feragat edilmesi mümkün olmakla birlikte, bu feragatin vakianın kabulü anlamına gelip gelmeyeceği hususunda takdir yetkisi mahkemeye aittir. Mahkeme feragati kabul ederse, m.319 hükmü uyarınca talep vukuunda diğer tarafın maddi ve manevi zararları mahkemece takdir edilerek tazminine hükmolunur”.

³⁵⁹ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C.4, B.6, (İstanbul: Demir Yayıncılık, 2001) (Usul), 3656.

³⁶⁰ Akyol Aslan, 292; Özbek, 367.

³⁶¹ Umar, 713.

³⁶² Özbek, 368.

Sahteliği ileri süren taraf, mahkemenin karar vermesinden önce sahtelik davasından feragat edebilir veya davacı davasını tamamıyla ıslah ederek³⁶³ değiştirebilir³⁶⁴. Sahtelik iddiasının bağımsız bir dava açılarak ileri sürülmesi halinde davacı, yargılamanın son aşamasına kadar tamamen ıslah edebileceği gibi, kendisine karşı sahteliğini öne sürdüğü senede dayalı olarak açılmış bir alacak davasında da davayı kısmen ıslah etme talebinde bulunabilir. Davacı sahtelik davasında, dava konusu imzanın inkârını yargılama safhasının sonlanmasına kadar ıslah ederek davasını senedin hileyle imzalandığı iddiasına dayandırabilir³⁶⁵.

48. ³⁶³ Ejder Yılmaz, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah*, B.4, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2013),

³⁶⁴ Özbek, 369.

³⁶⁵ Yılmaz, 48.

SONUÇ

Sahtelik davası, resmi veya adi senedi düzenlediği ileri sürülen kişinin, bu senette yer alan imzanın ya da yazının kendisinden sadır olmadığının belirlenmesi amacıyla açtığı davadır. Davacı, resmi veya adi senetteki yazı ya da imzanın inkârı durumunu sahtelik davasının konusu haline getirmektedir.

Sahtelik davasının hukuki niteliğine bakıldığında, bu davanın menfi tespit davası olduğu anlaşılmaktadır. Aslında bir menfi tespit davası olan sahtelik davasının, sahtelik davası şeklinde isimlendirilmesi, açılmak istenen davanın temelinde bulunan hukuki ilişkinin nitelendirilmesindeki farktan doğmaktadır. Menfi tespit davalarını düzenleyen İİK m.72’de bu davalara ilişkin hukuki bir sebep yer almamıştır. Açılması öngörülen menfi tespit davasında, davanın dayanağını oluşturan hukuk ilişkisinin mahiyeti; senet üzerindeki imzanın ya da yazının sahte olduğuna ilişkin bir iddiaya dayanıyorsa, bu durumda söz konusu dava, niteliği itibarıyla sahtelik davası olarak nitelendirilmelidir. Senedin altındaki imza ya da yazının veyahut GEİ ile meydana getirilmiş verinin veya belgenin kendisine ait olduğu öne sürülen kişi, kendisi aleyhine gösterilen belgelere istinaden dava açılmasını beklemeden bahse konu durumun belirlenmesi amacıyla açtığı menfi tespit davası, sahtelik davasıdır.

Resmi senetten kastedilen, kural olarak, genel senetlere resmi olma vasfı kazandırma yetkisine sahip noterlerce düzenlenen noter senetleridir. Onaylama şeklindeki noter senetleri, senedin metninin önceden noter dışarıda bir yerde hazırlanmış ya da hazırlatılmış şekilde önüne getirildiği ve senet metninin altındaki imzanın noterce onaylanmasının talep edildiği senetlerdir. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde, noter senedinin bütünü üstünde sahtelik iddiasının ileri sürülmesine gerek bulunmamaktadır. Onaylama şeklindeki noter senetlerinde senede resmiyet vasfı kazandıran noktalar, imzanın ve tarihin onaylanmasıyla ilişkili olduğundan sahtelik iddiası, sadece imza ve tarihin olduğu bölüme yönelik öne sürülebilecektir. Düzenleme şeklindeki noter senetleri, tarafın isteği doğrultusunda noter tarafından düzenlenen senetlerdir. Noterin, kendisine başvuran kişilerin kimlik, adres ve yeteneğini ve gerçek istediklerin öğrendikten sonra düzenleyerek oluşturduğu senetlerdir. Bu senetlerde, ilgilinin kimliği, noter tarafından yapılan beyanların doğru olmadığı şeklindeki iddialar ve senette bulunan imza ve tarih bölümü sahtelik iddiası kapsamında ileri sürülebilmektedir.

Tapu senetleri, resmi senetlerin bir diğ er çeşididir. Bir taşınmazın sahibini gösteren resmi bir belge olan tapu senedi, tapu sicilinde yer alan bilgilere uygun olarak düzenlenir. Tapu sicilinde bireylerin ve kamu görevlilerinin yanlışlıkla ve kasıtlı şekilde sahtecilik yapmaları ve yanlış tapu sicili ve dolayısıyla yanlış tapu senedi oluşturabilmeleri mümkündür. Ancak tapu senedinde yapılan sahteciliklerde TMK m.1007 uyarınca; tapu sicillerinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan tüm zararlardan Devlet sorumlu tutulmuştur. Aynı hakka sahip olan şahsın ismi soy ismi, anne ve baba adı, doğum tarihi gibi bazı tapudaki bazı yanlış bilgilerinin düzeltilmesine dair TMK m.1027 gereğince tapu kaydının düzeltilmesi davası açılmaktadır. Tapu sicilindeki kayıtların asli şartları veya kurucu unsurlarındaki eksiklik veyahut geçersizlikten doğan hataların bulunması halinde, yolsuz tescil oluşur ve bunun düzeltilmesi için TMK m.1025 gereğince tapu iptal ve tescil davası açılması gerekmektedir. Tüm bu davalara bakıldığında, anılan davaların adi senetler veya noter senetleri gibi resmi senetlerdeki sahtecilik davası şeklinde olmadığı, menfi tespit davası niteliği taşımadığı görülmektedir.

Resmi ve adi senetlerin sahteliğine ilişkin açılan sahtelik davası, niteliği itibarıyla menfi tespit davası türüdür ve bu nedenle sahtelik davasına uygulanacak usul kuralları, bu tür davalara ilişkin usul hükümleriyle aynı olmaktadır. Resmi senetlerin sahteliği iddiası ileri sürüldüğünde, HMK m. 208/4 uyarınca, bu iddianın yalnızca senede resmiyet kazandıran görevli kişinin de taraf olarak yer aldığı bağımsız bir dava ile ileri sürölüp karara bağlanabileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme, HMK'dan farklı olarak artık bir davada ön sorun şeklinde ileri sürölmesinin mümkün olmadığını; mutlak surette bağımsız bir dava şeklinde açılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Resmi senetlerde sahtelik davasının açılmasının şartlarından biri, aynı uyumsuzluğa ilişkin konusu ve tarafları aynı olan bir kesin hükmün bulunmamasıdır. Bir diğ er şart ise davacı borçlunun, sahtelik davasını açarken hukuki yararının bulunmasıdır. Yargıtay eski kararlarında özellikle icra takibinden sonra açılacak sahtelik davasında davacının hukuki yararının bulunmadığına karar verir iken, yeni kararlarında, ödeme emrine itiraz etmiş olsa dahi hukuki yararının bulunabileceğini kabul etmektedir. Bunun birlikte, davacı borçlu, ink ar ettiğı borçla halen tehdit ediliyor olmalıdır. Sahtelik davasının açılabilmesi için bir değır şart, sahtecilik davası öncesinde senede dayalı borç ödenmemiş olmasıdır. Son olarak, adi senetlerden farklı olarak, resmi senetlerin oluşturulmasına resmi makam katılmış olmalıdır.

Adi senetlerde ise, senedin sahte olduğuna ilişkin iddia, hem bağımsız bir sahtelik dava konusu olabilir hem de derdest bir davada ön sorun olarak öne sürülebilir. Bu yönüyle resmi senetlerden farklılık arz etmektedir.

Doktrin ve yargı kararlarında, sahtelik davasının hukuki niteliğinin bir menfi tespit davası olduğuna dair bir ihtilaf yoktur. Fakat, HMK'nın yürürlüğe girmesiyle beraber resmi ve adi senetlerde sahtelik iddiası ileri sürüldüğünde, sahtelik iddiasına tatbik edilecek yasal düzenleme hususunda bir görüş birliği bulunmamaktadır.

Doktrin ve yargı kararlarında gerek resmî gerekse adi senetlerde sahtelik iddiasının ön sorun şeklinde ileri sürülmesi yahut bağımsız bir sahtelik davası açılması hâlinde, uygulanacak hukuk normu konusunda iki farklı görüş mevcuttur. Bu noktada, sahtelik davasının niteliği itibarıyla menfi tespit davası sayılması nedeniyle, uyuşmazlığa HMK'nın 209. maddesi mi yoksa İİK'nın 72. ve 170. maddelerinin mi uygulanacağı hususunda ayrışma yaşanmaktadır. Öğretide, bu iki görüşü de savunan yazarlar da, bu iki yasal düzenlemenin de uygulamada birtakım sorunlara yol açabileceğini kabul etmektedir. Bu bağlamda anılan düzenlemelerin birlikte uygulanabilirliği bakımından bazı yasal değişikliklerin yapılması gerektiği kabul edilmektedir.

İmza ya da yazının inkâr edilmesine dayanan sahtelik iddiasının, menfi tespit davası niteliğinde bağımsız bir sahtelik dava açılarak ileri sürülmesi veya halen görülmekte olan bir davada sahtelik iddiası şeklinde savunma olarak öne sürülmesi durumunda, tatbik edilecek yasa hükmünün HMK m.209 olduğu kabul edilirse, bilhassa kambyo senetleri bakımından sorunlar oluşmaktadır. Anılan maddede; adi bir senetteki yazı ya da imzanın inkârı halinde, bu konuda mahkeme karar verene dek, söz konusu senet herhangi bir işleme temel alınamayacaktır. HMK 209.madde metninden sahtelik iddiasının öne sürülmesi veya sahtelik davası açıldığında adi bir senede ilişkin yapılan takip işlemlerini içeren tüm işlemlerin duracağı açıktır. Fakat, HMK m.209 düzenlemesi bu şekilde yorumlanırsa borçlu ve alacaklı arasındaki çıkar dengesinin tam anlamıyla sağlanamayacağı, bunun ise bazı sonuçlara yol açacağı söylenebilir. Kambyo senetlerinin ticari alışverişlerde ödeme aracı işlevi görmesi ve ticari yaşam bakımından önemli olması nedeniyle HMK m. 209 düzenlemesiyle takip ihtiyati tedbir kararı olmadan durabilmektedir bu durum, ticari yaşamı bozabileceği gibi, kambyo senetlerinin işlevini kaybetmesine de yol açabilecektir. Bunu yanında takibin durması sonucunda kötü niyetli borçlular, malvarlığını kaçırma teşebbüsünde

bulunabilir. Yasa koyucu, HMK’da kötü niyetli borçlunun fiilleriyle oluşabilecek bu gibi neticeleri dikkate almış ve HMK m. 209/3 ve 213’te koruyucu hükümler getirmiştir. Fakat HMK m.209 hükmünün bu tedbirlerle beraber tatbikiyle birlikte takibin durması, ticari yaşamda kambiyo senetlerinden umulan yararın gerçekleşmesini önleyecek ve bu senetleri işlevsiz hale getirecektir.

Öte taraftan, sahtelik iddiasına tatbik edilecek kanun hükmünün İİK m. 72 düzenlemesi olduğu ileri sürülürse, anılan maddede de borçlu ile alacaklı arasındaki çıkar dengesinin tam anlamıyla sağlandığı söylenemez. Zira borçlu, alacaklının sahte bir senede dayanarak aleyhine icra takibi başlattığını, çoğu zaman ancak takip süreci başladıktan sonra fark edebilir. Bu durumda, gerçekte borçlu olmamasına rağmen, takip hukuku bakımından borçlu sıfatını taşıyan kişinin hukuki durumu belirsiz ve sorunlu hâle gelecektir. Borçlu, kendisi aleyhine başlatılan icra takibinden sonra, takibe dayanak senedin sahte olduğunu ileri sürerek sahtelik davası açabilir. Fakat bu davanın açılmasıyla birlikte mahkemece ihtiyati tedbir kararı verilmiş olsa dahi, bu karar takibin kendiliğinden durmasına yol açmaz.

Borçlunun sahteliğini iddia ettiği senede karşı açtığı sahtelik davasıyla beraber hakkında başlatılan takibi durdurabileceği iki seçenek bulunmaktadır. İlk olarak, borçlu, alacak miktarının en az yüzde on beşi oranında teminat göstermek suretiyle, haczedilen malların satış bedelinin alacaklıya ödenmemesini sağlamak amacıyla mahkemeden ihtiyati tedbir talebinde bulunabilir. İkinci olarak ise borçlu, tüm alacak tutarını icra dairesine depo ederek, sahip olduğu malların haczi ya da satışı için menfi tespit davasını yürüten mahkemeye talepte bulunabilir. Fakat bu tedbirler alınırken, haksız bir biçimde aleyhine takip yapılan borçlu, çıkarlar dengesinde ek bir yüke katlanmak zorunda kalmaktadır.

Takip hukuku açısından bakıldığında İİK, HMK’ya göre özel kanun niteliği taşımaktadır. Resmi veya adi senetlerde, senedin sahteliği iddiası ile açılacak sahtelik davasında tatbik edilecek yasal düzenleme, İİK m. 72 olacaktır. Takip hukuku kapsamındaki özel kanunlardan biri olan İİK yerine HMK m. 209’un tatbik edilmesi durumunda takibin re’sen durması, ticari hayatta önemli bir yeri olan kambiyo senetlerini işlevsiz duruma getirecektir. HMK m.209’daki düzenleme, borçlunun menfaatlerini ön planda tutarak kambiyo senetlerinin serbest dolaşımını güçleştirecek niteliktedir. İİK m. 72 hükmünün tatbik edilmesi durumunda sahtelik iddiasında bulunulan ya da sahtelik davasına konu edilen senetler bakımından, kötü niyetli

borçluların hukuki durumu ilk bakışta hak arama yönünden güçleşse bile, yapılacak bir yasal düzenleme ile iyi niyetli borçlulara takibi durdurma imkânı daha kolay biçimde sağlanabilecektir.

Aksi durumda, İİK m. 72 düzenlemesine istinaden sahtelik davası açmak isteyen borçlu, hakkında başlatılan icra takibinden ancak sonradan haberdar olabilir ve bu da onun hukuki güvenliğini tehlikeye sokar. Fakat, bu sorunun çözümüne yönelik bir yasal düzenleme yapılırken, kötü niyetli borçlulara, sırf takibi durdurmak amacıyla sahtelik iddiasını ileri sürerek veya sahtecilik davası açarak takip işlemlerini kolayca engelleme olanağı tanınmamalıdır. İyi niyetli borçluların korunmasına yönelik düzenleme hazırlanırken, sahtelik iddiasını ya da sahtelik davasını perdeleme yaparak kullanan ve kötü niyetle takibi durdurmayı düşünen borçlular karşısında alacaklılar, hukuken zor duruma sokulmamalıdır. Yürürlükteki düzenlemede, borçlunun, kendisi aleyhine açılan haksız takibe karşı hak kaybına maruz kalmamak için sahtelik davası açarak ihtiyati tedbir yoluyla takibi durdurabilmesi ciddi ve zorlayıcı koşullara bağlanmıştır.

Bununla birlikte, kambiyo senetlerinde imzaya dair sahtelik iddiası ileri sürülürse tatbik edilecek kanun hükmüne ilişkin de uyumsuzluk çıkabilmektedir. İİK’da imzaya itiraz düzenlenmiş olup, imza inkârına dair sahtelik iddiası da bu düzenlemeler kapsamında izlenerek ele alınmasıdır. İİK’da bulunan imzaya itiraz hükümleri kambiyo senetlerine mahsus şekilde düzenlenmiştir. Halbuki HMK m. 209’un metninde “adi senetler” ifadesi yer almıştır. Kambiyo senetleri, adi senet niteliğinde olsalar bile İİK. m.170 düzenlemesi, doğrudan kambiyo senetleri için getirilmiş özel bir hüküm niteliğindedir. Diğer taraftan, HMK’daki düzenlemede sahteliği ileri sürülen senedin hiçbir işleme temel alınmayacağı hükmü getirilmiştir. İİK m.170’teki doğrudan imza sahteliği iddiasını ileri sürme takip hukukunun özel bir hükmüdür.

Kambiyo senedine özgü haciz yoluyla takipte sahtelik iddiası, şayet imza inkârı haricindeki bir sebebe dayanıyorsa, başka bir deyişle yazıdaki sahtelik iddiası ileri sürülüyorsa, bu sahtelik iddiası bağımsız bir sahtelik davasının konusu yapılacaksa tatbik edilecek yasal düzenleme hükmü HMK m. 209 yerine İİK. m.72 olacaktır. Zira davacı borçlunun, imza inkârı haricindeki bir sebebe istinat eden sahtelik iddiasıyla, borçlu olmadığını ileri sürmesi bu iddiayı, sahtelik davası kapsamına sokar ve tatbik

edilmesi gerekli olan yasal düzenleme takip hukukuna mahsus düzenlemeyi içeren İİK m. 72 düzenlemesi olacaktır.

Borçlu, imza inkârı haricinde dayandığı sahtelik iddiasını, açacağı ayrı bir davada sahtelik iddiası şeklinde ileri sürecektir, ancak borçlu böyle bir dava açmazsa, bu durumda uygulanacak hukuki düzenlemenin İİK hükümleri mi yoksa HMK. m.209 mu olacağı doktrinde tartışma konusudur. Şayet borçlu, imza inkârına dayanan sahtelik iddiası kapsamında, aynı zamanda borçlu olmadığını ileri sürüyorsa, bu durumda ileri sürülen iddia, İİK m. 169 çerçevesinde değerlendirilecek olan borca itiraz niteliğindedir. Bu itiraz, kambiyo senetlerine özgü takip usulü kapsamında düzenlenmiş olup, bu durumda HMK m. 209 hükmü yerine, İİK m. 169'un uygulanması isabetli olacaktır.

Ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri, yargılama usulleri, uyuşmazlık konuları ve taraflar bakımından farklılık gösterdiğinden, ceza mahkemesi kararları hukuk mahkemelerinde kural olarak kesin hüküm etkisi doğuramaz. Ancak bu ilkenin bazı istisnaları mevcuttur. Özellikle, sahteliği iddia edilen bir senet hakkında ceza mahkemesinde açılan sahtecilik davasında verilen mahkûmiyet kararı, hukuk mahkemesinde de kesin hüküm niteliği taşır. Buna karşın, ceza mahkemesinde sanık hakkında beraat kararı verilmişse, bu karar hukuk yargılamasında kesin hüküm oluşturmaz. Yine ceza mahkemesinde bir senedin sahteliğine dair karar verilmişse, bu hukuk mahkemesinde kesin delil oluşturacaktır.

HMK m.208/3'de resmi senetlerde sahtelik davasında görevli mahkemenin belirlenmesi hususunda bir hüküm bulunmamaktadır. Resmi senetlerde sahtecilik davası, derdest davada ön sorun şeklinde ileri sürülemeyeceğinden, açılan bağımsız sahtelik davasının konusu malvarlığı haklarına dair olduğundan görevli mahkeme, asliye hukuk mahkemesidir. Yetkili mahkemeler ise davalı gerçek ya da tüzel şahısların davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemeleridir. İcra takibinden sonra açılan sahtelik davasında yetkili mahkeme, davalının yerleşim yeri ya da icra takibinin açıldığı yer mahkemesidir. Davalı birden çok ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Sahtelik davasında senedi düzenleyen şahıs, haksız bir eylem gerçekleştirdiğinden burada, haksız eylemin işlendiği yer; zararın gerçekleştiği yer veya zararın gerçekleşme olasılığının olduğu yer veya zarar görenin yerleşim yeri yetkili mahkeme olabilir. Ayrıca, resmi senedin sahteliğinin ileri

sürülmesi halinde, hâkim, bağımsız bir sahtelik davasının açılması için HMK m.208/4 gereğince davacı tarafa iki haftalık kesin süre verir.

Resmi senetlere ilişkin açılan sahtelik davalarında ispat yükü, adi senetlerin aksine, davacı borçlunun üstündedir. Çünkü resmi senetler, aksi kanıtlanıncaya kadar kesin delil oluşturlar. Bu nedenle ispat yükü, davacı borçluya aittir.

Sahtelik davasında, davanın konusunu meydana getiren alacaklar için zamanaşımı öngörülmüş olsa da sahtelik davası açısından bir zamanaşımı öngörülmemiştir. Noter senetlerinin sahteliği iddiasına dayanarak açılan sahtelik davalarında, zamanaşımı süreleri, noterlerin hukuki sorumluluğuna dair genel kural doğrultusunda belirlenecektir. Noterin buradaki sorumluluğu, kusur unsuru haricinde bir haksız eylem sorumluluğu olarak kabul görmektedir. Haksız fiil olması halinde TBK m.72 kapsamında sahtelik davası, zarara uğrayanın, zararın ve tazminatın kimin yükümlülüğünde olduğunu öğrendiği tarihten itibaren iki yıl, eylemin yapıldığı tarihten itibaren on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğramaktadır. Şayet ceza kanunları daha uzun bir zamanaşımı getiriyorsa, ceza zamanaşımı uygulanır. Son olarak, sahtelik davasından feragat mümkün olup, mahkemenin feragati kabul edip etmeme hususunda takdir yetkisi bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akcan, Recep, “Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi”, (Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1988
- Akil, Cenk, “Takip Konusu Adi Senedin İcra Takibine Etkisi”, *DÜHFD*, 16, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, (2015): 2405-2422.
- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku, C. 1*, 5 bs., İstanbul: Beta Yayınevi, 2022.
- Akyol Aslan, Leyla, *Medeni Usul Hukukunda Davadan Feragat*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.
- Altundağ, Salahattin, “Dijital İmzanın Ticari Hayatta Kullanılması ve Düzenlenmesi”, *GÜHFD*, 10 (1-2), (2006): 55-76.
- Aras, Bahattin, *Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014
- Arslan, Av., 2020. Resmî Belgede Sahtecilik Suçu ve Cezası.
- Arslan, İbrahim, “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’ileri”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (1), (2008):11-28.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Ahmet Caner Yenidünya, *Ceza Hukuk Özel Hükümler*, B. 13, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Aşık, İbrahim, *Medeni Usul Hukukunda Bekletici Sorun*, Ankara: Seçkin Yayınları 2012
- Ata, Bersun Sarıgül, “Belge ve Belgenin Delil Kuvveti”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2020/1, (2020): 1-40.
- Atalay, Oğuz, “Adi Senetler Hakkında Sahtelik İddiası ve Sonuçları”, Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan 1, İstanbul 2013.
- Belgin, Derya, “Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri”, *HGD*, 11, (2009): 37-54.

- Berber, Leyla, “İmzalıyorum O Halde Varım Dijital İmza, Dijital İmza Hakkındaki Yasal Düzenlemeler Dijital İmzalı Elektronik Belgelerin Hukuki Değeri”, *TBBD*, 2000/2, (2000): 503-556.
- Berkin, Necmeddin, “Senetlerin Tanzimi ve Takip Hukuku Bakımından Ehemmiyeti”, *İÜHFM*, 13 (2), (1947), 622-656.
- Biçkin, İnci, “Elektronik İmza ve Elektronik İmza İle İlgili Yasal Düzenlemeler”, *TBBD*, 63, (2006): 109-126
- Bilen, Tuncay, “Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunun Getirdiği Yenilikler”, *İBD*, 86 (2), (2012): 87-93.
- Bozkurt, Tamer, *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Yetkin Yayıncılık, 2014.
- Börü, Levent, “Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İmzaya İtirazın Takibi Durdurup Durdurmayacağının Değerlendirilmesi”, *BATIDER*, 28 (4), (2012): 257-265.
- Can, Mertol, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: İmaj Yayıncılık, 2012.
- Deliduman, Seyit, *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri*, Ankara: Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2001
- Deynekli, Adnan, *Medeni Usul Hukukunda Senetlerin Üçüncü Kişilere Karşı İspat Şekli*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.
- Erdoğan, M. (2020). Senette sahtecilik ve tahrifat.
- Erdönmez, Güray, “Adi ve Resmi Senette Sahtelik İddiasının Hukuk Davalarına ve İcra Takiplerine Etkisi”, *TBB Dergisi*, 123 (2016): 147-208.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B. 14, Ankara: Yetkin Yayınları 2012.
- Ergün, Ömer, “5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ve Dijital İmza”, *TNBD*, 122 (2004): 5-65.
- Erturgut, Mine, “Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza”, *Bankacılar Dergisi*, 48, (2003): 66-79 (E-belge).

- Erturgut, Mine, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, Ankara: Yetkin Yayınları 2004 (Elektronik İmza).
- Göksu, Mustafa, *Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil*, Ankara: Adalet Yayınları, 2011, (Elektronik Delil).
- Göksu, Mustafa, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Senetle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları”, *HÜHFD*, 1 (1), (2011): 53-65.
- Günay, Erhan, *Dolandırıcılık ve Belgede Sahtecilik Davalarında Yargılama Süreci*, B. 2, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2014.
- Güngör, Devrim, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Ankara: Yetkin Yayınları 2010
- Karahacıoğlu Ali Haydar, Aynur Parlar, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda İspat ve Deliller*, B. 2, Ankara: Bilge Yayınevi 2014.
- Karahan, Sami, Zekeriyya Arı, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç ve Mücahit Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku*, B. 2, Konya: Mimoza Yayınları 2014.
- Kavak, Yalçın, “Resmi Sicil ve Senetlerle İspat”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11 (1), (2020): 18-25.
- Kiraz, Taylan Özgür, “Adi Senetlerde Sahtelik İddiasına İlişkin Düalist Yapı Üzerine Bir İnceleme”, *MİHDER*, 9 (24), (2013): 43-72 (Sahtelik).
- Kiraz, Taylan Özgün, *Yargı Kararları ile Birlikte İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması*, B. 4, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013 (İtirazın Kaldırılması).
- Kurt, Leyla Müjde, “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), (2014): 85-118.
- Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası*, Ankara: Yetkin Yayınları 2003, (Menfi Tespit).
- Kuru, Baki, “Hukuk Davasında Adi Senetteki İmzanın İnkâr Edilmesinin İcra Takibine Etkisi”, *Bankacılar Dergisi*, Özel Sayı, (2013): 62-67 (Adi Senet).

- Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.4, B.6*, İstanbul: Demir Yayıncılık, 2001 (Usul),
- Kuru, Baki, *Hukuki Mütalâalar Yayınlanmamış Makaleler*, Ankara: Adalet Yayınevi 2013 (*Mütalâalar*);
- Kuru, Baki ve Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, *İBD*, 85 (5), (2011): 3-43.
- Kuru, Baki ve Ali Cem Budak, *Tespit Davaları*, İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2010 (Tespit)
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, B. 25, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014 (Usul);
- Karslı, Abdurrahim, *Medeni Muhakeme Hukuku*, B. 4, İstanbul: Filiz Yayınevi, 2020.
- Muşul, Timuçin, *İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, 3 bs, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.
- Muşul, Timuçin, *Medeni Usul Hukuku*, B. 3, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012 (Usul).
- Nuri, Erdem, *Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler(Tahrifat)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2008.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, B. 19, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2023, (Usul).
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 10. bs., İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2023.
- Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, B. 19, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Postacıoğlu, İlhan ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

- Pulaşlı, Hasan, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, B. 3, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Oğuzman, Kemal ve Nami Barlas, *Medenî Hukuk, Giriş – Kaynaklar - Temel Kavramlar*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Oğuzman, Kemal ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, B. 14, İstanbul: Vedat Kitapçılık 2013.
- Örer, Gürsel, *Elektronik İmza ve Elektronik İmza Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.
- Özby, İbrahim, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?*, B. 2, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Özbek, Mustafa Serdar, *Noter Senetlerinde Sahtelik*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Özdemir Kocasakal, Hatice, “Elektronik İmzanın Geçerliliği ve İspat Gücü Açısından Uluslararası Planda Yaşanan Gelişmeler”, *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan*, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2003.
- Özkan, Hasan, *Menfi Tespit ve İstirdat Davaları*, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2013.
- Özkan, Hasan, *Ödeme Emri ve İtiraz, İtirazın Kaldırılması ve İptali*, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2013.
- Özkan, Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, B. 2, Ankara: Turhan Kitabevi, 1999.
- Sarısözen, Murat Serhat, “Hukuk Muhakemeleri Kanunun Medeni Usul Hukukumuzda Getirdiği Yeni Düzenlemeler”, *TBB*, 96, (2011): 331-382.
- Şen, Ersan, “Resmî Evrakta Sahtecilik Suçu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 87, S. 6, 2013, s. 11-45.
- Şenocak, Zehra, “Dijital İmza ve Dijital İmzanın Borçlar Kanunu Hükümleri Açısından Ele Alınması”, *AÜHFD*, 50 (2), (2001): 97-135.

- Tanrıver, Süha, “Noterlerin İşlevleri Alanındaki Yeni Açılımlar ve Bu Bağlamda Noterlik Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının İrdelenmesi”, *TNBHD*, 124, (2004), 56-68.
- Taşdemir, Behlül, “Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Sahtelik Davası”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2015.
- Tercan, Erdal, *Medeni Usul Hukukunda Tarafların İsticvabı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.
- Türk, Ahmet, *Maddi Hukuk ve İcra İflâs Hukuku Yönleriyle Menfî Tespit Davası*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2006.
- Ulusoy, Yasin, “Beyaza İmza”, *AÜEHFD*, 8(3-4), (2004): 471-499.
- Umar, Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, B. 2, Ankara: Yetkin Yayınları, 2014
- Uyar, Talih, *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri*, B. 4, Ankara 2013, (Kambyo),
- Uyar, Talih, “Takip Konusu Senedin Sahte Olarak Düzenlenmiş Olduğu” İleri Sürülerek, İcra Takibinin Durdurulması Nasıl Sağlanabilir?, *İBD*, 86 (2), (2012): 199-207.
- Uyar, Talih, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*, C. 1, Ankara: Bilge Yayınevi 2014.
- Ünal, Ahmet Cemil “Noterlerin Hukuki Sorumluluğu ve Hukuki Sorumluluğuna Karşı Güvence”, *BÜHFD*, 9 (2), (2023): 233-254.
- Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*, B. 3, İstanbul: Formül Matbaası, 1984.
- Üstüner, Ali, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır 2013.
- Yardım, Mehmet Ertan, “Güvenli Elektronik İmzanın İnkârı”, *Türk Hukuk Dünyası Dergisi*, 1, (2007): 103-112.

Yavaş, Murat, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senet İle İspat Kuralları ve Bunların İstisnaları*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

Yazar, Özlem, *İcra ve İflâs Hukukunda İmzaya İtiraz ve İmzaya İtirazın Sonuçları*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.

Yıldırım, Av., 2021. Resmî Evrakta Sahtecilik.

Yılmaz, Ejder, “Hukuk Muhakemeleri Kanununun Getirdikler”i, *ABD*, 2011/2, (2011): 213-254.

Yılmaz, Ejder, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah*, B.4, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.

Yılmaz, A.Lerzan, *Kambiyo Senetlerinde Def’iler*, İstanbul: Beta Yayınevi, 2007

Yılmaz, Zekeriya, *İspat ve Deliller Rehberi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, (Rehber)

MEDENİ USUL HUKUKUNDA SAHTELİK DAVASI

ORIGINALITY REPORT

15%

SIMILARITY INDEX

14%

INTERNET SOURCES

8%

PUBLICATIONS

3%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	acikbilim.yok.gov.tr Internet Source	9%
2	dergipark.org.tr Internet Source	1%
3	nek.istanbul.edu.tr:4444 Internet Source	<1%
4	neupress.org Internet Source	<1%
5	Uzun, Şükrü. "Medeni Usul Hukukunda Sahtelik İddiası.", Marmara Üniversitesi (Turkey) Publication	<1%
6	Submitted to (school name not available) Student Paper	<1%
7	dspace.atilim.edu.tr Internet Source	<1%
8	docplayer.biz.tr Internet Source	<1%
9	dspace.baskent.edu.tr Internet Source	<1%
10	hdl.handle.net Internet Source	<1%
11	www.kiratlihukuk.com Internet Source	<1%

12	acikerisim.dicle.edu.tr:8080 Internet Source	<1 %
13	acikerisim.ticaret.edu.tr Internet Source	<1 %
14	openaccess.cag.edu.tr Internet Source	<1 %
15	www.hukukmedeniyeti.org Internet Source	<1 %
16	katalog.ticaret.edu.tr Internet Source	<1 %
17	Submitted to Bahcesehir University Student Paper	<1 %
18	Dursun, Alev Deniz. "Karşılıksız çek keşide etmenin hukuki ve cezai sorumluluğu", Dokuz Eylul Universitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
19	Delice, Emrah. "Kambiyo Senetlerinde Aval", Marmara Universitesi (Turkey), 2023 Publication	<1 %
20	tbbdergisi.barobirlik.org.tr Internet Source	<1 %
21	www.msenel.av.tr Internet Source	<1 %
22	dspace.ankara.edu.tr Internet Source	<1 %
23	Deliduman, Seyithan. "Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Noter Senetleri", Ankara Universitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
24	Günel, Neşe. "Enerji Sağlama Sözleşmelerinde IFA Engelleri", Ankara Universitesi (Turkey),	<1 %

-
- 25 Submitted to Istanbul Medeniyet Üniversitesi
Student Paper <1 %
-
- 26 tr.wikipedia.org
Internet Source <1 %
-
- 27 openaccess.hacettepe.edu.tr
Internet Source <1 %
-
- 28 www.calismatoplum.org
Internet Source <1 %
-
- 29 Kovancı, Nuray. "5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun     nc  Kişilere R cuu", Marmara Universitesi (Turkey), 2023
Publication <1 %
-
- 30 www.e-uyar.com
Internet Source <1 %
-
- 31 K lahcı, İbrahim Hulusi. "Elektronik veri tabanlarının fikir ve sanat hukuku kapsamında korunması", Istanbul Sabahattin Zaim University (Turkey)
Publication <1 %
-
- 32 Acar, Tuna. "Türk ve Mukayeseli Medenî Yargılama Hukuku Açısından Ara Karar", Marmara Universitesi (Turkey), 2022
Publication <1 %
-
- 33 Kaynak, Seda. "Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Itiraz Yargilamasi", Bursa Uludag University
Publication <1 %
-
- 34 earsiv.cankaya.edu.tr:8080
Internet Source <1 %
-
- 35 Submitted to  zyegin  niversitesi

<1 %

36

konsulhukuk.com

Internet Source

<1 %

37

www.hukukihaber.net

Internet Source

<1 %

38

acikerisim.uludag.edu.tr

Internet Source

<1 %

39

slidex.tips

Internet Source

<1 %

40

Submitted to Beykent Universitesi

Student Paper

<1 %

41

www.ankahukuk.com

Internet Source

<1 %

42

Eruygur, K. Haluk. "Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yedieminlik", Ankara Universitesi (Turkey), 2024

Publication

<1 %

43

Submitted to Istanbul Kultur University

Student Paper

<1 %

44

Toptaş, Melek. "Sağlık Mesleği Mensubunun Belgede Sahtecilik Suçlarından Sorumluluğu (TCK m.204/2 ve TCK m.210/2)", Marmara Universitesi (Turkey), 2024

Publication

<1 %

45

www.hukukavm.com

Internet Source

<1 %

46

Yazar, Ozlem. "İcra Ve iflas Hukukunda İmzaya İtiraz Ve İmzaya itirazın sonuclari", Anadolu University (Turkey)

Publication

<1 %

47	pdffox.com Internet Source	<1 %
48	Submitted to Istanbul Medipol Āniversitesi Student Paper	<1 %
49	kpsrehber.com Internet Source	<1 %
50	Çiftçi, Pinar. "İcra Hukukunda Menfaat Dengesi", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
51	Bilgen, Tülay. "Türk Ceza Kanununda Banka Veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
52	acikarsiv.ankara.edu.tr Internet Source	<1 %
53	acikerisim.karatay.edu.tr Internet Source	<1 %
54	kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr Internet Source	<1 %
55	www.ilhanhelvacidersleri.com Internet Source	<1 %
56	Özkan, Şener. "Vergi Yargılama Hukukunda Re'sen Araştırma İlkesi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
57	Ertem, Barış. "İş Sözleşmesinin Feshinde Şekil ve Yöntem", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024 Publication	<1 %
58	hukukdergi.erciyes.edu.tr Internet Source	<1 %

59 Özboyacı, Alper. "Kartlı Ödeme Sistemlerinde Kartın Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Sorumluluk", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <1 %
Publication

60 Aydın, İsmail. "Ticari Davalarda Dava şartı Olarak Arabuluculuk", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 <1 %
Publication

61 Ergin, Berkiye Gizem. "İnşaat Sözleşmesinde Süre Uzatımı", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <1 %
Publication

62 Erkoçkar, Tolga. "İşçilik Alacaklarında Belirsiz Alacak Davasının Uygulanabilirliği", Kadir Has Üniversitesi <1 %
Publication

63 Kazancı, İdil Tuncer. "Tasarrufun İptali davalarında ispat faaliyeti", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <1 %
Publication

64 Kocaoğlu, Dila. "Limited Şirkette pay Devir Sözleşmesi.", Maltepe University (Turkey) <1 %
Publication

65 bilisimhukukudergisi.asbu.edu.tr <1 %
Internet Source

66 cevdeyavuz.av.tr <1 %
Internet Source

67 doczz.net <1 %
Internet Source

68 www.tbb.org.tr <1 %
Internet Source

69	Demirkan, Ufuk. "Medenî Usûl Hukukunda ön İnceleme Aşaması.", Marmara Üniversitesi (Turkey) Publication	<1 %
70	İnci, Onur. "Yargıtay Uygulamasında Muris Muvazaası", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2020 Publication	<1 %
71	Tok, Ozan. "Fransız ve Türk Medeni Yargılama Hukuklarında Temyiz Mahkemesinin Yapısı ve İşlevi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 Publication	<1 %
72	doczz.fr Internet Source	<1 %
73	karamercanhukuk.com Internet Source	<1 %
74	www.istanbulbarosu.org.tr Internet Source	<1 %
75	www.kazanci.com Internet Source	<1 %
76	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet Source	<1 %
77	yetkin.com.tr Internet Source	<1 %
78	"Innovation and the Transformation of Consumer Law", Springer Science and Business Media LLC, 2020 Publication	<1 %
79	BASIM, Aybüke. "KİSMİ DAVA, BELİRSİZ ALACAK DAVASI VE MANEVİ TAZMİNAT TALEPLERİNİN BU DAVALARA KONU OLUP	<1 %

OLAMAYACAĞI SORUNU", Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi, 2016.

Publication

80 Ersoz, Oguz. "Turk Hukukunda Zina Sebebiyle Bosanma", Marmara Universitesi (Turkey), 2022

Publication

81 ÖZBEK, Mustafa Serdar. "ELEKTRONİK ORTAMDA DÜZENLENEN NOTER SENETLERİ", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016.

Publication

82 Güler, Ekin Sökmen. "Milletlerarası Derdestlik", Dokuz Eylul Universitesi (Turkey), 2024

Publication

83 Konyar, Hanife. "icra Hukukunda Menfi Tespit Davasi", Marmara Universitesi (Turkey), 2021

Publication

84 Sarikaya, Huseyin. "Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat", Marmara Universitesi (Turkey), 2020

Publication

Exclude quotes On

Exclude matches Off

Exclude bibliography On

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Enes Eren Unutmaz

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisan	Hukuk	Atılım Üniversitesi	2010-2015
Yüksek Lisans	Özel Hukuk	Atılım Üniversitesi	2017-2025

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Unutmaz Hukuk Ve Arbuluculuk Bürosu	Kurucu Avukat	2016-Günümüz

Yabancı Diller: İngilizce

17.09.2025